

**SERAMİK SANATINDA MOZAIK TEKNİĞİNİN UYGULANMASI
VE**

ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIK HAVA MÜZESİ ÖRNEĞİ

Öznur YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seramik Anasanat Dalı

Danışman: Prof. S. Sibel SEVİM

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Temmuz 2015

**SERAMİK SANATINDA MOZAIK TEKNİĞİNİN UYGULANMASI
VE
ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIK HAVA MÜZESİ ÖRNEĞİ**

Öznur YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Seramik Anasanat Dalı
Danışman: Prof. S. Sibel SEVİM

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
Temmuz 2015

ÖZET

SERAMİK SANATINDA MOZAIK TEKNİĞİNİN UYGULANMASI

VE

ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIK HAVA MÜZESİ ÖRNEĞİ

Öznur YILDIRIM

Seramik Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Temmuz 2015

Danışman: Prof. S. Sibel SEVİM

Seramik insan hayatına dahil olduğundan bu yana bünyesindeki değişkenlik, teknik çeşitlilik gibi yapısal özellikleri nedeniyle çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. İlk zamanlar ihtiyaçtan dolayı kullanılan seramik malzeme hep bir estetik kaygıyla zaman içinde sanat olgusuna dönüşmüştür. Bu estetik kaygı, doku, doluluk boşluk, dekor, karışık malzeme gibi öğeler ile hem seramik formlarda hem de seramik yüzeylerde kullanılmıştır. Bu öğeler kullanılırken formlarda veya yüzeylerde yeni arayışlar olmuştur. İhtiyaçtan dolayı ortaya çıkan bu yeni arayışlar bazen bir renk, bazen bir leke, bazense çeşitli tekniklerin kullanıldığı yöntemler olmuştur. Bunlardan bir tanesi de sanattaki teknik arayıştan kaynaklanan ve M.Ö. 4000’lerde ilk kez Sümerler tarafından kullanılmaya başlanan mozaik tekniğidir. Mozaik tekniği de seramik sanatında 1900’lerin başında çeşitli sanat akımlarının doğması ile denenmeye başlamış ve yavaş yavaş seramik sanatı içinde yerini almıştır. Bu çalışmada çağdaş seramik sanatında mozaik ve seramik malzemenin birlikteliği incelenerek, günümüz çağdaş seramik sanatıyla mozaik ilişkisi Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi örneği ile değerlendirilip desteklenecektir.

Anahtar Sözcükler: Seramik, mozaik, form, yüzey.

ABSTRACT
SERAMİK SANATINDA MOZAIK TEKNİĞİNİN UYGULANMASI
VE
ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIK HAVA MÜZESİ ÖRNEĞİ

Öznur YILDIRIM

Department of Ceramics

Anadolu University, Institution of Fine Arts, July 2015

Advisor: Prof. S. Sibel Sevim

Ceramics has been used for different purposes because of its structural features like its variability, technical variety since it has been included in human life. At first it has been used to fulfil the needs; however, with an aesthetical apprehension it has been turned into an artistic phenomenon. This aesthetical apprehension along with the components like texture, fullness, emptiness and decoration, mixed materials has been used both in ceramics forms and surfaces. While these components have been used, new pursuits in forms and surfaces emerged. This pursuit has emerged because of the need and becomes methods in which sometimes colour, stain or different techniques are used. One of these is mosaic technique, which emerged as a result of fulfilling needs, and is firstly used by Sumerians in 4000 B.C. Mosaic started to be used in the art of ceramics in the early 1900s with the emergence of different artistic movements and took its place in the art of ceramics. In this research the co-occurrence of mosaic and ceramics material in contemporary art of ceramics is going to be examined and the relationship between contemporary art of ceramics and mosaic is going to be evaluated and supported by the Eskişehir Open-Air Museum of Modern Ceramics.

Key words: Ceramics, Mosaic, Form, and Surface.

08.07.2015

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez/proje çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Öznur YILDIRIM

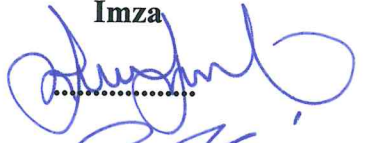

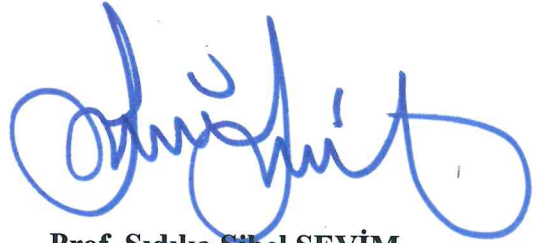
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Öznur YILDIRIM'ın "Seramik Sanatında Mozaik Tekniğinin Uygulanması ve Eskişehir Çağdaş Seramik Açık hava Müzesi Örneği" başlıklı tezi 08 Temmuz 2015 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Seramik Anasanat Dalı Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Sıdıka SİBEL SEVİM
Üye : Doç. Ezgi Hakan VERDU MARTINEZ
Üye : Yrd. Doç. Leyla KUBAT

İmza

.....

.....

.....

Prof. Sıdıka Sibel SEVİM
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

“Seramik Sanatında Mozaik Tekniğinin Uygulanması ve Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışması Anadolu Üniversitesi’nin desteklemiş olduğu Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) altında, lisansüstü tez projesi olarak gerçekleştirilmiştir. Dört ana başlık altında değerlendirilen tezin birinci bölümünde mozaığın tanımı, tarihçesi ve geçmişten günümüze farklı kültürlerde mozaik tekniğinin kullanımı en belirgin örnekleriyle değerlendirilmiştir. İkinci bölümde çağdaş seramik sanatında mozaik uygulamaları, seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulanmasında kişisel deneyimler ile örneklendirilerek, kamusal alanlarda mozaik ve mozaik tekniği kullanılarak oluşturulan örneklere ve mozaik tekniği kullanan yerli, yabancı çağdaş sanatçılara yer verilmiştir. Bu sanatçılarla ulaşılabilenlere mail yoluyla ve yüz yüze görüşmeler ile bazılarına ise çeşitli kaynaklardan literatür taramasıyla bilgi edinilerek örneklendirilmiştir. Üçüncü bölümde Eskişehir’e hem estetik hem de milli açıdan kazandırılan Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi kamusal alanlarda mozaik tekniğinin kullanımına ilişkin örnek olarak proje süreci, uygulama aşamaları ve bugünkü konumu detaylı olarak araştırılmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise çağdaş seramik sanatında mozaik uygulamaları “Dünyada Mekan” ve “Bin Gemiye” kişisel önermeleri ile sonuçlandırılmıştır.

Tez konumun belirlenmesinden, sonuçlanmasına hiçbir özveriden kaçınmayan her zaman bir danışmandan daha fazlası olan sevgili hocam Prof. S. Sibel Sevim’e, tez çalışma sürecinde desteklerini esirgemeyen seramik bölümü araştırma görevlisi arkadaşlarıma, teknisyenlerine, her zaman yanımda olan eşim Adem Yıldırım’a, aileme ve daha doğmadan seramikle tanışan oğlum Ahmet Efe Yıldırım’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Öznur Yıldırım

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Öznur YILDIRIM

Doğum Yeri ve Tarihi: Köyceğiz/Muğla, 15.02.1988

Yabancı dil: İngilizce

E-posta Adresi: oznuraks@gmail.com

Lisans: 2009 Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

İş Deneyimi: 2011 Araştırma Görevlisi, Adıyaman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

2012 Araştırma Görevlisi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Yayınlar ve Bilimsel Faaliyetler:

Sevim S. ve Yıldırım Ö. (2013) “The Mosaic In Contemporary Art of Ceramics”. The 4th International Ceramic Magazine Editors Association (İCMEA) Sempodium. Fuping / China

Yıldırım Ö. (2014) “Contemporary Turkish Ceramic Art”, sözlü bildiri, Escola Superior De Ceramica De Manises, Valencia, İspanya.

Sevim S, Cemalettin S, Yıldırım Ö. (2014) “Maya ve Aztek’lerin Gölgesinde Maske Örnekleri”, Sayı: 29, Sayfa: 95-102 Hacettepe Üniversitesi Sanat Yazıları Dergisi, Ankara.

Yıldırım Ö. ve Şölenay E. (2014) “Hiperrealizm Akımının Çağdaş Seramik Sanatına Etkileri” DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Sanat ve Tasarım Kongresi Sözlü ve Poster Bildirileri Kitabı, Sayı: 01, Sayfa: 226-230, İzmir.

Sevim S. ve Yıldırım Ö. (2014) “Çağdaş Türk Seramik Sanatında Resimsel Anlatım” Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı: 7, Sayfa: 60-74 , Eskişehir.

Yıldırım Ö. (2015) “31 years Full of Art... S. Sibel SEVİM” Sayı: Ocak-Şubat, Sayfa: 22-25, New Ceramics

Sevim S, Cemalettin S, Yıldırım Ö. (2015) “Mayalardan Günümüze Meksika’da Seramik ve Seramik Heykel Sanatı Üzerine Bir Değerlendirme” Sayı: 33 Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Erzurum.

Seçilmiş Ulusal- Uluslararası Etkinlikler:

Çalıştaylar

2008 “Kağıt Fırın Çalıştayı” Abant İzzet Baysal Üniversitesi 15-18 Nisan, Bolu

2010 “Anagama Fırını Pişirimi, Tuz Fırını Pişirimi ve Kağıt Fırın Çalıştayı” Kapadokya Meslek Yüksek Okulu, Erciyes Üniversitesi, 13-16 Mayıs, Avanos

2011 “Macşabal Odun Pişirimi Sempozyumu” Hacettepe Üniversitesi 2-9 Ekim, Ankara

2014 “Oldenburg Art Fair” Davetli Sanatçı, 31.07.2014- 05.08.2014, Almanya

Karma Sergiler

- 2009 SERES'09 I. Uluslararası Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Kongresi ve Sergisi, Anadolu Üniversitesi Kütüphane Sergi Salonu, Eskişehir
- 2010 I. Uluslararası Katılımlı Genç Seramikçiler Karo Yarışması Sergisi, Mayıs, Uşak Üniversitesi Sanat Parkı, Uşak
- 2011 Büyük Buluşma Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri Öğretim Elemanları Sergisi. 2-29 Aralık. Sakarya
- 2013 Anadolu Üniversitesi ÖYP Araştırma Görevlileri Karma Sergisi “-miş gibi” 07-16 Mart. Eskişehir
- 2013 Anadolu Üniversitesi Öğretim Elemanları "Yeni Yıl Sergisi" 10 Aralık- 3 Ocak. Eskişehir
- 2014 Kütahya I. Dumlupınar Seramik Yarışması Sergisi, 24-28 Şubat , Kütahya
- 2014 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Sergisi, 11-24 Mart 2014, Eskişehir
- 2014 Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi “Kadın Gözüyle Erkek - Erkek Gözüyle Kadın” Ulusal Katılımlı-Jürili Karma Sergi, 07-23 Mart 2014, Antalya
- 2014 13. Altın Testi Seramik Yarışması Sergisi 01-25 Nisan 2014, İzmir
- 2014 4. Uluslararası Katılımlı Genç Seramikçiler Karo Yarışması Sergisi , Uşak.
- 2014 Katmanlar Karma Sergi 28 Nisan- 5 Mayıs Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Eskişehir.
- 2015 Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 30. Yıl Etkinlikleri “Araştırma Görevlileri Karma Sergisi” 16-27 Şubat, Eskişehir

- 2015 2. “İstanbul Seramik Sanat Günleri Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü Öğretim Elemanları 30. Yıl Etkinlikleri Karma Sergisi” 16 Mayıs- 06 Haziran, İstanbul

Projeler

2014 > Araştırmacı, Proje Yürütücüsü: Prof. S. Sibel SEVİM (Proje No: A1306E224)
Anadolu ve Orta Amerika Ülkelerindeki Geleneksel Seramik El Dekorlarının
Karşılaştırılması, 30.07.2013-30.07.2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MOZAIĞIN TANIMI VE TARİHÇESİ

1. MOZAIĞIN TANIMI.....	3
2. MOZAIĞIN TARİHÇESİ.....	4
2.1. Yunan Mozaikleri.....	6
2.2. Roma Mozaikleri.....	9
2.3. Bizans Mozaikleri.....	11
2.4. Anadolu Mozaikleri.....	16
2.5. Diğer Kültürlerde Mozaik.....	19
3. MOZAIK TÜRLERİ ve UYGULAMA TEKNİKLERİ.....	23
3.1. Mozaik Türleri.....	23
3.1.1. Taş Mozaik.....	24
3.1.2. Mermer Mozaik.....	25
3.1.3. Cam Mozaik.....	27
3.1.4. Seramik Mozaik.....	29
3.1.5. Kağıt Mozaik.....	29
3.1.6. Dijital Mozaik.....	30
3.2. Mozaik Uygulama Teknikleri.....	32

3.2.1. Opus Regulatum.....	32
3.2.2. Opus Tesellatum.....	33
3.2.3. Opus Vermiculatum.....	33
3.2.4. Opus Palladianum.....	34
3.2.5 Opus Musivum.....	35
3.2.6. Opus Signinum.....	36
3.2.7. Opus Sectile	36

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA MOZAIK

1. İKİ BOYUTLU ve ÜÇ BOYUTLU ÇAĞDAŞ SERAMİK ESERLERDE MOZAIK TEKNİĞİ.....	39
2. SERAMİK SANATINDA MOZAIK TEKNİĞİNİN UYGULAMA YÖNTEMLERİ.....	46
2.1. Doğrudan Uygulama Yöntemi.....	47
2.2. Dolaylı Uygulama Yöntemi.....	49
2.3. Gömerek Uygulama Yöntemi	50
3. KAMUSAL ALANLARDA MOZAIK VE MOZAIK TEKNİĞİ KULLANILARAK OLUŞTURULAN ÖRNEKLER.....	52
3.1. Mozaik Parklar.....	53
3.1.1. Park Guell, İspanya.....	53
3.1.2. Rock Garden, Hindistan.....	55
3.1.3. Magic Garden, Filedelfiya.....	56
3.1.4. Tarot Garden, İtalya.....	57
3.1.5. Luna Park, Avustralya.....	58
3.1.6. Ceramic Museum and Mosaic Park, Çin.....	58
3.2. Müzeler.....	59
3.2.1. Fondation Maeght Müzesi, Fransa.....	60
3.2.2. Fernand Leger Müzesi, Fransa.....	60
3.2.3. Chagall Müzesi, Fransa.....	61
3.2.4. Jun Royal Kiln Site Müzesi, Çin.....	62
3.2.5. La Maison Picassiette, Fransa.....	62

3.3. Diğer Yapılar.....	63
3.3.1. Santa Teresa Merdivenleri, Brezilya.....	64
3.3.2. National Autonomous University of Mexico Merkez Kütüphanesi, Meksika.....	65
3.3.3. Tottenham Court Road Metro İstasyonu, İngiltere.....	66
3.3.4. Puebla Meydan Çeşmesi, Meksika.....	67
4. MOZAİK TEKNİĞİ KULLANAN ÇAĞDAŞ SANATÇILARDAN ÖRNEKLER.....	68
4.1. Mozaik Tekniği Kullanan Çağdaş Yabancı Sanatçılardan Örnekler.....	68
4.1.1. Betsy Youngquist.....	68
4.1.2. Cleo Mussi.....	69
4.1.3. Emma Biggs.....	70
4.1.4. Ilana Shafir	70
4.1.5. Jim Bachor.....	71
4.1.6. Kelley Knickerbocker.....	72
4.1.7. Lynne Chinn.....	73
4.1.8. Marcelo De Melo.....	74
4.1.9. Martin Cheek.....	74
4.1.10. Mohamed Banawy.....	75
4.1.11. Monica Machado.....	76
4.1.12. Monica Rossella Baccolini.....	77
4.1.13. Norma Vondee.....	78
4.1.14. Yakov Hanansen	78
4.1.15. Yulia Hanansen	79
4.2. Mozaik Tekniği Kullanan Çağdaş Türk Sanatçılardan Örnekler.....	79
4.2.1. Bedri Rahmi Eyüpoğlu.....	80
4.2.2. Eren Eyüpoğlu.....	81
4.2.3. Gazanfer Bayram.....	82
4.2.4. Gülten Akyan.....	83
4.2.5. Hülya Vurnal İkizgül.....	84
4.2.6. Mehmet Hakan Demirok.....	84

4.2.7. Nedim Günsür.....	85
4.2.8. Süha Semerci.....	86
4.2.9. Turan Gökmenoğlu.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIKHAVA MÜZESİ

1. ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIKHAVA MÜZESİ BÖLÜMLERİ.....	90
1.1. Amfi Tiyatro.....	90
1.2. Çağdaş Seramik Eserler Müzesi	94
1.2.1. Müze-Galeri	97
1.2.2. Atölyeler.....	97
1.2.3. Kafeterya.....	98
1.3. Yürüyüş Yolları	99
1.4. Heykeller.....	100
1.4.1. S. Sibel Sevim.....	101
1.4.2. Cemalettin Sevim.....	102
1.4.3. Mustafa Ağatekin.....	103
1.4.4. Elif Ağatekin.....	104
1.4.5. Duygu Kahraman.....	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MOZAİK TEKNİĞİ KULLANILARAK YAPILAN UYGULAMALAR

1. DÜNYADA MEKAN.....	108
2. BİN GEMİYE.....	127
SONUÇ.....	137
EKLER.....	139
KAYNAKÇA.....	140

GÖRSELLER LİSTESİ

- Görsel 1.** Uruk Warka tapınağı, geometrik bezemeli mozaikler.....4
Kaynak: <http://www.pinterest.com/pin/130885932892963949/> (Erişim Tarihi: 01.03.2014)
- Görsel 2.** Standart of Ur, M. Ö. 2600'ler Sümerlilere ait kama mozaik kutu. British Museum, Londra, İngiltere.....5
Kaynak: <http://sumeriashakespeare.com/88701> (Erişim Tarihi: 01.03.2014)
- Görsel 3.** Standart of Ur, M. Ö. 2600'ler Sümerlilere ait kama mozaik kutudan detay. British Museum, London İngiltere.....5
Kaynak: <http://sumeriashakespeare.com/88701.html> (Erişim Tarihi: 01.03.2014)
- Görsel 4.** Bereket tanrısı genç Dionys ve panteri M. Ö. 4. yy.....7
Kaynak: <http://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/03/8f/bf/74/archaeological-site-at.jpg> (Erişim Tarihi: 01.03.2014)
- Görsel 5.** Ganymede'in evi, 1.05 m × 1.30 m. mozaik döşeme (M. Ö. 3. yy.'ın sonları).....8
Kaynak: http://artvent-artventures.blogspot.com.tr/2011_03_01_archive.html (Erişim Tarihi: 10.03.2014)
- Görsel 6.** Thimus Mozağından detay, Greco-Roman Müzesi, İ skenderiye, 2.77m × 2.61m, yaklaşık olarak M.Ö. 2. yy.'ın ilk yarısı.....9
Kaynak: <http://viamus.uni-goettingen.de/vd/5834/mjt.jpg> (Erişim Tarihi: 10.03.2014)
- Görsel 7.** Deniz canlısıyla aşk tanrısı, Caracalla Kaplıcaları, Roma, İ talya M.S. 3. yy.....10
Kaynak: <http://www.digitalimages.net/Gallery/Scenic/Rome/Scenery/Caracalla/caracalla.html> (Erişim Tarihi: 10.03.2014)
- Görsel 8.** Meander motifli yer döşemesi, Plazzo dei Conservatori, Roma.....11
Kaynak: <http://tezzysmith.com/main.php/v/rome/museicapitolini/3306.jpg.html> (Erişim Tarihi: 05.03.2014)
- Görsel 9.** İ mparatoriçe Theodora ve görevlilerinin betimlendiği mozaik duvar, San Vitale, Ravenna, (M.S. 526-547) İ talya.....12

- Kaynak:** <http://03varvara.files.wordpress.com/2010/07/03-anonymous-empress-theodora-and-her-entourage-basilica-di-san-vitale-in-ravenna-italy-by-547.jpg> (Erişim Tarihi: 08.04.2014)
- Görsel 10.** IV. Leon Mozaïği, Ayasofya Müzesi.....13
- Kaynak:** <http://www.seyyahca.com/2013/07/ayasofyanin-essiz-mozaikleri/> (Erişim Tarihi: 09.04.2014)
- Görsel 11.** Ayasofya Müzesi Güney- Batı girişi duvar ve tavan mozaïği.....14
- Kaynak:** <http://enguzelenstantaneler.blogspot.com.tr/2014/03/ayasofya-nam-diger-hagia-sophia-museum.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2014)
- Görsel 12.** İsa'nın kadına şifa vermesi mucizesi sahnesi, Kariye Müzesi, İstanbul.....15
- Kaynak:** <http://www.onlineaktivite.com/gizli-hazine-kariye/> (Erişim Tarihi:14.04.2014)
- Görsel 13.** İsa ve Havariler kubbe mozaïği, Fethiye Müzesi, İstanbul.....16
- Kaynak:** <http://gezente.com/istanbul/muzeler/fethiye-muzesi/> (Erişim Tarihi:19.04.2014)
- Görsel 14.** Malatya Ulu Camii Çini Mozaikleri.....17
- Kaynak:** Öznur Yıldırım kişisel arşiv.
- Görsel 15.** Bursa Yeşil Camii Çini Mozaikleri.....19
- Kaynak:** Öznur Yıldırım kişisel arşiv.
- Görsel 16.** Değerli taş mozaiklerle süslenmiş maskeler (M.S. 1000-1250) Ulusal Meksika Antropoloji Müzesi.....20
- Kaynak:** Öznur Yıldırım kişisel arşiv.
- Görsel 17.** Tikal kültürüne ait mozaik figür, 11 cm, M.S. 400-550.....21
- Kaynak:** Hattula M., s.87, 1966
- Görsel 18.** Turkuaz, sodalit, deniz kabuklarından mozaikle süslenmiş altın küpe çifti, 3.-7. y.y.,8cm.....22
- Kaynak:** <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/66.196.40,.41> / (Erişim tarihi: 20.02.2015)
- Görsel 19.** Ahşap mozaik ve mezar elemanları, Mısır, M.Ö. 380-30, 4.1 cm.....23
- Kaynak:** <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/21.2.2>(Erişim tarihi: 20.02.2015)
- Görsel 20.** Topkapı Sarayı Çakıl Taşı Mozaikleri.....24
- Kaynak:** <http://members.virtualtourist.com/m/tt/a8c7f/> (Erişim tarihi: 11.07.2014)

Görsel 21. Laura Bradley, mermer mozaik pano, 61cm x66 cm.....	25
Kaynak: Locktov, s.75, 1998.	
Görsel 22. Zeugma Antik Kentinden “Çingene Kızı” Mozaiği.....	26
Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Zeugma (Erişim tarihi: 15.07.2014)	
Görsel 23. Linda Beaumont, AIDS darülacezedesi, mermer ve karışık malzeme.....	27
Kaynak: Locktov, s.68, 1998.	
Görsel 24. Ayasofya Müzesi, Gold Smalti mozaik örneği.....	28
Kaynak: http://odogan.com/havadan-sudan/ayasofya-tarihi-ayasofya-mimariozellikleri.html (Erişim tarihi: 15.07.2014)	
Görsel 25. Felice Nittolo, füzyon tekniği cam mozaik.....	29
Kaynak: Locktov, s.18, 1998.	
Görsel 26. Patrick Bremer’e ait çalışma.....	30
Kaynak: http://www.patrickbremer.co.uk/?page_id=735#/?page=commissions&index=3 (Erişim Tarihi: 18.08.2014)	
Görsel 27. Charis Tsevis, dijital mozaik çalışma.....	32
Kaynak: http://www.tsevis.com/964/5288819/portfolio/lio-messi-els-fragments-de-barcelona (Erişim Tarihi: 18.08.2014)	
Görsel 28. Opus Regulatum dizilimini gösteren uygulama.....	33
Kaynak: http://www.fjmosaicart.com/2009/05/pixel-art_19.html (Erişim Tarihi: 03.03.2015)	
Görsel 29. Opus Tessellatum dizilimini gösteren uygulama.....	33
Kaynak: http://www.thejoyofshards.co.uk/glossary/opus_tessellatum.shtml (Erişim Tarihi: 03.03.2015)	
Görsel 30. Opus Vermiculatum dizilimini gösteren uygulama.....	34
Kaynak: http://maremopus.blogspot.com.tr/2009_10_01_archive.html (Erişim Tarihi: 03.03.2015)	
Görsel 31. Opus Palladianum dizilimini gösteren uygulama.....	34
Kaynak: http://www.image-gratuite.com/photos-matieres-gratuites/mosaique.html (Erişim Tarihi: 03.03.2015)	
Görsel 32. Opus Musivum dizilimini gösteren uygulama.....	35
Kaynak: http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=5366	
Görsel 33. Opus Signinum dzilimini gösteren uygulama.....	36

Kaynak: http://www.unutulmussanatlar.com/2012/07/mozaik-sanat.html	
Görsel 34. Opus Sectile dizilimini gösteren uygulama.....	36
Kaynak: http://www.ostia-antica.org/regio3/7/7-8.htm Photograph: Giovanni Rinaldi. (Erişim Tarihi: 18.02.2015)	
Görsel 35. Diego Rivera'ya ait mozaik pano.....	41
Kaynak: http://www.mosaicartnow.com/2009/08/acapulco-home-with-extraordinary-rivera-mosaic-murals-and-his-last-studio-for-sale/ (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 36. Bedri Rahmi Eyüboğlu'na ait mozaik panodan detay.....	41
Kaynak: http://aycabuminmosaics.blogspot.com.tr/ (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 37. Joson Mecier'e ait domuz pastırmasından yapılan mozaik portre ve detayı.....	42
Kaynak: http://www.jasonmecier.com/fkevinbacon.html (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 38. Ilana Shafir'e ait iki boyutta çağdaş seramik sanatında mozaik uygulaması.....	43
Kaynak: http://www.shafirart.com/mosaics.html (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 39. Yee Sookyung'a ait porselen mozaik form.....	45
Kaynak: https://www.pinterest.com/pin/526710118894833024/ (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 40. Li Xiaofeng'e ait mozaik elbiseler.....	45
Kaynak: http://www.odditycentral.com/pics/the-amazing-porcelain-costumes-of-li-xiaofeng.html (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 41. Rush Creek'e ait seramik mozaik formlar.....	47
Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/108367934759352209/ (Erişim Tarihi: 22.04.2015)	
Görsel 42. “Düş izleri I” Döküm yöntemi ile şekillendirme, Raku pişirimi, mozaik tekniği, serigrafi baskı, 22×22×22cm Düzenleme, 2014.....	48
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 43. “Düş izleri II” Döküm yöntemi ile şekillendirme, mozaik tekniği, serigrafi baskı, 60×60cm Düzenleme, 2014.....	48
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 44. Dolaylı uygulama yönteminde file kullanımı, 2014.....	50
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 45. Dolaylı uygulama yönteminin tasarımdan derz dolguya aşamaları, 2014.....	50

Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 46. Gömerek uygulama yönteminde birimlerin kesilmesi, 2015.....	51
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 47. Gömerek uygulama yönteminde birimlerin uygulanması, 2015.....	51
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 48. Park Guell detay.....	54
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 49. Park Guell tavan detayı. kişisel arşiv. (09.05.2014).....	54
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 50. Park Guell oturma elemanları. Kişisel arşiv. (09.05.2014).....	55
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 51. Nek Chand'ın kaya bahçesi.....	56
Kaynak: http://nekchand.com/about-foundation (Erişim Tarihi: 10.01.2015)	
Görsel 52. Magic Garden genel görünüm ve detay.....	57
Kaynak: http://www.phillymagicgardens.org/ (Erişim Tarihi: 10.01.2015)	
Görsel 53. Tarot Garden genel görünüm ve detay.....	57
Kaynak: http://www.nikidesaintphalle.com/ http://mosaicera.blogspot.com.tr/2013/04/tuscany-niki-de-saint-phalles-tarot.html (Erişim Tarihi: 10.01.2015)	
Görsel 54. Pamela Irving'e ait Luna Park, Melbourne'de bulunan mozaik duvar.....	58
Kaynak: http://pamelairving.com.au/gallery/public-artworks/nggallery/public-artworks/luna-park-melbourne/ (Erişim Tarihi: 28.01.2015)	
Görsel 55. Ceramic Museum and Mosaic Park ve detayı.....	59
Kaynak: Fotoğraf: Ben McMillan, http://www.archdaily.com/445914/ceramic-museum-and-mosaic-park-casanova-hernandez-architects/ (Erişim Tarihi: 25.01.2015)	
Görsel 56. Fondation Maeght Müzesinde bulunan Georges Braque ait mozaik uygulama.....	60
Kaynak: http://www.pinterest.com/pin/433190057881693310/ (Erişim Tarihi: 10.01.2015)	
Görsel 57. Fernand Leger Müzesinin dış duvarındaki mozaik uygulama.....	61
Kaynak: http://gerard.joannes.pagesperso-orange.fr/Nice_gb.htm (Erişim Tarihi: 17.01.2015)	

Görsel 58. Chagall Müzesinin bahçesinde bulunan Marc Chagall'a ait mozaik uygulama.....	62
Kaynak: http://uploads8.wikiart.org/images/marc-chagall/the-mosaic-the-prophet-elijah-in-the-garden-of-marc-chagall-museum-in-nice-1970.jpg (Erişim Tarihi: 17.01.2015)	
Görsel 59. Jun Royal Kiln Site Museum Girişi, Yuzhou Çin.....	62
Kaynak: Fotoğraf: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 60. La Maison Picassiette ve duvar detayı, Fransa.....	63
http://curious-places.blogspot.com.tr/2011/01/la-maison-picassiette-chartres-france.html (Erişim Tarihi: 17.01.2015)	
Görsel 61. Santa Teresa Merdivenleri, Brezilya.....	64
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 62. Santa Teresa Merdivenlerinden detay, Brezilya.....	65
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 63. National Autonomous University of Mexico Merkez Kütüphanesi	66
Kaynak: http://www.mexicovacationtravels.com/mexico-cities/mexico-city/mexico-city-things-to-do (Erişim Tarihi: 17.01.2015)	
Görsel 64. Tottenham Court Road Underground Station.....	66
Kaynak: https://sketchpetstudios.wordpress.com/2013/11/04/eduardo-paolozzi/ (Erişim Tarihi: 17.01.2014)	
Görsel 65. Puebla Meydan Çeşmesi ve detayı, Meksika.....	65
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 66. Betsy Youngquist "Harry" 2011 8x7x4, antik porselen oyuncak bebek parçaları, cam boncuk, eski taş boncuklar.....	69
Kaynak: http://www.mosaicartnow.com/2013/03/samas-best-mosaic-arts-international-2013/ (Erişim Tarihi: 25.01.20014)	
Görsel 67. Cleo Mussi'ye ait mozaik çalışmalar.....	70
Kaynak: http://www.mussimosaics.co.uk/portfolio.php (Erişim Tarihi: 25.01.20014)	
Görsel 68. Emma Biggs'e ait mozaik pano, 2007.....	70
Kaynak: http://www.emmabiggsmosaic.net/06_mie.html (Erişim Tarihi: 25.01.20014)	
Görsel 69. Ilana Shafir "Through The Waves" 2011 47x47, el yapımı seramik parçalar, taş.....	71

- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2013/03/samas-best-mosaic-arts-international-2013/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 70.** Jim Bachor'a ait mozaik pano "Italian Sausage" 2012 11x14, kesme taş mozaik.....72
- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2013/03/samas-best-mosaic-arts-international-2013/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 71.** Kelley Knickerbocker'e ait mozaik çalışma. Incrocio (Crossing) II (2014) 29" x 18", kağıt, atık seramikler, cam, taş, altın, renklendirilmiş harç.....73
- Kaynak:** <http://www.rivenworksmosaics.com/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 72.** Lynne Chinn'e ait mozaik form "Arabesque", 2012, 12 x 29 x 14.....73
- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2013/03/samas-best-mosaic-arts-international-2013/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 73.** Marcelo De Melo'ya ait mozaik form "American Gifts: Missile" 2003, 24.4 x 5.9 x 5.9, seramik, porselen, alçı, tel, harç.....74
- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2012/06/tiny-tragedies-marcelo-de-melo/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 74.** Martin Cheek'e ait mozaik panolar.....75
- Kaynak:** <http://martincheek.net/owls/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 75.** Mohamed Banawy "City 1" 2011 49 x 49 cm kil, cam, çimento.....76
"Family" 2009 200 x 80 x 40 cm porselen, taş, çimento.
- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2012/10/mosaico-oggi-interview-with-mohamed-banawy/> (Erişim Tarihi: 28.01.20014)
- Görsel 76.** Monica Machado'ya ait mozaik form. "La Bicoque" 46 x 37 x 31 cm.....76
- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2013/02/the-multi-dimensional-mosaic-sculptures-of-monica-machado/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 77.** Monica Rossella Baccolini'ye ait mozaik çalışma.....77
- Kaynak:** (Mosaic Techniques and Traditions: Project and Design)
- Görsel 78.** Norma Vondee'ye ait mozaik çalışma.....78
- Kaynak:** <https://globescribbler.files.wordpress.com/2012/04/phone-snaps-648.jpg> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 79.** Yakov Hanansen'e ait mozaik çalışma ve detayı. "Brain" 36 x 36, el yapımı seramik kesme mozaikler, porselen.....78

- Kaynak:** <http://www.mosaicartnow.com/2014/04/modern-mosaic-in-isaiah-zagars-magic-gardens-shattering-expectations-mosaic-2014/> (Erişim Tarihi: 28.01.20014)
- Görsel 80.** Yulia Hanansen'e ait mozaik pano. "Jupiter: Great Red Spot".....79
- Kaynak:** <http://www.mosaicsphere.com/gallery.html> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)
- Görsel 81.** Bedri Rahmi Eyüpoğlu'na ait mozaik pano.....81
- Kaynak:** <http://www.tarihnotlari.com/bedri-rahmi-eyuboglu/> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 82.** Kompozisyon, Eren Eyüboğlu, 1965, Mozaik pano.....82
- Kaynak:** <http://www.themagger.com/istanbul-manifaturacilar-carsisi-ime-sanat-eserleri/> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 83.** Gazanfer Bayram'a ait mozaik pano.....83
- Kaynak:** <http://venusenme.blogspot.com.tr/2011/02/gazanfer-bayram-n-mozaik-sergisi.html> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 84.** Gülten Akyan'a ait mozaik formlar.....83
- Kaynak:** <http://www.tamsanat.net/sanatcilar/eserleri.php?sanatci=270> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 85.** Hülya Vurnal İkizgül'e ait mozaik panolar.....84
- Kaynak:** Büyükcinal, F. (1995). Mozaik Sanatı Ve Hülya Vurnal İkizgül'ün Fransa Sergisi, Mimarlık 263 dergisi, Sayı: 3, Sayfa: 56.
- Görsel 86.** Mehmet Hakan Demirok'a ait mozaik pano.....85
- Kaynak:** <http://poseidonmozaik.8k.com/> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 87.** Nedim Günsür'e ait mozaik pano.....86
- Kaynak:** <http://www.themagger.com/istanbul-manifaturacilar-carsisi-ime-sanat-eserleri/> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 88.** Süha Semerci'ye ait mozaik pano.....87
- Kaynak:** <http://www.anadoluyakasi.net/sanat/2012/06/07/uluslararasi-mozaik-sanatcisi-suha-semerciden-mozaik-sergisi/> (Erişim Tarihi: 11.04.2015)
- Görsel 89.** Turan Gökmenoğlu'na ait taş mozaik pano.....87
- Kaynak:** <http://mozaiksanati.ning.com/photo/bal-k-tutan-adam?context=user> (Erişim Tarihi:20.04.2015)
- Görsel 90.** Prof. S. Sibel SEVİM'e ait amfi tiyatro mozaiklerinin tasarımı.....91
- Kaynak:** S. Sibel Sevim kişisel arşiv.

Görsel 91. Amfi tiyatronun ilk görünümü.....	92
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 92. Amfi tiyatro mozaiklerinin tasarımının tamamlanması.....	92
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 93. Fileye yapıştırılan mozaiklerin yerleştirilmesi.....	92
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 94. Amfinin derz dolgusunun yapılması.....	93
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 95. Oturma elemanlarının yerleştirilmesi.....	93
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 96. Ferforje korkulukların tamamlanması.....	93
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 97. Eskişehir Çağdaş Seramik Park'ı Amfi tiyatrosu son hali.....	94
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 98. Müze binasının inşa çalışmalarından görüntü.....	95
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 99. Müze binası bacalarının inşasından görüntü.....	95
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 100. Müze binası pencerelerinden detay.....	95
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 101. Seramik Park ormanı.....	96
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 102. Seramik park hatıra duvarı.....	96
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 103. Müze binası genel görünüş.....	96
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 104. Müze galeride gerçekleşen sergilerden kareler.....	97
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 105. Müze binası içinde bulunan atölye.....	98
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 106. Kafeterya Binası.....	98
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	

Görsel 107. Yürüyüş yolu mozaikleri yapımından görüntü.....	99
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 108. Yürüyüş yollarından detay.....	100
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 109. Tamamlanmış yürüyüş yolları.....	100
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 110. Yürüyüş yollarından detay.....	100
Kaynak: S. Sibel Sevim kişisel arşiv.	
Görsel 111. S. Sıdika Sibel Sevim'e ait heykel ve detayı.....	102
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 112. Cemalettin Sevim'e ait heykel ve detayı.....	103
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 113. Mustafa Ağatekin'e ait heykel ve detayı.....	104
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 114. Elif Aydoğdu Ağatekin'e ait "Çınar Ağacı" adlı heykelin proje aşaması.	105
Kaynak: Elif Aydoğdu Ağatekin kişisel arşiv.	
Görsel 115. Seramik Park'a 80 cm çapındaki 3 beton rekorun yerleştirilmesi; tasarımın aktarılması ve kırmızı tuğla uygulamalarının başlaması.....	105
Kaynak: Elif Aydoğdu Ağatekin kişisel arşiv.	
Görsel 116. Elif Ağatekin'e ait heykel ve detayı.....	106
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 117. Duygu Kahraman'a ait heykel ve detayı.....	107
Kaynak: Öznur Yıldırım kişisel arşiv.	
Görsel 118. Ankara'nın Mamak ilçesindeki toplu konut dönüşümü için bekleyen gecekondular.....	109
Kaynak: http://cekimetkisi.com/zamananotlar/2014/03/08/mamak-ankara/ (Erişim Tarihi: 24.05.2015)	
Görsel 119. Dünyada Mekan I, % 40 Şamaotlu Stoneware,18x22x8 cm, 1200 °C, 2015.....	110
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 120. Dünyada Mekan II, % 40 Şamaotlu Stoneware,35x24x8, 1200 °C, 2015.....	111

Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 121. Dünyada Mekan III düzenleme, % 40 Şamaotlu Stoneware 1200 °C, 2015.....	112
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 122. Dünyada Mekan IV ve detayı, Paperclay, 30x30x10, 1200 °C, 2015.....	113
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 123. Dünyada Mekan V, Paperclay, 30x7x12, 1200 °C, 2015.....	114
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 124. Dünyada Mekan V düzenleme, Paperclay, 1200 °C, 2015.....	115
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 125. Dünyada Mekan VI ve detayı, Paperclay, 11x22x34, 1200 °C, 2015.....	116
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 126. Dünyada Mekan Düzenleme 2015, Paperclay, 1200 °C.....	117
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 127. Dünyada Mekan Pano I, Paperclay, 37x32 cm, 1200 °C, 2015.....	118
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 128. Dünyada Mekan Pano II, Paperclay, 37x32 cm, 1200 °C, 2015.....	119
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 129. Dünyada Mekan Pano III, % 40 Şamaotlu Stoneware, 32x33 cm, 1200 °C, 2015.....	120
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 130. Dünyada Mekan Pano IV, % 40 Şamaotlu Stoneware , 32x33 cm,1200 °C, 2015.....	121
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 131. Dünyada Mekan Pano V, % 40 Şamaotlu Stoneware, 32x33 cm, 1200 °C, 2015.....	122
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 132. Dünyada Mekan Pano VI, Paperclay, 32x33 cm, 1200 °C, 2015.....	123
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 133. Dünyada Mekan Pano VII, Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	124
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 134. Dünyada Mekan Pano VIII, Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	125

Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 135. Dünyada Mekan Pano IX, Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	126
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 136. Bin Gemiye I, Paperclay, 20x24x13 cm, 1200 °C, 2015.....	127
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 137. Bin Gemiye II, Paperclay, 22x20x20 cm, 1200 °C, 2015.....	128
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 138. Bin Gemiye III ve detayı, Paperclay, 18x21x18 cm, 1200 °C, 2015.....	129
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 139. Bin Gemiye IV, Paperclay, 40x43 cm, 1200 °C, 2015.....	130
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 140. Bin Gemiye Pano I, Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	131
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 141. Bin Gemiye Pano II, Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	132
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 142. Bin Gemiye Pano III, Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	133
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 143. Bin Gemiye Pano IV, , % 40 Şamaotlu Stoneware, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	134
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 144. Bin Gemiye Pano V, , % 40 Şamaotlu Stoneware, 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	135
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	
Görsel 145. Bin Gemiye Pano VI, , % 40 Şamaotlu Stoneware , 30x30 cm, 1200 °C, 2015.....	136
Fotoğraf: Mehmet Aykut Arıman	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Opus Regulatum dizilimi.....	33
Şekil 2. Opus Tesellatum dizilimi.	34
Şekil 3. Opus Vermiculatum dizilimi.	34
Şekil 4. Opus Palladianum dizilimi.	34
Şekil 5. Opus Palladianum dizilimi.	35
Şekil 6: Opus Signinum dizilimi.....	36
Şekil 7: Opus Sectile dizilimi.....	36

GİRİŞ

Seramiğin insan hayatına dahil olduğu M.Ö. 8000 yılından bu yana bünyesindeki kimyasal özellikleri, üzerine yapılan dekor teknikleri, üretim teknikleri ve içinde barındırmış olduğu felsefi öğeler hızla gelişim göstermiştir. Çevresini inceleyen insan ihtiyaçları doğrultusunda aletler geliştirmiştir. Ateşi bularak doğayı kendi çıkarları doğrultusunda kullanmış ve seramiği keşfetmiştir. Mağara duvarlarını topraktan yaptığı kandillerle aydınlatmış, mektuplarını kil tabletlere yazmış, ölülerinin küllerini topraktan kaplarda saklamış, seramik malzemeyle yaşadıkları mekanların duvarlarını, zeminini kaplamıştır. Seramik gündelik yaşamın her alanında kullanılmıştır.

Seramik, malzeme olarak bazen geleneksel boyutuyla değerlendirilmiş bazen de teknolojinin imkanlarından faydalanılarak ileri seramikler olarak kullanılmıştır. Seramik malzemenin farklı bölge ve kültürlerde farklı teknik ve malzemelerle kullanılması çağdaş seramik sanatına da çok çeşitli teknik ve estetik değerler getirmiştir. Değişik teknik arayışlar, elle yapılan dekorlar, teknolojinin gelişmesi ile farklı boyutlara ulaşmıştır. Piştikten sonra geri dönüştürülemeyeceğinden dolayı, emeği çok, özel bir sanat olması nedeniyle de kırık, kullanım dışı ya da atığa dönüşmüş seramiklerin daha küçük parçalara dönüştürülerek seramik mozaığın başladığı düşünülebilir. Bu bağlamda mozaik tekniği de zaman içinde geleneksel kullanımının yanı sıra çağdaş seramik sanatı içinde kendine yer edinmiştir.

Tarihçilere göre dünyada ilk mozaik örnekler Mezopotamya bölgesinde M.Ö. 4000'lerde ortaya çıkmıştır. En eski mozaik örnek olarak da Sümerlere ait Warka tapınağının cephe kaplamasındaki geometrik bezemeli seramik mozaik örnekler gösterilebilir. Sümerlilerden bu yana Mezopotamya topraklarında yaşamış birçok kültür, mozaik tekniğini kullanarak eserler üretmişlerdir. Antik Yunan Sanatı, Roma Sanatı, Bizans, Rönesans, Barok dönemleri dünyada mozaik sanatı açısından öne çıkmaktadır. Geçmişten günümüze özellikle duvar ve yer kaplaması olarak kullanılan mozaik 1900'lerde yeni sanat akımlarının ortaya çıkmasıyla çağdaş sanat alanında yer edinmeye başlamıştır.

Günümüzde seramik endüstrisinde kaplama malzemesi olarak üretilen mozaiklerin yanı sıra, gerek üç boyutlu sanat eseri gerekse duvar kaplamalarında kullanılan sanatsal seramik mozaikler yapılmaktadır. Yüzey kaplama malzemesi olarak kullanılan mozaik, farklı disiplinlerle birleşip form olarak karşımıza çıkmış, geleneksel anlamda kullanımının ötesinde şekil ve boyut değiştirerek sanatsal bir obje görevini üstlenmiştir. Çeşitli üslupları bünyesinde barındıran mozaik tekniğinin; bazı sanat otoritelerine göre resim sanatının uzantısı olarak, bazılarına göre ise heykel, seramik, dekoratif sanatlar ya da mimari eleman olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak mozaik tekniği kendi sanat alanını oluşturmuş ve o tekniğin sanatı olarak adlandırılmıştır.

Mozaik sanatı aslında teknik açıdan değişikliğe uğramamıştır. Mozaik sanatçıları tıpkı Roma, Bizans, Selçuklu veya Osmanlı dönemlerindeki sanatçılar gibi hala en basit şekilde taş, seramik, cam ya da mozaik yapımına uygun herhangi bir malzemeyi belirlenen bir kompozisyonda çeşitli yapıştırmacı malzemelerle bir araya getirmektedir. Fakat renk, desen, biçim ve uygulama açısından değişiklikler olmuştur. Sanatçıların kendine özgü kullanım biçimleriyle özgün eserler ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle geleneksel kurallar yıkılıp mozaik sanatına çağdaş yorumlamalar getirilmiştir.

Bu çalışma Anadolu Üniversitesi'nin desteklemiş olduğu Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) altında, lisansüstü tez projesi olarak gerçekleştirilmiştir. 1403E87 numaralı araştırma kapsamında, seramik sanatında, mozaik ve seramik malzemenin birlikteliği, arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları araştırılmış, çağlar boyunca geleneksel yöntemlerle özellikle mimaride kullanılan mozaığın, günümüz seramik sanatında yeni önerilerle çağdaş sanat eserine dönüştürülmesi örneklerle incelenmiştir. Bu bağlamda birbirinden farklı boyutlardaki parçaların bir yüzey üzerinde yan yana getirilmesiyle oluşturulan mozaik tekniğinde; bu parçalara ve bu parçaların bir araya geleceği yüzeylere yeni öneriler getirilmiş ve seramik formlar oluşturulmuştur. Ayrıca konu ile ilgili olarak Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi'nde bulunan mozaik tekniği kullanılarak yapılmış eserler estetik ve teknik açıdan incelenmiştir. Proje kapsamında çağdaş seramik sanatında mozaik uygulamaları üretilen eserler ile değerlendirilip desteklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MOZAIĞIN TANIMI VE TARİHÇESİ

1. MOZAIĞIN TANIMI

Mozaik, Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü tarafından; türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi olarak tanımlanmıştır¹. Türk Dil Kurumu Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğünde ise mozaik; taban, duvar ya da kubbelere sıvanan harç üzerine kare prizma biçiminde renkli taş parçalarının yan yana sokulmasıyla yapılan resim olarak değerlendirilmiştir². Bu tanıma göre mozaik sadece resim algısı yaratmaktadır. Mozaik taban, duvar ya da kubbe gibi yüzeylere uygulanmasının yanı sıra, üç boyutlu formlarda da uygulanabilmektedir. Bir başka tanıma göre mozaik; parçanın kimliğini bozmaksızın, küçük birimlerden oluşturulan çalışma olarak tanımlanmaktadır (Goodwin, 2000: 7). Bu üç tanımda adı geçen parçalara taş, mermer, cam, deniz kabuğu, seramik, metal, kağıt hatta altın, gümüş, değerli taşlar gibi malzemeler örnek gösterilebilir. Bu parçalar M. Ö. 4000'lerden itibaren farklı tekniklerle bir araya getirilerek mozaiği oluşturmaktadır.

Ezgi Hakan'ın tanımına göre ise mozaik; ahşap, metal, seramik (porselen, çini, stonware), mermer, emaye, ayna hatta gazoz kapağı gibi malzemelerin yanı sıra çakıl taşı, deniz kabuğu, değerli ve yarı değerli taşlar, kemik, kabuk gibi organik malzemelerin amorf ve kare, üçgen, daire gibi geometrik şekilli birimlerin, tasarımın belirli tekrar ilkeleriyle veya düzensiz olarak, bir yüzey üzerine yan yana işlenerek, beton içine gömerek ya da diğer yapıştırmacı malzemeler ile dizilerek resimsel veya dokusal bir dille oluşturduğu yüzeye, bu yolla elde edilen yüzey sanatına ve tekniğe verilen addır (Hakan, 2003: 6). Kısacası mozaik, insanın duyu ve düşüncelerini estetik

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5586add03ab3a3.80945762 (Erişim Tarihi: 20.02.2014)

²http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5586ae3d8fb3.95389721(Erişim Tarihi: 20.02.2014)

kaygılar ve tasarım olgusuyla seramik, taş, ahşap, metal vb. gibi çeşitli malzemeden parçaların çeşitli yapıştırıcılardan dijital ortama kadar farklı alternatiflerle bir araya getirilmesiyle iki boyutta veya üç boyutta var etmesi işi olarak tanımlanabilir. Bir araya gelme işlemi, bir araya getirilecek malzemenin özelliklerine, kimyasına, boyutuna göre kimi zaman yapıştırıcı malzemelerle, kimi zaman ısıyla, kimi zaman da dolgu malzemeleriyle meydana getirilmektedir. Teknolojik gelişmeler, bilgisayarların hayatımızda büyük ölçüde yer alması ve dijital sanatların ortaya çıkmasıyla birlikte mozaik de yeni yeni alanlarda denenmeye başlanmıştır. Bu denemeler kağıt mozaikten, dijital mozaığe kadar birçok alanda mozaik türünün de ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Bu bağlamda klasik mozaik tanımının içine bağlayıcı malzeme olarak yapıştırıcı malzemeler, ısı, dolgu malzemelerinin yanı sıra dijital ortamı da eklemek gerekmektedir.

2. MOZAIĞİN TARİHÇESİ

Tarihte en erken mozaik buluntular King'in de belirttiği gibi Sümerlilere ait olduğu düşünülmektedir. Tarihçilere göre M. Ö. 4000'lerin sonu, M.Ö. 3000'lerin başı gibi yapıldığı düşünülen bu mozaikler klasik mozaik tekniği anlayışının dışında, farklı renklerde ve koni biçiminde şekillendirilmiş seramik parçaların belirli bir düzende bir araya gelerek yaş çamur üzerine batırılmak suretiyle oluşturulan kolonlarda bulunan mozaiklerdir. Bu kalıntıları, Sümerlilere ait olduğu bilinen Uruk Warka tapınağının duvarlarına yapılmış geometrik bezemeli mozaikler oluşturmaktadır (King, 2003: 24). O dönemde yaş çamura gömme tekniğiyle yapılan mozaikler, ilerde yapılacak çalışmaların temelini oluşturmuştur (Görsel 1).

Görsel 1. Uruk Warka tapınağı, geometrik bezemeli mozaikler.

Goodwin'e göre en erken mozaik örnekleri mobilya, sütun ve taşınabilir parçalarda kullanılmıştır. Kaynaklara göre bu örneklerden bir tanesi ve en önemlisi kakma tekniğiyle işlenen ahşap bir kutudur. İki düz panelden meydana gelen 21.59 x 49.53 x 12 cm ölçülerindeki ahşap kutu, üç yatay bölmeden oluşmaktadır ve bir tarafında savaş sahneleri betimlenirken diğer tarafta barış sahneleri yer almaktadır³. Bu ahşap kutudaki bezemeler tam anlamıyla mozaik değildir, ancak Opus Sectile tekniği olarak adlandırılan bir kakma mozaik örneği olarak gösterilebilir (Görsel 2-3). British Museum'da bulunan ahşap kutu, deniz kabuğu, (lapis lazuli) lacivert taş ve (limestone) kireç taşından tasvir edilen insan ve hayvan figürlerinden oluşmaktadır (Goodwin, 2000: 9).

Görsel 2. Standart of Ur, M. Ö. 2600'ler Sümerlilere ait kama mozaik kutu. British Museum, Londra, İngiltere.

Görsel 3. Standart of Ur, M. Ö. 2600'ler Sümerlilere ait kama mozaik kutudan detay. British Museum, Londra, İngiltere.

³ <http://smarthistory.khanacademy.org/the-standard-of-ur.html> (Erişim Tarihi: 01.03.2014)

Dünya mozaik tarihinde; mozaik kullanımının ilk örneklerine baktığımızda yapılan araştırmalar sonucunda, en önemli örnekler olarak Uruk Warka tapınağındaki mozaikle kaplanmış sütunlar ve ince bir işçilikle işlenen ahşap üzerine değerli taşlarla bezenen kutu karşımıza çıkmaktadır. İlk kez Sümerliler tarafından kullanılan bu teknik geliştirilerek sonraki kültürler tarafından da benimsenmiştir ve kendi sanat dilleriyle mozaik tekniğini kullanarak duygu ve düşüncelerini yorumlamışlardır. Mezopotamya topraklarında doğan ve 4000 yıla uzanan bir geçmişe sahip olan mozaik sanatını yine bu topraklarda yaşayan kültürlere göre sınıflandırmak ve incelemek daha doğru olacaktır. Bu bağlamda, beş ana başlık altında incelenecek olan mozaik tarihcisi; Yunan Mozaikleri, Roma Mozaikleri, Bizans Mozaikleri, Anadolu Mozaikleri ve Diğer kültürlerdeki mozaik örnekleri bu bölümde kısa bir bakışla değerlendirilecektir.

2.1. Yunan Mozaikleri

Yunanistan ve Ege adalarından Anadolu'ya göç ederek Anadolu'da Yunan sanatını oluşturan İyonlar, Akadlar ve Dorlar mimarî, resim ve heykel alanında oldukça önemli eserler bırakmışlardır. Sanat tarihçileri tarafından 3 döneme ayrılan Antik Yunan Sanatı;

- Arkaik Dönem (M.Ö. 7. yy. - 6. yy.)
- Klâsik Dönem (M.Ö. 5. yy. - 4.yy.)
- Helenistik Dönem (M. Ö. 4. yy. - 1. yy) olarak sınıflandırılmaktadır.

Klasik ve Helenistik dönemde taş mozaikler, yer döşemelerinde sıkça kullanılmıştır. Sonia King'e göre en erken taş mozaik örnekleri; siyah ve beyaz taşlar kullanılarak geometrik şekillerle meydana getirilen Delphi'de bulunan mozaik örnekleri kabul edilmektedir. Daha sonra bu geometrik şekillere figürler eklenerek taşlarda yavaş yavaş renklenmeye başlamıştır (King, 2003: 24). M.Ö. 4. yy. boyunca mozaik genellikle koyu zemin üzerine açık renk taşlarla bezenmiştir. Bu bezemeleri oluşturan figürler genellikle mitolojik sahneler olmuştur. Yunan mozaiklerinden en dikkat çekici örneklerden birisi bereket tanrısı genç Dionys'un bir pantere binerken betimlendiği mozaiktir. Yumuşak tonlar ve yavaş yavaş eriyen gölgelerle üç boyut hissi verilmiştir. Çizgiler taşın sertliğini inkar edercesine yumuşak kıvrımlarla buluşmaktadır (Goodwin, 2000: 10). Bu örnekte de görüldüğü gibi Yunan Helenistik dönemi sanatının genel özellikleri mozaik sanatında da etkisini göstermektedir. Gombrich Yunan Helenistik sanat hakkında

görüşlerini (Gombrich, 2004: 108) “çarpıcı ve yırtıcı yapıtlardan hoşlanıyordu” şeklinde belirtmektedir. Dionys ve panteri örneğinde de gayet çarpıcı ve yırtıcı bir sahne betimlenmiştir (Görsel 4).

Arkeolojik buluntular taş mozağin M.Ö. 3. yy. boyunca çeşitlenerek devam ettiğini göstermektedir. Taşın yanı sıra bu dönemde mozaik yapımında farklı malzemelerde kullanıldığı bilinmektedir. Aslında o dönemin şartlarına bakıldığında, uygun boyutlarda ve renklerde taş bulmanın her zaman mümkün olmadığı tahmin edilmektedir. Buna rağmen günümüze dek kendini muhafaza edebilmiş örneklerden de anlayacağımız üzere her zaman estetik ön planda olmuştur ve bu çalışmalarda resimsel anlatımın hakim olduğu görülmektedir (Dunbabin 2001: 20).

Görsel 4. Bereket tanrısı genç Dionysos ve panteri, M. Ö. 4. yy.

Arkeolojik kazılarda Helenistik döneme ait üç evde mozaik yer döşemeleri bulunmuştur. Bu mozaiklerden en geniş ölçeklisi büyük bir Yunan kentinde değil, küçük bir kasaba olan Morgantina’dadır. 1.05 ×1.30 m. büyüklüğündeki Ganymede’nin evinde bulunan mozaik döşemede yer alan teknikler, yıllar sonra bile kullanılan meander motifinin optik yanılsamalı örneğini sunmuştur. Bu meander motifinin içinde

yer alan betimlemede ise büyük bir kısmının zarar görmesine rağmen Zeus'un kartal tarafından kaçırıldığı mitolojik sahnenin betimlendiği düşünülmektedir (Görsel 5). Ayrıca mozaiklerde kullanılan renkler oldukça çeşitli ve dikkat çekicidir. Meyandır motifindeki ve figürde kullanılan renkler siyah ve beyaz başta olmak üzere kırmızı, kahverengi, sarı, gri, yeşil ve mavinin tonlarıdır. Ayrıca kireç taşı, kayrak taşı ve kırmızı için terakota kullanılmıştır (Dunbabin 2001: 23-24).

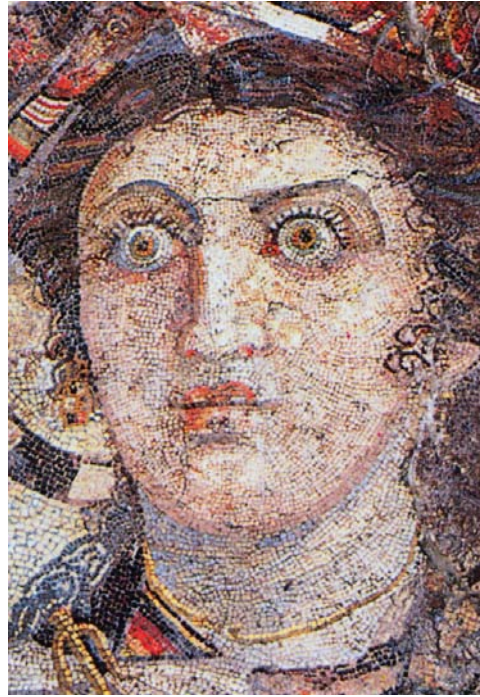

Görsel 5. Ganymede'in evi, 1.05 m × 1.30 m. mozaik döşeme (M. Ö. 3. yy.'ın sonları)

Yunan heykel sanatındaki idealleştirme tamamıyla mozaik sanatındaki örneklerde de öne çıkmaktadır. Yunan heykel sanatındaki ideale ulaşma arzusu, kusursuz fakat donuk, ifadesiz ve bütün detaylardan arındırılmış bir heykel anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu anlayış o dönemin mozaik örneklerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Gombrich Sanatın Öyküsü kitabında (2007: 108), Büyük İskender'in Mısır'da İskenderiye, Suriye'de Antakya ve Küçükasya'da Bergama gibi zengin başkentlere sahip imparatorluklar kurmasıyla birkaç küçük kentin ilgi merkezi olmaktan çıkarak, dünyanın neredeyse yarısının ortak bir dili olduğunu ve bundan sonraki dönemin sanatından, genellikle Yunan sanatı olarak değil de, Helenistik sanat olarak söz edildiğini belirtmiştir.

Helenistik dönem mozaik örneklerine baktığımız zaman Büyük İskender'in savaş ve av sahnelerinin betimlendiği mozaikler karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında yine mitolojik sahneler betimlenmiştir. Ayrıca günümüzde kullanılan mozaik tekniklerinin temelleri de bu dönemde atılmıştır. Günümüzde vermiculatum olarak adlandırılan tekniğin ilk örneklerinden olan Thmius mozaïği, gözle fark edilemeyecek kadar küçük parçalar bir araya gelerek adeta bir tabloyu oluşturmuştur (Görsel 6). Dunbabin (2001: 25), ustasının imzasını taşıyan mozaik döşemenin büyük olasılıkla bir resimden kopya edildiğini belirtmektedir.

Görsel 6. Thimus Mozaïğinden detay, Greco-Roman Müzesi, İskenderiye, 2.77m × 2.61m, yaklaşık olarak M.Ö. 2. yy.'ın ilk yarısı.

Helenistik dönemin bitmesiyle sanatın merkezi Batı Anadolu ve Yunanistan'dan Roma'ya kaymıştır. Roma ve Bizans sanatında uzun yıllar o dönem sanatının hemen hemen her alanında söz söyleyen Yunan sanatından etkilenmeler kaçınılmaz olmuştur.

2.2. Roma Mozaikleri

İtalya yarım adasında kurulduğu ve M.Ö. 27'den M.S. 395'e kadar hüküm sürdüğü bilinen Roma İmparatorluğu, başta Yunan sanatı olmak üzere, hâkimiyet kurduğu

birçok ülkenin sanatından etkilenmiştir. Yunan sanatının devamı olarak kabul edilen Roma sanatı en önemli örneklerini mimari, heykel, resim ve mozaik alanında vermiştir. Siyah-beyaz stil olarak adlandırılan yeni mozaik tekniği; ucuz ve daha kolay oluşturulmasından dolayı, Roma hamamlarından evlere, dükkanlardan kamusal alanlara kadar yaygın bir kullanıma sahip olmuştur (Goodwin, 2000: 12).

Görsel 7. Deniz canlısıyla aşk tanrısı, Caracalla Kaplıcaları, Roma, İtalya M.S. 3. yy.

M.S. 3. yy'da bütün Akdeniz'e sahip olan Roma İmparatorluğu mozaiklerinde de günlük hayattan kareler, bitki motifleri, hayvanlar, denizcilik ve denize ait mitleri sıkça betimlenmiştir (Görsel 7). O dönemde statü göstergesi olan mozaik sadece yer döşemelerinde değil, yüksek statülü insanların evlerinin duvarlarında da kullanılmakta olduğu arkeolojik kalıntılardan bilinmektedir. Goodwin, bu mozaiklerin yalıtım amaçlı kullanılmadığını, binanın kalıp pervazlarının, duvar resimlerinin ve fresklerinin tamamıyla dekoratif bir unsur olduğunu belirtmektedir (Goodwin 2000: 12).

Roma sanatında, M.Ö. 3. yy. boyunca siyah-beyaz mozaik stili, renkli mozaikleri gölgede bırakmıştır. Ancak renkli kompozisyonların oluşturduğu perspektif ve optik etkinin bulunduğu mozaik örnekler de karşımıza çıkmaktadır. Roma sanatında kullanılan, meander gibi mimari motif yorumlamalarından oluşan döşemeler, Yunan sanatında Helenistik dönemin örneklerini hatırlatmaktadır (Görsel 8).

Görsel 8. Meander motifli yer döşemesi, Plazzo dei Conservatori, Roma

Roma İmparatorluğu'nun tarih kaynaklarında belirtilene göre yaklaşık 395'te Doğu ve Batı olarak ayrılmasıyla kurulan Bizans İmparatorluğu kökeni Roma sanatına dayanan kendi sanat dilini oluşturmayı da başarmıştır. Bu bağlamda Bizans mozaikleri farklı bir başlık altında incelenecektir.

2. 3. Bizans Mozaikleri

Doğuda kurulan başkenti Konstantinopolis olan yeni Roma İmparatorluğu literatüre Bizans İmparatorluğu olarak geçmiştir. Bizans İmparatorluğu yaşadığı topraklarda Hristiyanlığı benimsemiştir ve sanatında Hristiyanlığa bağlı dini öğelere oldukça fazla yer vermiştir. Bugün en önemli Bizans mozaikleri örnekleri İstanbul'da bulunmaktadır. Bizans mozaik sanatının en önemli özelliği dini yapılarda ve dini sahneleri betimlemek için kullanılmasıdır. Ayrıca mozaik tekniğini duvar ve tavanda oldukça iyi çözümlenmiş ve uygulamış oldukları günümüze gelebilen örneklerinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Sanat tarihçileri Bizans sanatını üç ana başlıkta incelemişlerdir.

- Erken Bizans (330-726)
- Orta Bizans (867- 1204)
- Geç Bizans (1261-1453)

Goodwin'e göre Erken Bizans döneminde, önemli iki yenilik olmuştur. Bunlardan birincisi mozaik artık sadece yer ve duvar kaplaması olarak uygulanmamış aynı zamanda tavana da uygulanmıştır. İkincisi ise Hristiyanlık dinine ait sahnelerin işlenmesi, parlak ve renkli kısımlar için cam malzeme kullanılmasıdır (Goodwin 2000: 17).

Görsel 9. İmparatoriçe Theodora ve görevlilerinin betimlendiği mozaik duvar, San Vitale, Ravenna, (M.S. 526-547) İtalya.

M.S. 402'de Doğu Roma İmparatorluğu, İtalya'nın kuzeydoğusunda yer alan Ravenna denilen bölgeye kaymıştır. Daha önce adından pek söz ettirmeyen bu kasaba Bizans İmparatoru Justinian'ın onayı ile inşa edilen büyük yapılar ve mozaikleriyle tanınmaya başlamıştır. Oryantal esintiler taşıyan bu mozaiklerin yapıldığı yapılar ise başta kiliseler olmak üzere anıt mezarlar ve vaftizhanelerdir (Goodwin 2000: 17). Yapılan araştırmalar sonucunda, İstanbul'daki yapılarda bulunan mozaiklerin dışında en önemli mozaik örnek İtalya Ravenna'da San Vitale kilisesinin mozaikleridir (Görsel 9). M.S. 526 yılında yapımına başlanan ve M.S. 547 yılında hizmete açılan kilise daha sonra tamamlandığından ötürü, tarihine ilişkin değişken verilere ulaşılmıştır. Kilisenin birçok bölümü, duvarlardan tavana kadar İncil'den sahneler ile betimlenmiş mozaiklerle

kaplanmıştır. İmparator Justinianus ve eşi İmparatoriçe Theodora'nın cam, altın ve değerli taşlarla işlenen mozaikleri iki sütun arasında karşılıklı bulunmaktadır. UNESCO tarafından dünya mirası listesine alınan Bizans İmparatorluğu'nun Ravenna mozaiklerinden sonra en önemli eserleri İstanbul'da bulunmaktadır. İstanbul'da bulunan, Bizans İmparatorluğu döneminde kilise olarak inşa edilen, daha sonra camiye dönüştürülen ve şu an müze olan Ayasofya, Kariye, Fethiye ve Büyük Saray Mozaikleri Müzeleri Bizans mozaik sanatının örneklerini sunmaktadır.

En önemli mozaik örnekleri duvarlarında barındıran, Ayasofya Müzesinde günümüze ulaşan bir kısmı zarar görmüş bir kısmı restore edilmiş on iki adet mozaik bulunmaktadır. Bunlar; IV. Leon mozaiği, sunu mozaiği, apsis mozaiği, apsisteki iki melek, kubbe melek tasvirleri, tympanondaki patrik mozaiği, Deisis kompozisyonu, Komnenostar mozaiği, Zoe mozaiği, İmparator Aleksandros mozaiği, papaz odalarındaki mozaikler, sultan Abdülmecid'in mozaik tuğrasıdır.⁴

Altının oldukça fazla kullanıldığı görünen IV. Leon mozaiği; İmparator IV. Leon'un İsa'ya secde edişini betimlemektedir. Tahtta oturan ve elinde İncil tutan İsa'nın sağ tarafında Cebrail, sol tarafında Meryem tasvir edilmiştir (Görsel 10).

Görsel 10. IV. Leon Mozaiği, Ayasofya Müzesi

⁴ <http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/mozayasofyan%C4%B1n-mozaikleri> (Erişim Tarihi: 08.04.2014)

İnşa edildiği dönemin en büyük kilisesi olan Ayasofya Kilisesi, orijinal mozaikleri korunan yapılardandır. Bu orijinal mozaiklerin korunmasında kilisenin 1453'te camiye dönüştürülerek mozaiklerinin üzerinin ince bir sıva ile kaplanmasının etkisi oldukça fazladır. Onarımlar sırasında ortaya çıktığı bilinen ve günümüze pek fazla zarar görmeden kalabilen Ayasofya'nın en önemli mozaiklerinden olan sunu mozaïği hakkında Çokhamur (2012: 22) tezinde şu şekilde bilgi vermiştir (Görsel 11):

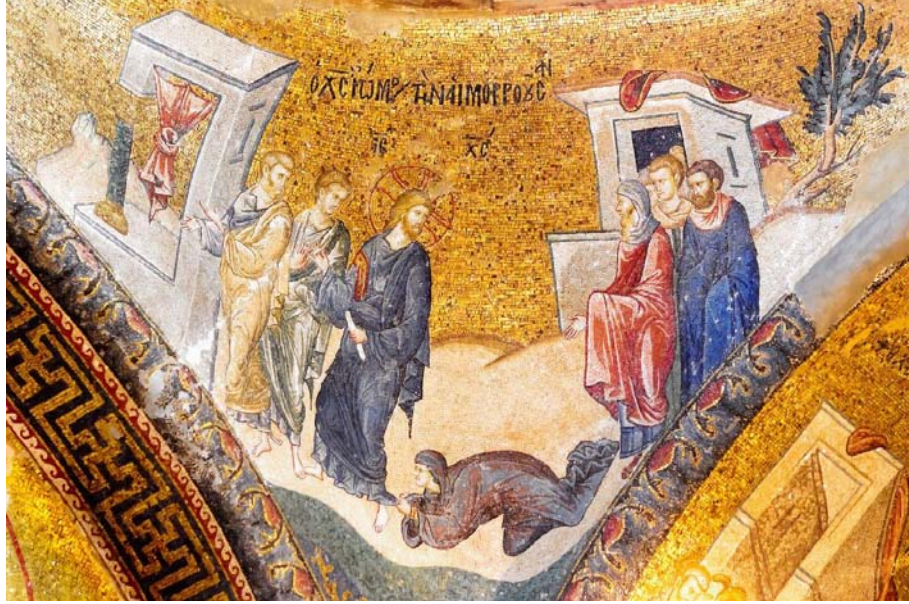
Ayasofya Müzesi'nin Horlogion kapısı adı verilen ve bugünkü güney giriş yerinin iç nartekse açılan kapısı üzerinde sunu mozaïği yer almaktadır. Bu mozaik sahnede; temsili olarak İmparator Büyük Konstantinos ile Jüstinianus'un, Meryem'e şehrin ve kilisenin birer modelini sunuşları tasvir edilmiştir. Opus Vermiculatum tekniğinde yapılmış bu mozaikte, Meryem'in kucagında başı haçlı hale içine alınmış olarak çocuk İsa betimlenmiştir.

Görsel 11. Ayasofya Müzesi Güney- Batı girişi duvar ve tavan mozaïği.

15. yy. Bizans sanatının mozaik örneklerinin bulunduğu ve İstanbul'da yer alan Kariye Müzesi mozaik tarihi hakkında bilgi veren diğer bir önemli yapıdır. Bizans mozaik sanatının değişmeyen öğeleri bu eserlerde de görülmektedir. İncil'den sahneler, İsa ve Meryem'in bulunduğu betimlemeler, bunun yanında yazılar ve semboller de mozaiklerde işlenen temalar arasındadır. Çokhamur'a (2012: 47) göre Kariye Müzesi'nde bulunan iç ve dış narteklerdeki betimlemeler birbirinden kopuk olmayan

öykülerden oluşmaktadır. Dikdörtgen planlı kiliselerin dış girişi olarak tanımlanan; dış narteksteki sahnelerde İsa'nın doğumu, çocukluğu, gençlik dönemi, ailenin göç etmesi, İsa'nın mucizeleri gibi ayrıntılar yer alırken, iç nartekste de Meryem'in doğumu, gençliği, müjde sahneleri yer almaktadır.

Görsel 12. İsa'nın kadına şifa vermesi mucizesi sahnesi, Kariye Müzesi, İstanbul

Bulunduğu kültüre ve döneme ait bilgiler veren mozaik eserler tarihi belge niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda yapıldığı döneme ait karakteristik özellikleri ile de birbirinden bariz şekilde ayırt edilebilmektedir. Bu ayırt edicilik Bizans döneminde yapılan mozaiklerde oldukça parlak cam, altın, gümüş gibi materyallerin çokça kullanılmasıyla oluşmaktadır (Görsel 12).

İstanbul'da bulunan ve Bizans mozaik örneklerinin barındıran bir diğer yapı ise Fethiye Müzesi'dir. Fethiye Müzesi Roma döneminde inşa edilmesine rağmen 15. yy. Bizans mozaik örnekleriyle bezenmiştir⁵. Fethiye Müzesi'ndeki mozaikler, Kariye Müzesi mozaikleri ile benzerlikler göstermektedir. Kubbe, tonoz, apsis ve kemerlerde mozaikler kullanılmıştır (Görsel 13).

⁵ <http://www.ayasofyamuzesi.gov.tr/fethiye.html> (Erişim Tarihi: 19.04.2014)

Görsel 13. İsa ve Havariler kubbe mozaïği, Fethiye Müzesi, İstanbul

Roma mozaik sanatının devamı olarak nitelendirilen fakat kendi üslubunu belirleyen Bizans mozaik sanatı Kariye Müzesi mozaiklerinin Rönesans'ın habercisi olduğu düşünülmektedir. Bizans mozaik sanatına örnek olabilecek diğer yapılar ise Zeyrek Kilisesi ve Büyük Saray mozaikleridir. Bizans mozaik sanatında adeta altın devrini yaşayan Orta Çağ'da ve Rönesans Döneminde de mozaik kullanıldığı bilinmektedir. Hristiyanlık dini Yunan, Roma ve özellikle Bizans mozaik sanat dilinin oluşmasında etkin olmuştur. İslamiyette de Bizans İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Anadolu topraklarında benimsenmiştir ve bu bağlamda mozaik eserler üretilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde üretilen mozaikleri farklı teknik, biçim ve kompozisyon özellikleri olması sebebiyle Anadolu mozaikleri başlığı altında incelenecektir.

2.4. Anadolu Mozaikleri

Anadolu toprakları yıllarca çok farklı kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu kültürler kendilerinden önce gelen toplumların sanat anlayışlarını da harmanlayarak Anadolu'da uzun yıllar mozaik sanatının en güzel örneklerini sunmuşlardır. Anadolu topraklarında yaşayan başlıca Yunan, Roma ve Bizans uygarlıklarından günümüze kalan örnekler ayrı ayrı başlıklarda incelenmiştir. Bu sebeple Anadolu mozaikleri başlığı altında Anadolu'da uzun yıllar hüküm sürmüş Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde özellikle dini mimarilerde kullanılan mozaik teknikleri değerlendirilecektir.

1071 Malazgirt Savaşında Selçukluların Bizanslıları yenmesiyle Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır. Kısa sürede büyük topraklara sahip olan Selçuklular doğu kültürlerinin sanatını da Anadolu'ya getirmiştir. Özellikle dini yapılarda kullanılan seramiklerde görünen tekniklerden çoğunun, ilk kez bu coğrafyada ortaya çıktığı bilinmektedir. Sırlı tuğla, düz çiniler, alçı üzerinde İznik çinileri, renkli sır tekniğinde çiniler, lüster, sıraltı, minai saray çinileri ve çini mozaik Selçuklularda özellikle mimaride kullanılan ve o devrin genel özelliklerini yansıtan çini teknikleridir (Görsel 14). Anadolu Selçukluları çinilerinden, çini mozaik tekniği Öney'in de belirttiği gibi ilk kez Selçuklular tarafından denenmiş ve sanat tarihine kazandırılmıştır (Öney, 1987: 46). Çini mozaik tekniğini Öney şu şekilde açıklamıştır:

Çini mozaik adından da anlaşılacağı gibi, istenilen desene göre kesip hazırlanan küçük çini parçacıklarının bir araya getirilmesiyle oluşturulur. Sırsız yüzleri hafif konik şekilde kesilen çini parçacıkları motifleri meydana getirecek şekilde, sırlı yüzeyleri aşağı gelmek üzere yerleştirilir ve arkalarına kirlili beyaz renkli harç dökülür. Böylece hazırlanan plakalar yapılara tatbik edilir. Harcın kirlili beyaz rengi, renkli çini parçacıkları arasında tezat yaratır (Öney, 1987: 46).

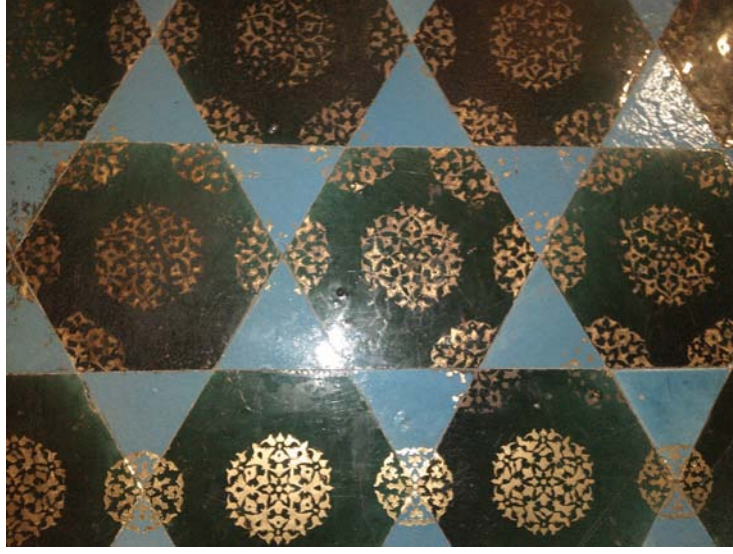
Görsel 14. Malatya Ulu Camii Çini Mozaikleri

Selçuklu mimarisinde kullanılan çini mozaikler seramik ve mozaik sanatının birlikteliğinin en güzel örneklerini teşkil etmektedir. Anadolu'da Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin başlıca yerleşkelerinden olan Bursa, Konya, Kütahya, İznik, Malatya, Sivas, Afyon ve Ankara'da camilerde, türbelerde, külliyelerde, geleneksel çini mozaik

tekniki kullanılmıştır. Yapılarda genellikle mihraplarda, iç kubbe kaplamalarında, kemerlerde, nişlerde, duvarlarda kullanılan çini mozaik tekniğinde kullanılan renkler ise firuze, mor, siyah, kobalt mavisi ve tonlarıdır. Erken dönemde daha çok geometrik bezemeler karşımıza çıkarken, daha sonraki dönemlerde geometrik ağlar, bitkisel kompozisyonlar, kufi ve nesih yazı bordürleri, yuvarlak hatlar, sülüs yazılar yer almaktadır (Öney, 1987: 46-62). İslam kültürü mozaik desenlerine matematiksel bir anlayış getirmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonra süsleme sanatlarında figür ve tasvir çok fazla tercih edilmemiştir. Bunun sonucunda motifler geometrik düzenlemelerle bir araya getirilmiş olup, bu anlayışın aynı zamanda İslam'ın sonsuz bir din olduğunu betimlemek için kullanıldığı bilinmektedir.

Anadolu Selçuklularından sonra Osmanlı dönemine kadar Timur devrinde çini mozaik tekniği altın çağını yaşamıştır. 14. yy. çini mozaik tekniğinde gerek kompozisyonlar gerekse renk açısından farklılıklar bulunmaktadır. Beyaz, kahverengi, kiremit rengi gibi renklerin kompozisyonları; her parça farklı renklerde pişirilip, daha sonra şekil verilerek sıkışık düzende oluşturulmuştur (Öney, 1987: 62).

Anadolu'da Osmanlı devri mozaik sanatına bakıldığında Selçuklular kadar çok çeşitli örnekler rastlanmamaktadır. Selçuklulardaki mozaik örneklerde; küçük parçaların yerini daha büyük parçalar alarak, oluşturulan kompozisyonlarda boyutlar büyümüştür. Teknik olarak da bazı farklılıklar yer almaktadır. Osmanlı devri çini mozaikleri incelendiğinde; mozaik parçalarını birleştirmek için kullanılan harç, bu mozaiklerde görülmemektedir. Daha sık yerleştirilen parçalarda Selçuklularda kullanılan renklere ek olarak sarı, fıstık yeşili, beyaz ve altın yıldızlarda kullanılmıştır. Öney (1987: 69), Osmanlı döneminde yapılan en etkili çini mozaik eserlerin İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşk'ün portalında ve Bursa Yeşil Camii'ndeki bezemelerde olduğunu belirtmektedir (Görsel 15).

Görsel 15. Bursa Yeşil Camii Çini Mozaikleri

Sonuç olarak mozaik tarihine baktığımızda çok çeşitli teknikler ve malzemeler karşımıza çıkmaktadır. Başlıca örnekleriyle değerlendirilen Yunan, Roma, Bizans ve Anadolu'daki mozaik eserler dini, ekonomik, coğrafi faktörler altında sanat tarihinde oldukça renkli ve görkemli eserler olarak yerini almıştır.

2.5. Diğer Kültürlerde Mozaik

Geçmişten günümüze, seramiğin üretildiği ve bulunduğu coğrafyalarda mozaik her zaman var olmuştur. Bunun en önemli sebeplerinden birisi kuşkusuz atığı değerli bir ürün olmasındandır. Ayrıca mozaik, dayanıklı ürünlerden oluşturulması sebebiyle yıllar sonra bile o döneme ait bilgileri üzerinde barındırarak tarihsel belge niteliği de taşımaktadır. Diğer kültürlerde mozaik başlığı altında; Yunan Mozaikleri, Roma Mozaikleri, Bizans Mozaikleri, Anadolu Mozaikleri olarak sınıflandırılmış mozaik örneklerinin dışında kalan dünya sanat tarihinde önemli yer tutan kültürlerin başlıca mozaik örnekleri değerlendirilecektir. Bu kültürlerden; Maya, Aztek ve Mısır kültürlerinde var oluş ve dünya müzelerinde yer alan maske, takı, kakma mezar kalıntıları ve duvar panellerinden en önemli örnekler sunulacaktır.

Dünya sanat tarihine bakıldığında, farklı kültürlerin birbirlerini etkilemiş olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, kültürlerin birbirinden etkilenmesi gibi sanatları da birbirinden etkilenmiştir. "Oldukça dikkat çekici öğeleri bünyesinde barındıran Maya ve

Aztek kültürünün en önemli örneklerini oluşturan maskeler günümüz Meksika geleneksel sanatını etkilemiştir” (Sevim ve Yıldırım, 2014: 95). “Anadolu ve Orta Amerika Ülkelerindeki Geleneksel Seramik El Dekorlarının Karşılaştırılması” isimli 1306E224 numaralı Anadolu Üniversitesi Yayın ve Araştırma Teşvik Projesi kapsamında Meksika araştırma gezisinde yapılan incelemeler sonucunda Ulusal Meksika Antropoloji Müzesi’nde “göz çukurları olmayan ifadesiz, fakat yeşim taşı mozaiklerle süslenmiş, M.S. 1000- 1250’lere tarihlenen ve tanrılara ait olduğu düşünülen” (Sevim ve Yıldırım, 2014: 96) maske örnekleri ile karşılaşılmıştır (Görsel 16). Bulunduğu coğrafya itibari ile seramik sanatında da oldukça ileri olan Maya ve Aztekler seramiğin yanında değerli taşları da kullanmışlardır. “Gerçek insan yüzünün ölçülerinde olan maskelerin yanı sıra, yine değerli taşlarla mozaik tekniği kullanılarak süslenmiş küçük boyutlu maskelerde bulunmaktadır ” (Sevim ve Yıldırım, 2014: 96).

Görsel 16. Değerli taş mozaiklerle süslenmiş maskeler (M.S. 1000-1250) Ulusal Meksika Antropoloji Müzesi

Maskelerin yanı sıra Orta Amerika ülkelerinden olan Guatemala’da “ Tikal kültüründe mozaik figürlü tanrılar üretmişlerdir” (Hattula M.,1966: 84). Bu tanrı heykelciklerinin alçıya gömülen yeşim gibi değerli taşlardan minik parçalar bir araya getirilerek üretildiği düşünülmektedir (Görsel 17). Parçalar bir araya getirilirken renk uyumu gözetilmiştir. Örneğin göz bebeğini oluşturan parçada yeşim taşı kullanılırken, gözün beyaz kısmı için inci, dudakları gül renginde istiridye kabuğundan detaylar süslemektedir (Hattula M.,1966: 86-88).

Görsel 17. Tikal kültürüne ait mozaik figür, 11 cm, M.S. 400-550

Mozaik alanında çarpıcı bir diğer örnek ise Peru'da bulunan 3. ve 7. yy.'lara ait olduğu düşünülen altın küpelerdir (Görsel 18). Monche lordlarının zenginlik ve statü göstergesi olarak kullandıkları büyük dairesel küpelerin, o dönemde kişisel tanınmışlığın da sembolü olduğu bilinmektedir. Mozaikleri oluşturan, frontal duruşlu kartal figürünün kaynaklarda mitolojik habercileri tasvir ettiği belirtilmektedir. Figürler detaylı olarak incelendiğinde kuş başlı (veya maskeli) insan formunda kanatlı koşucular oldukları, omuzlarında bir çanta taşıdıkları görülmektedir.⁶

⁶ <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/66.196.40,.41> (Erişim Tarihi: 14.02.2015)

Görsel 18. Turkuaz, sodalit, deniz kabuklarından mozaikle süslenmiş altın küpe çifti, 3.-7. yy., 8cm.

Mozaik sanatında örnekler sunan bir diğer kültür ise Mısır'dır. Oldukça köklü sanat tarihine sahip Mısır, mimariden heykelle bir çok sanat alanında diğer kültürlere öncülük etmiştir. Mısır'da, M.Ö. 380-30 ile tarihlenen, ahşap mozaik ve mezar elemanlarından oluşan düzenleme bir arada bulunmuştur (Görsel 19). Hiyeroglif monokromatik figürlerden oluşan minik parçaların ahşap tabut kapaklarına kakma yöntemiyle uygulandığı düşünülmektedir.⁷

Görsel 19. Ahşap mozaik ve mezar elemanları, Mısır, M.Ö. 380-30, 4.1 cm.

⁷ <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/21.2.2> (Erişim Tarihi: 14.02.2015)

3. MOZAIK TÜRLERİ ve UYGULAMA TEKNİKLERİ

Mozaik tekniği tarih boyunca geleneksel yöntemlerle özellikle mimaride kullanılmıştır. İlk mozaik örneklerin, M.Ö. 4000'lere dayanan Sümerlilere ait Uruk Warka tapınağı duvarlarında pişmiş toprak mozaiklerin yaş çamur üzerine batırılarak kaplanması ile karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer örnekte ise M.Ö. 2600'lere dayanan yine Sümerlilere ait ahşap bir kutu üzerine değerli taşların bezenmesi ile uygulanmıştır. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere mozaik türleri ve uygulama teknikleri ilk örneklerinden, çağdaş örneklerine kadar çok çeşitli türlerde ve yöntemlerle meydana getirilmektedir. Günümüze geldiğinde ise geleneksel yöntemlerin hala kullanılmasına rağmen teknolojinin gelişmesi ile üretim kolaylığının artması, estetik kaygılar gibi etkenler hem yeni mozaik türlerinin doğmasını sağlamış, hem de bu türlerin uygulamalarını etkilemiştir.

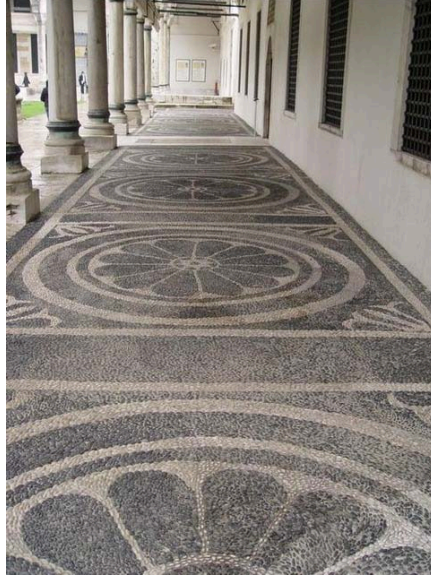
Seramik endüstrisinde kaplama malzemesi olarak üretilen mozaiklerin yanı sıra, gerek üç boyutlu sanat eseri gerekse duvar kaplamalarında kullanılan sanatsal seramik mozaikler yapılmaktadır. Endüstride yüzey kaplama malzemesi olarak kullanılan mozaik, farklı disiplinlerle birleşip form olarak karşımıza çıkmış, geleneksel anlamda kullanımının ötesinde şekil ve boyut değiştirerek sanatsal bir obje görevini üstlenmiştir. Bu bağlamda; mozaik yapımında kullanılan malzeme açısından geleneksel öğelerin dışına çıkılarak, günümüzde dijital mozaiğe kadar farklı malzemelerle yeni arayışlarda bulunulmuştur. Günümüz koşullarında temelde mantığı bozulmadan, sınırsız malzeme çeşitliliği ile küçük parçalar bir araya getirilerek, mozaik türleri ve teknikleri meydana getirilmiştir. Bu bölümde hem geleneksel hem çağdaş örnekleri bulunan taş mozaik, mermer mozaik, cam mozaik, yeni sanat akımlarının ortaya çıkmasıyla yeni arayışların ışığında gelişen kağıt mozaik, bilgisayarların hayatımıza dahil olmasıyla literatürümüze giren dijital mozaik türleri teknik açıdan incelenerek geleneksel ve çağdaş örnekleriyle kıyaslanacaktır.

3.1. Mozaik Türleri

Kullanılan malzemeler açısından değerlendirilen mozaik türleri; araştırmalarda taş mozaik, mermer mozaik, cam mozaik, seramik mozaik, kağıt mozaik ve dijital mozaik olarak 6 başlık altında incelenmiştir.

3.1.1. Taş Mozaik

5000 yıllık geçmişiyle taş mozaik, mozaik sanatının temellerini oluşturmaktadır. Özellikle yer döşemesi olarak kullanılan bu mozaik türü, Yunan ve Roma mozaiklerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Taşlar genellikle deniz ya da akarsulardan edinilmektedir. Renk olarak genellikle siyah, beyaz ya da çok renkli olan taşlar yıkanarak kullanılmıştır. Taş mozaik, genel görünüşü ile kaba bir işçilik izlenimi vermektedir. Farklı büyüklüklerde ve renk gruplarında ayrılarak uygulanan taş mozaikler daha sonra parlatılmıştır (Görsel 20).

Görsel 20. Topkapı Sarayı akıl Taşı Mozaikleri

Taş mozaik, mozaik taşları farklı büyüklüklerde gruplandırılarak, hazırlanan desen üzerinde renk uyumu göz önüne alınarak taşların yan yana sıralanmasıyla meydana getirilmiştir. Prizmatik şekilde kesilen taşlar ile desenin patronu oluşturulmuş ve etrafına ereve çekilerek oluşturulan desenin üzerine harç dökülmüştür. Daha sonra ereve çıkartılıp, parçalar ters çevrilerek döşenecek zemine yerleştirilerek taş mozaik meydana getirilmiştir (Üstüner, 2007: 62).

Topkapı Sarayı avlusunda yer alan çakıl taşı mozaikler çeşitli geometrik ve çiçek motifleri ile bezenmiştir. S. T. Elias-Özkan ve B. Özkan'ın (web, 2007) çalışmalarında ifade ettikleri gibi, 15. yy.'da yapılan Topkapı Sarayı mozaikleri ile 1. yy.'da İtalya'da yapılan mozaikler arasında inanılmaz derecede benzerlikler vardır. Geçmişte var olan taş mozaik, teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin var olmaya devam etmektedir ve edecektir.

Taş mozaik alanında çağdaş çalışmalara imza atan Laura Bradley, kesme taşlar, doğal taşlar ve metal parçalarıyla oluşturduğu klasik mimari öğeleri barındıran yapılarında eski çağlara göndermelerde bulunmaktadır (Görsel 21).

Görsel 21. Laura Bradley, mermer mozaik pano, 61cm x66 cm

3.1.2. Mermer Mozaik

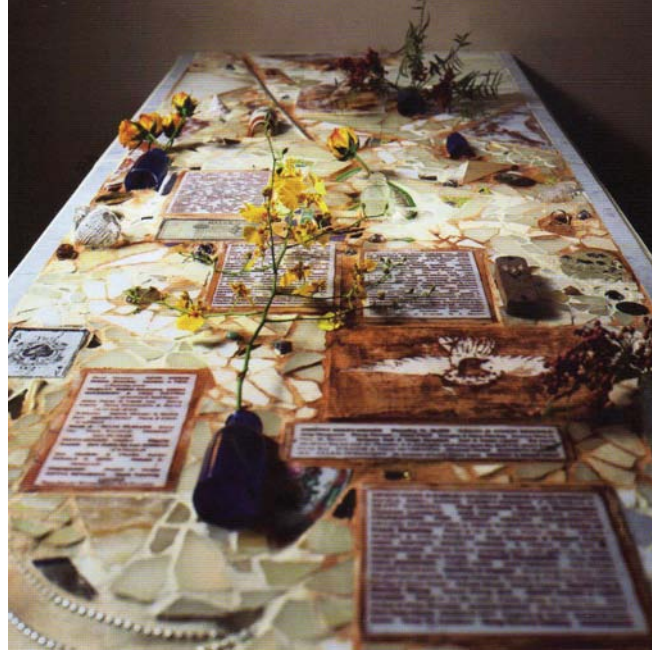
Mermer mozaik, Helenistik dönemde en güzel örneklerini vermiştir. İşlenen mermerler çeşitli büyüklüklerde kesilerek oluşturulan desenlerin, duvara veya yere uygulanması taş mozaikten farklı değildir (Üstüner, 2007: 61). Mermer mozaiklerle yapılan örnekler bakıldığında üç boyutlu ve optik etkilerin yaratıldığı görülmektedir. Mermer mozaığe, Helenistik dönem mozaiklerinden (M.S. 2.-3. yy.) Zeugma Antik kentindeki, Menad villasından çıkarılan çingene kızı mozaığı örnek olarak gösterilebilir (Görsel 22).

Mermer mozaik'in uygulaması taş mozaikte olduğu gibidir. Taş mozaikteki doğal taşların yerini mermer mozaikte belirli b'uy'uklu'de sulu jet ya da fayans kesme makinaları ile kesilmiş mermer par'çalar almaktadır (Hunkin, 2003: 31). Kalsiyum karbonat i'çeren doğal kristal kaya olan mermer, b'uy'esinde bulundurduğu silikat sebebiyle beyaz, pembe, mavi, yeşil, gri ve siyah ve tonlarında renklerde olabilmektedir.

G'orsel 22. Zeugma Antik Kentinden "Çingene Kızı" Mozaik'i

Linda Beaumont, mermer mozaik alanında çağdaş yorumlamalar yapmaktadır. Yaklaşık 30 yılı aşkın bir s'uredir mozaikle ilgilenen Linda Beaumont'ın 'çalışmaları geleneksel seramik mozaik'i, resim ve mermer mozaik'i i'çerisinde barındırmaktadır (G'orsel 23). Beaumont'ın eserleri incelendiğinde ilk bakışta basit kompozisyonlar gibi algılanan mozaikler, yakından olduk'ça karmaşık desenler oluşturmaktadır. AIDS hastalarının bulunduğu dar'ulacezede, hastane, hayvan barınakları, kiliseler gibi kamusal alanlarda eserleri bulunmaktadır.

Görsel 23. Linda Beaumont, AIDS darülacezedesi, mermer ve karışık malzeme.

3.1.3. Cam Mozaik

Goodwin (2000: 33), camın 2000 yıldır mozaik yapımında kullanıldığını belirtmektedir. Cam mozaik yapımında çeşitli camlar kullanılmaktadır. Smalti adı verilen renkli camlar saydam ve yarı saydam olarak tarihte Bizans dini mimarilerindeki duvar ve tavan mozaiklerinde örneklenmektedir (Görsel 24). 4. yy.'dan bu yana kullanılan altın varaklı camlar ile geç Bizans döneminde oldukça görkemli eserler üretilmiştir (Goodwin, 2000: 33).

Smalti ve gold smalti camların dışında vitreous glass adı verilen cam çeşidi bulunmaktadır. Vitreous glass, smalti camlardan daha ucuz ve yaygın kullanıma sahiptir. Özellikle endüstride kullanıma uygun olan bu cam çeşidi, 2x2 cm ebatlarında küçük parçalarla 30x30 karolar oluşturması suretiyle, evlerde ıslak zeminlerde kullanıma sunulmaktadır (Goodwin, 2000: 35).

Görsel 24. Ayasofya Müzesi, Gold Smalti mozaik örneği

İngilizce “stained glass mosaic” olarak adlandırılan vitray ve füzyon fırınlarında birleştirilerek yapılan “fused glass mosaic” olarak adlandırılan cam mozaik mimaride, kullanım eşyalarında ve artistik çalışmalar için kullanılmıştır. Başlı başına bir inceleme konusu olan cam mozaik başlığı altında bizi ilgilendiren kısım vitray yapım tekniklerinden mozaik vitray tekniğidir. Mozaik vitray, macunlu vitray, sandviç vitray ve alçı vitray alt türlerine ayrılmaktadır. Uygulamada küçük farklılıklar gösteren bu vitray çeşitleri cam mozaik örneklerini oluşturmaktadır. Uygulamada hazırlanan tasarıma göre çeşitli büyüklüklerde kesilen renkli ya da şeffaf cam parçalar macunlu vitrayda macun ile, alçı vitrayda alçı ile derz dolgusu yapılarak, sandviç vitrayda dolgusuz olarak vernik ile bir araya getirilerek oluşturulmaktadır.

İtalyan heykel ve mozaik sanatçısı Felice Nittolo, geleneksel mozaik sanatı hakkında araştırmalar yapmış olsa da, yaptığı cam mozaikler yeni bir anlayışın ürünleridir (Görsel 25). Nittolo 1982’de mozaığe Ravenna’da sanat okulunda başlamıştır. Çağdaş mozaik sanat alanında yeni önerilerde bulunan Nittolo, eserlerinde eleştirel bir dil kullanmaktadır. Pop art sanatından etkilenen sanatçı Andy Warhol’un coca-cola

şişelerinden esinlendiği serisinde renkli cam mozaikleri kullanarak form-renk-kimlik arasındaki kavramsal değişimi sergilemektedir.⁸

Görsel 25. Felice Nittolo, füzyon tekniği cam mozaik.

3.1.4. Seramik Mozaik

Seramik mozaik, kullanım alanlarına göre farklı tekniklerde uygulanabilmektedir. Seramik; geleneksel, endüstriyel ya da çağdaş mozaik eserler üretilirken farklı bünyeler ve aşamalardan geçmektedir. Geleneksel bağlamda çini mozaik ve sırlı, sırsız tuğla mozaik, endüstride mozaik fayanslar ve sanatsal çalışmalar ortaya koyarken de genellikle atık seramik malzemeler kullanılmaktadır. Seramik mozaikler ikinci bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.1.5. Kağıt Mozaik

Kolaj olarak da adlandırılan kağıt mozaik, çeşitli kağıt parçalarının belirli bir düzende ya da gelişigüzel kesilerek ya da yırtılarak bir desen, kompozisyon oluşturmak suretiyle bir araya getirilerek bir yüzey üzerine yapıştırılması esasına dayanmaktadır. Gazete, dergi gibi atık kağıtlardan elde edilen farklı görüntüler anlamlı bir bütün olacak şekilde kompoze edilebileceği gibi bu atıklardan elde edilen renk bütünlüğü ile yeni görsellerde

⁸ <http://www.mosaicartnow.com/2012/05/between-pop-and-zen-felice-nittolo-and-the-case-of-the-fiat-500/> (Erişim tarihi: 15.07.2014)

oluşturulabilmektedir. Mozaikğin alışlagelmiş algısını yıkan kağıt mozaikle çalışan sanatçılardan birçoğu, tuvallerinin üzerine yapıştırdıkları kağıtlara fırça müdahalelerinde bulunmuşlardır.

1982 yılında Brighton’da doğan Patrick Bremer’in çalışmaları kağıt mozaikçe örnek olarak gösterilebilir. Berlin’de yaşayan sanatçı resim eğitimi almıştır. Çalışmalarında ağırlıklı olarak figür ve portre çalışan sanatçı kolajlarını yağlı boya ile tamamlamaktadır (Görsel 26).

Görsel 26. Patrick Bremer’e ait çalışma.

3.1.6. Dijital Mozaik

Dijital mozaik, herhangi bir görselin bilgisayar ortamında belirli bir yazılımla, hazır programlar sayesinde ya da belirli sistemler halinde yan yana gelerek oluşturulmasıdır. Foto-mozaik olarak da adlandırılan ve teknolojinin sunduğu yeni bir sanat alanı olan dijital mozaik kısa zamanda grafik tasarım alanında yaygınlaşmıştır. Daha çok grafik alanında çalışan sanatçıların, tasarımcıların uygulamalarında kullandığı bir yöntem olan dijital mozaik, mozaik mantığının dışına çıkılmadan birbirinden renk, ebat veya şekil olarak farklı parçaların bilgisayar ortamında birleştirilmesiyle meydana gelmektedir.

Yunanistan’da yaşayan Charis Tsevis, Milano’da grafik tasarım alanında eğitim almıştır. Aynı zamanda eğitimci olan Tsevis’in Adobe Photoshop programı hakkında da iki adet kitabı bulunmaktadır. IKEA, Nike, Saatchi & Saatchi LA gibi dünya markalarının grafik tasarımlarına imza atmıştır.⁹ Çalışmalarında genellikle dijital mozaikler kullanmıştır.

Kişisel web sitesinde Barcelona şehrine duyduğu hayranlığı, “sanat ve tutkuyla dolu” bir şehir olarak tanımlayan sanatçı Katalan başkente duyduğu kişisel beğenilerinin yanı sıra sanat görüşünü yansıtan mozaik tekniğine olan katkılarından dolayı göz ardı edemeyeceğini belirtmektedir. Bu sebeple Antoni Gaudi, Josep Maria gibi üstatların miraslarını incelemek üzere yola çıktığını açıklamaktadır. Katalanca kırılğan anlamına gelen “Trencadis, pike assiette ” tekniğine odaklanmıştır. “Pike assiette” kırık tabak-çanak gibi malzemelerin desenlerinin tekrar bir araya gelerek değerlendirilmesi olarak da adlandırılan mozaik tekniğinin özelleştirilmiş ismi olarak değerlendirilebilmektedir. Elif Ağatekin “Seramik Sanatında Alternatif Bir İfade Aracı Olarak Atik Seramik Kullanımı” isimli doktora tezinde Pique Assiette için “ kırık seramik parçalarını; tabak çanak, kupa, karo ile diğer buluntu nesnelere, farklı bir bakış açısıyla birleştiren mozaik tarzı” (Ağatekin, 2012: 49) olduğunu belirtmektedir.

Charis Tsevis sanatı “fikirleri ifade etme ve mesajları iletmek için güzellikleri yaratmak için doğayı kullanmadan” başka bir şey olmadığını belirtmektedir. Bu bağlamda dijital mozaik çalışmalarında Messi’yi kullanmasının nedenini şu şekilde açıklamaktadır: “Eski ve yeni, doğal ve yapay, geleneksel ve modern bir arada kullanan Gaudi’nin eserlerindeki mükemmel uyumu yakaladığını fark ettim ve Barselona için bir sembol olan ancak Arjantinli bir futbolcu olan Messi’yi seçtim (Görsel 27). Dünyaca tanınırlığı olan ve bazıları için bir tutku olan Messi... tıpkı Gaudi’nin sanatı gibi.”¹⁰ Dünyada birçok sanatçıya birçok alanda ilham veren Gaudi, günümüzde dijital mozaik alanında bile ilham kaynağı olmayı başarmış ve bundan sonra da sanatın birçok alanında birçok sanatçıya ilham kaynağı olmaya devam edecektir.

⁹ <http://www.tsevis.com/965/about> (Erişim Tarihi: 18.08.2014)

¹⁰ <http://www.tsevis.com/964/5288819/portfolio/lio-messi-els-fragments-de-barcelona> (Erişim Tarihi: 18.08.2014)

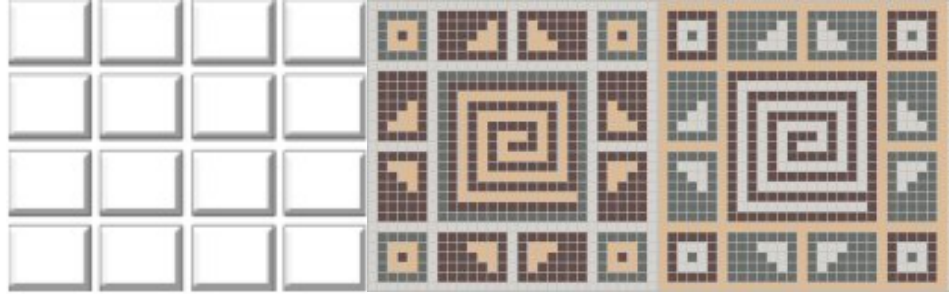
Görsel 27. Charis Tsevis, dijital mozaik çalışma.

3.2. Mozaik Uygulama Teknikleri

Mozaik uygulama teknikleri antik Roma mozaikleri incelenirken dizilimlerine göre isimlendirilmiştir. Opus olarak adlandırılan ve Türkçede eser, iş, yapıt olarak anlaşılan Latince kökenli kelime, yine yanına aldığı dizim isimlerine göre adlandırılmaktadır (King, 2003: 103). Bu dizimler aşağıda açıklanmıştır. Ancak teknolojinin gelişmesiyle birlikte farklı malzeme ve materyallerin kullanılmasıyla geçmişteki dizimler temel alınarak günümüze gelindiğinde aşağıda açıklandığı gibi farklı biçimlerde tasarımlar yaratılmıştır.

3.2.1. Opus Regulatum

İngilizce regular kelimesini hatırlatan Latince kökenli opus regulatum kelimesinin Türkçe tam karşılığı “düzenlenmiş iş”tir. Eşit büyüklükteki kare parçalar bir araya gelerek oluşan oldukça düzenli mozaik modelidir (Görsel 28). Genellikle meander motifi ya da üç boyutlu optik etki yaratacak şekilde kullanılmaktadır (Elias-Ozkan ve Özkan, 2007: 4).

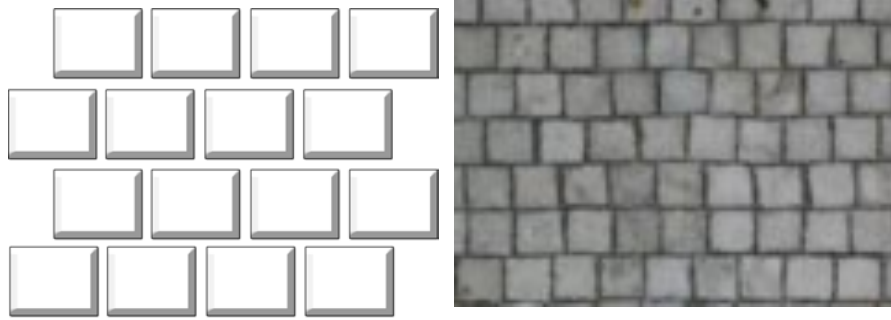

Şekil 1: Opus Regulatum dizilimi.

GörSEL 28. Opus Regulatum dizilimini gösteren uygulama.

3.2.2. Opus Tessellatum

Opus tessellatum ismini bir araya getirilen eşit büyüklükteki “tessera” denilen eş boyutlu parçalardan almaktadır.¹¹ Mozaik parçaları adeta tuğla duvar örülmesi şeklinde döşenmesiyle oluşturulan mozaik uygulama tekniğidir (GörSEL 29). Taşların yerleştirilme düzeni olarak “opus regulatum” ile benzerlik gösterir. Opus regulatum’da, taşlar aynı hizada düzgün bir şekilde dizilirken, opus tessellatumda tuğla dizilimini andıracak şekilde, bir alttaki taş bir üsttekinin tam ortasına gelecek şekilde yerleştirilir.

Şekil 2: Opus Tessellatum dizilimi.

GörSEL 29. Opus Tessellatum dizilimini gösteren uygulama.

3.2.3. Opus Vermiculatum

Opus vermiculatum tekniği, mozaik parçaların sıralanırken solucana benzer kıvrımlı bir yapı göstermesi sebebiyle bu isimle anılmıştır (GörSEL 30). Öncelikle desen merkez olarak alınmakta ve desenin etrafı boyunca taşlar dizilerek desen tamamlanmaktadır. Bu

¹¹ <http://sanatsozlugum.blogspot.com.tr/2013/07/opus-tesselatum.html> (Erişim Tarihi: 03.03.2015)

teknik mozaik yapmanın en etkili şekillerinden birisi olmakla beraber yüksek oranda işçilik ve hüner gerektirmektedir.

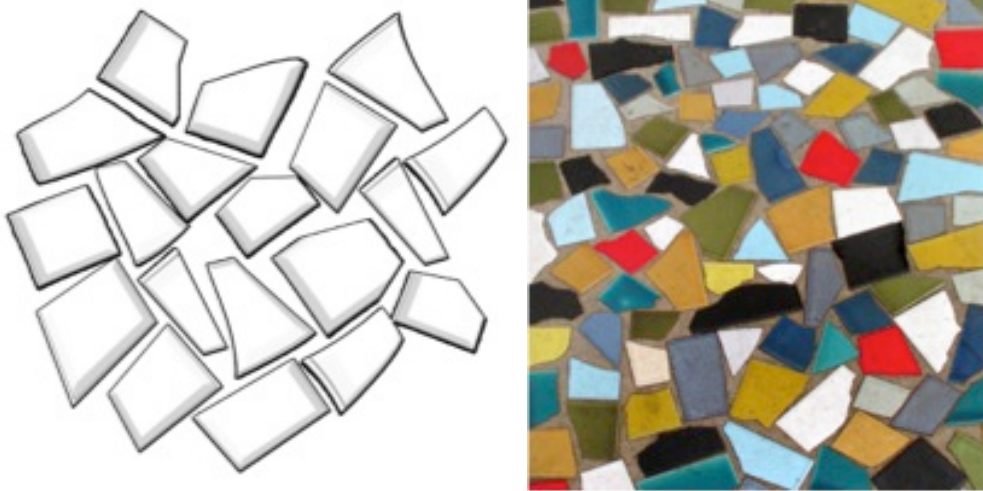

Şekil 3: Opus Vermiculatum dizilimi.

Görsel 30. Opus Vermiculatum dizilimini gösteren uygulama.

3.2.4. Opus Palladianum

Opus palladianum, çağdaş mozaik uygulama tekniği olarak da isimlendirilebilir. Mozaik yapımında kullanılacak olan taş, cam, metal seramik vb. parçaların düzgün bir geometrik şekil oluşturmalarından ziyade rastgele parçalara ayrılmaktadır (Görsel 30). Daha sonra mozaik yapılacak desen üzerine ve desenin arka planına gelişigüzel döşenmektedir.

Şekil 4: Opus Palladianum dizilimi.

Görsel 31. Opus Palladianum dizilimini gösteren uygulama.

3.2.5. Opus Musivum

Opus musivum ilk olarak duvar mozaik tekniği olarak yapılmaya başlanmış, antik dönemde ayrıca her türden mozaikler için de kullanılmıştır (Görsel 32). Özellikle Roma evleri ve villalarında karşılaştığımız opus musivum tekniği, diğer tekniklerden ayıran özellik süslü ve etkileyici biçimde yapılmış olmasıdır.¹²

Şekil 5: Opus Musivum dizilimi.

Görsel 32. Opus Musivum dizilimini gösteren uygulama.

3.2.6. Opus Signinum

Opus signinum adını parçaları bir araya getirmeye yarayan harçtan almaktadır ve Roma İmparatorluğu'nun özellikle yer döşemeleri gibi büyük alanlarda kullandığı mozaik uygulama tekniğidir (Görsel 33). Bu mozaik diziliminde desenin temel unsuru düz çizgilerden meydana gelmesidir ve bu teknik duvar mozaiklerinde de sık olmasa da örnekleri olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Teknik olarak harç içine gömülen çakıl taşı ya da mermer parçalarından oluşmaktadır.¹³

¹² <http://www.unutulmussanatlar.com/2012/07/mozaik-sanat.html> (Erişim Tarihi: 10.12.2014)

¹³ http://www.deinreiseleiter.com/turkce/Bilgi/Mozaik_fresko_teknikleri.html (Erişim Tarihi: 10.12.2014)

Şekil 6: Opus Signinum dizilimi.

Görsel 33. Opus Signinum dizilimini gösteren uygulama.

3.2.7. Opus Sectile

Opus sectilenin türkçe karşılığı “kesme işi”dir. Roma ve Antik Yunan’a kadar gitse de geleneksel İslami çini desenlerinde yaygın olarak kullanılmıştır (Görsel 34). Opus sectilede parçalar özel olarak kesilmiştir ve bir araya getirilmiştir.

Şekil 7: Opus Sectile dizilimi.

Görsel 34. Opus Sectile dizilimini gösteren uygulama.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA MOZAIK

Çağdaş seramik sanatında mozaik konusunu incelemeden önce çağdaş seramik sanatı kavramına değinmek gerekmektedir. Sanat tarihçileri çağdaş, modern, sanat, çağdaş sanat, modern sanat, güncel sanat kavramlarının tanımı ve ne olduğu konusunda yıllardır tartışmaktadırlar. Bu kavramlar tanımlandığı toplumun dini, eğitim seviyesi, siyasi, sosyolojik yapısı, gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar göstermektedir. Sanat “İlk zamanlar, çok geniş olarak insanın tüm yaratıcı davranışlarını tanımlamak için kullanılmıştır” (Keser, 2009: 292). Aristoteles’e göre; “sanatın amacı şeylerin dış görünüşünü değil, iç anlamını göstermektir. Marcel Duchamp’a göre “sanat bağımlılık yapan bir hapken” Pablo Picasso; “Hepimiz biliriz ki sanat gerçeklik değildir. Sanat bizim gerçeği anlamamızı sağlayan bir yalandır. Sanatçı başkalarını kendi yalanlarının gerçekliğine inandırmanın yolunu bilmelidir” görüşünü belirtmiştir (Keser, 2009: 294). Gombrich (2004: 15) ise Sanatın Öyküsü kitabında “sanat” diye bir şey olmadığını sadece sanatçılar olduğunu vurgulamıştır. Geçmişten günümüze birçok sanatçı sanatın tanımını bulunduğu çağın koşullarına göre değerlendirmiştir. Sanat tarihçi Özand Gönülal ise sanatın tanımını “insanın yüksek benliğinin devingen bir süreç içerisinde bir başka boyutta var etme çabası” (Sanat Tarihi ders notları) olarak belirtmektedir.

Çağdaş, modern kavramları da en az sanat kavramı kadar tartışılan ve sanatı niteleyen sıfatlar olarak farklı görüşlerle ortaya konulmaktadır. Türk Dil Kurumunun tanımına göre çağdaş; “bulunulan çağın anlayışına, şartlarına uygun olan, çağcıl, uygarca, asri, modern”¹⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. Mehmet Yılmaz Modernizmden Postmodernizme Sanat kitabında bu kavramları detaylı olarak incelemiştir. Yılmaz (2006: 11), modern sanatın tarihsel sınırlarını çizirken “19. yy.’ın son çeyreğinden bugüne olan dönemi”

¹⁴http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5586cbfcb28121.56819487 (Erişim Tarihi: 15.02.2015)

baz almaktadır. Ayrıca modern ve çağdaş kavramlarını, İngilizce karşılıkları “modern” ve “contemporary” kelimeleri ile açıklamıştır. Bu doğrultuda İngilizceden Türkçeye geçen “modern art”, modern sanat olarak, “contemporary art” ise çağdaş sanat olarak kabul edilmiştir. “Aradaki temel fark, modern kavramına yüklenen yeni ve ilerleme vurgusudur” (Yılmaz 2006: 13). Bu bağlamda çağdaş sanat anlayışıyla birlikte gelişen teknoloji, yeni çağın yeni estetik anlayışı, sosyal ve kültürel gelişmeler, politika gibi etmenler ışığında o güne kadar gelen bütün sanat anlayışlarını yıkacak olan ve plastik sanatlarda yepyeni konular ve malzemeler sunan görüşün temelleri atılmış olacaktır. Bu gelişmeler altında, heykel, seramik, resim, cam, baskı vb. gibi plastik sanatlardaki keskin çizginin kullanılan malzeme açısından kalktığı düşünülebilir. Örneğin; geçmişten günümüze kullanılan mozaik tekniği sadece resim alanında çalışan sanatçıların değil seramik sanatçılarından, grafik sanatçılarına kadar geniş bir yelpazedeki sanatçı kitlesinin ilgisini çekerek kullandığı malzeme ya da teknik olmuştur.

Çağdaş ve sanat tanımları kapsamında çağdaş seramik sanatı, bulunduğu çağın içerisinde, geleneksel işlevi dışında seramik bünye ile iki boyutta veya üç boyutta var etme çabası olarak tanımlanabilir. İçinde bulunduğu çağı yakalayan, estetik kaygılarla seramik malzemenin plastikliğini üstün biçimde kullanan, kökenleri aslında heykel ve resim sanatı olan Picasso, Matisse ve Miro gibi sanatçılar kuşkusuz aynı zamanda çağdaş seramik sanatının da öncüleridir. Bu sanatçılar seri üretim mantığını dışlayarak, farklı malzemelerin alternatif olanaklarını ve sınırsızlığını kullanmışlardır. Bu bağlamda seramik sanatında geleneksel öğeleri göz ardı etmemek gerekmektedir. Çağdaş seramik sanatı kapsamında gelenekselden farklı olarak soyut seramikler üretileceği gibi, seramik tarihinde oldukça derin köklere sahip geleneksel öğelere, kişisel yorumlar getirilerek çağdaş seramikler de üretmek mümkündür. Çağdaş seramik eserler üretirken geleneksel öğelerden faydalanmak aynı zamanda geçmişin gelecek kuşaklara aktarılması ve kültürel mirasımızın korunması konusunda da önem taşımaktadır.

Modern sanatın gelişmesinin en önemli etmenlerinden birisi de Picasso, Matisse, Miro gibi öncü sanatçı çabalarının yanı sıra, (sanayi) endüstri devriminin getirdiği olanaklardır. Endüstri Devrimi ile 18. yy.ın ortalarından 20. yy.ın başlarına kadar süren dönemdeki teknolojik gelişmeler sanatın her alanında olduğu gibi seramik endüstrisinde

dolayısıyla seramik ve mozaik sanatında da yeni alternatif arayışlar ve söylemler gelişmesinde zemin oluşturmuştur. Çağdaş sanatın öncülerinden Picasso, Matisse, Miro nasıl ki malzeme açısından kendilerini kısıtlamayıp, resimden baskıya, heykelden seramiğe sanatın birçok alanında eserler üretip farklı malzemeleri denediyse, seramik sanat alanından sanatçılar da mozaik tekniğini denemiş ve bu tekniği kullanarak eserlerini meydana getirmiştir. M.Ö. 3000'lere kadar uzanan mozaik geleneği doğudan batıya birçok kültürün ilgisini çekmiş ve mozaik tekniğiyle eserler yaratılmıştır. Bu kadar köklü geçmişe sahip bir tekniğin yansımalarına bakıldığı zaman çağdaş sanatın doğduğu coğrafya olan Amerika topraklarında 1950'lerde yeni sanat akımlarının doğmasıyla var olmaya başladığı çıkarımı yapılmaktadır. Böylece mozaik tekniği endüstriyel anlamada kaplama malzemesi ya da dekoratif unsur olmanın yanı sıra sanatçıların yorumlarıyla ve farklı malzemelerle birleştirilerek, sanatsal ifade aracı olmuştur. Teknolojik olanaklar da uygulamaların içine dahil edilerek bu teknik dijital sanatlara kadar uzanan geniş bir yelpazede kullanılmıştır.

Gönülal'ın "insanın yüksek benliğinin devingen bir süreç içerisinde bir başka boyutta var etme çabası" olarak tanımladığı sanat kavramında bahsedilen bir başka boyut; yüzey, hacim, ses ya da sözden başka tanımlamalar değildir. (Sanat Tarihi ders notları) Plastik sanatlardaki boyut kavramı iki veya üç boyutta olabilmektedir. Araştırma kapsamında bizi ilgilendiren kısım ise iki boyutlu ve üç boyutlu formların yüzeylerdir. Bu bağlamda çağdaş seramik sanatında mozaik tekniği iki boyutlu ve üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde kullanılan mozaikler olarak incelenecektir.

1. İKİ BOYUTLU ve ÜÇ BOYUTLU ÇAĞDAŞ SERAMİK ESERLERDE MOZAİK TEKNİĞİ

Robert Piepenburg "The Sprit of Clay" kitabında seramiğin ruhunu etkileyici bir biçimde anlatmaktadır. "Seramik bünye ile yapılan her eser aslında bizlere, doğa olarak isimlendirilen annemizin hediyesidir. Hepimiz onun çocuklarıyız. Doğa bize hayat ve sonu olmayan genişlikte gıdalar sunmaktadır" (Piepenburg, 1998: 41). Birçok şeyi doğadan öğrendiğimiz gibi seramik ile ortak çalışmayı da ondan öğrendiğimiz yadsınmaz bir gerçektir. Tıpkı bir annenin çocukları gibi doğa, toprağını farklı

coğrafyalarda, farklı özelliklerde vererek, seramik ile sonsuz çeşitlilikte ürünler ortaya koymak için insanoğluna fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatlar doğrultusunda sanatçıların geçmişten günümüze ürettiği seramiklerin atıklarını değerlendirmek maksatlı ya da direk seramik parçaları kullanmak üzere yaratma sürecinde uyguladığı yöntemlerden birisi de mozaik tekniğidir.

Seramik sanatı içinde mozaik tekniğinde uygulamada farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar seramik mozaiklerin yapıldığı yüzeyin iki boyutlu ve üç boyutlu olması ile ilgilidir. İnsanoğlunun iki boyutta ürettiği ilk eserler mağara resimleri olarak düşünülebilir. Sanat tarihçileri tarafından dinsel ya da büyü amacıyla çizildiği belirtilen bu resimlerde, çeşitli hayvan ve insan figürleri yer almaktadır. Yaklaşık 40 bin yıl önce yapılan bu mağara resimleri, günümüzde seramik kimyasında halen kullanılan demir oksit, mangan oksit, kaolin gibi maddeler kullanılarak meydana getirilmiştir.¹⁵ Seramik sanatı tarihinde ise “Mısır ve Mezopotamya’da mimari yapıların yüzeylerini dış etkilerden korumak ve dekor amacıyla kullanılan” (Uludağ, 1999:123) seramik yüzey kaplamaları iki boyuttaki ilk örnekler sayılabilir. Geçmişten günümüze mimari yapılarda yüzey kaplaması olarak ilk defa M.Ö. 4000’lerde kullanılan seramik mozaiklerde ve tarihte özellikle dini yapılarda karşımıza çıkmaktadır. Anadolu’da ise Çini mozaikler olarak uygulanan iki boyutlu duvar kaplamaları ise geleneksel üretim ayağını oluşturmaktadır. Bu geleneksel üretimler günümüzde sanatçılara çağdaş eserler üretirken ilham vermesi açısından oldukça önemlidir.

İki boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik tekniğini kavramak için seramik mozaik ve iki boyutlu sanat uygulamalarının ilişkisini incelemek gerekmektedir. Resim, baskı fotoğraf, grafik, iki boyutlu sanat uygulamaları olarak sınıflandırılırken, seramik sanatında duvar panoları, duvar kaplamaları ve tabaklar gibi çalışmalar iki boyutlu uygulamalar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda yüzyıllar boyunca duvar ve yer kaplamasında kullanılan mozaik, çağdaş seramik sanatında da tercih edilen bir teknik olmuştur.

¹⁵ <http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2009/11/MA%C4%9EARA-RES%C4%B0MLER%C4%B0-40-B%C4%B0N-YIL%C3%96NCES%C4%B0NDEN-B%C4%B0ZE-ULA%C5%9ETI-TEMMUZ-2012.pdf> (Erişim Tarihi: 22.04.2015)

“20. yy.’in başlarında seramik malzeme, sadece müzelerin raflarında insanlığa geçmişini sunan obje, kullanım eşyası ya da endüstri ürünü olmaktan çıkıp, sanat galerilerinde sergilenen çağdaş sanat objesi haline dönüşmüştür. Böylece çağdaş seramik sanatının da temelleri atılarak, seramik sanatı tarihinde dönüm noktası olmuştur. Çağdaş seramik sanatının temellenmesiyle, bu sanat alanında zaman içinde yeni arayışlar, disiplinler arası etkileşimde kaçınılmaz olmuştur. Bu etkileşimin bir ayağı da seramik sanatı ve resim sanatı arasındaki ilişkidir.” (Sevim ve Yıldırım, 2014: 65)

Seramik sanatı dolayısıyla seramik mozaik ve resim sanatı her zaman iç içe var olmuştur. Mozaik sanatında bir resim, kimi zaman renk renk mermerlerden, kimi zaman sırlanmış seramik parçalardan meydana gelmektedir. “Günümüz çağdaş seramik sanatında resimsel anlatıma baktığımızda kimi sanatçılar seramiği adeta bir tuval gibi kullanırken, kimi sanatçılar seramiğin plastikliğini resimsel bir anlatımla ifade etmişlerdir. Seramik sadece o alanda çalışan sanatçıların değil, geçmişten günümüze birçok alanda çalışan sanatçıların değerlendirdiği malzeme olmuştur (Sevim ve Yıldırım, 2014: 66).” Bu bağlamda mozaik tekniği birçok ressamın ilgisini çekmiştir. Meksikalı ressam Diego Rivera dünyadan akla gele ilk örneklerden biridir (Görsel 35). Türkiye’den ise Bedri Rahmi Eyüboğlu mozaik eserleri ile bilinen ressamdır (Görsel 36).

Görsel 35. Diego Rivera’ya ait mozaik pano.

Görsel 36. Bedri Rahmi Eyüboğlu’na ait mozaik panodan detay.

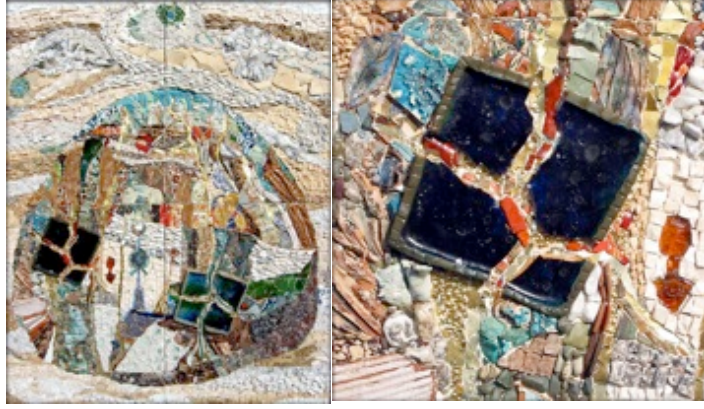
Çağdaş sanat anlayışının yaygınlaşmasıyla sanatta disiplinler arası etkileşimler de kaçınılmaz olmuştur. Seramik sanatta da hem teknolojik gelişmeler hem malzeme sınırlılığının ortadan kalkması ile iki boyutlu ve üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik tekniği kullanılmaya başlanmıştır. Seramik sanatta forma değer katan unsurlar, şekillendirme yöntemleri ve dekor teknikleri ile sınırlandırılmaz. Kuşkusuz yüzey değerlendirmeleri, doku uygulamaları ve farklı malzeme kullanımıyla da resimsel anlatım gerçekleştirilebilir (Sevim ve Yıldırım, 2014: 67). Farklı malzeme kullanımı ile resimsel anlatım sağlamanın bir yolu da mozaik tekniğidir. Öyle ki dünyadan örnekler bakıldığında iki boyutlu yüzeylerde domuz pastırmasından, şişe mantarlarına, kelebek kanatlarından, penalara kadar insan aklını zorlayan malzemelerle mozaik çalışmalarına imza atan sanatçılar bulunmaktadır. Bu sanatçılardan birisi de Jason Mecier'dir. Sanatçı yiyecekler ile iki boyutta oldukça eğlenceli görünen mozaikler oluşturmuştur (Görsel 37).

Görsel 37. Jason Mecier'e ait domuz pastırmasından yapılan mozaik portre ve detayı.

İki boyutlu çağdaş eserlerde modernizmle birlikte malzeme sınırlılığının ortadan kalkması ve teknolojik gelişmeler ile bir çok malzeme ile denenen mozaik tekniği çağdaş seramik sanatçıların da ilgisini çekmiştir. Böylece mozaik klasik yöntemlerin dışına çıkılarak sınır tanımayan ifade aracı olarak iki boyutta ve üç boyutta değerlendirilen bir teknik olmuştur. Seramik sanatta iki boyutlu mozaik uygulamalarına örnek verecek olursak Ilana Shafir bu alanda özgün tasarımlarıyla öne

çıkılmaktadır. Seramik ve mozaik sanatçısı Ilana Shafir, özel olarak ürettiği seramik birimler ile kırık seramik, çanak parçaları, taş ve cam gibi malzemeleri birleştirerek oluşturduğu yüzeylerde teknik özgünlüğü yakalayan sanatçılardan bir tanesidir (Görsel 38). Sanatçı belirlediği desen dahilinde renk ve tasarımın uygunluğuna göre ahşap üzerine yapıştırarak iki boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik birlikteliğine örnekler sunmaktadır.¹⁶

Görsel 38. Ilana Shafir'e ait iki boyutta çağdaş seramik sanatında mozaik uygulaması.

İki boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik tekniğini kavramak için seramik mozaik ve iki boyutlu sanat uygulamalarının ilişkisi çeşitli örnekler ile incelenerek yukarıda değerlendirilmiştir. Üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik tekniğini kavramak için ise seramik mozaik ve üç boyutlu sanat uygulamalarının ilişkisini incelemek gerekmektedir. Bu bağlamda üç boyutlu plastik sanat uygulamalarından heykel sanatına değinmek doğru olacaktır.

İlk örneklerinin ne zaman nerede yapıldığı bilinmese de İlk Çağ topluluklarının dini inanışlarının gölgesinde ağaç, taş ya da seramikten tapınmak amaçlı yaptığı heykeller tarihten günümüze gelen ilk örnekler sayılabilir. İlk çağdan bu yana heykel sanatından örnekler ile ait olduğu toplumlar üzerinde yorum yapma imkanı bulunmuştur. Öyle ki bu sanat dalı bulunduğu toplumunun sanat anlayışını barındırarak Mısır, Yunan, Roma heykel sanatı gibi isimlerle anılmıştır. İslamiyet'in kabulünden sonra Anadolu topraklarında örneklerine pek rastlanmasa da Cumhuriyetin kabulünden sonra ve

¹⁶ <http://www.shafirart.com/> (Erişim tarihi: 26.04.2015)

modernizmle birlikte heykel sanatı Anadolu topraklarında da farklı bir boyuta ulaşmıştır. Günümüzde ise çeşitli sanat akımlarının ortaya çıkması, sanatta malzeme sınırlılığının ortadan kalkması, plastik sanatlarda çağdaş yaklaşımlar, teknolojik gelişmeler ile iki boyutta olduğu gibi üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde de mozaik tekniği farklı biçimlerde kullanılmıştır.

Üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde kullanılan mozaik tekniğinin disiplinler arası etkileşimde olduğu plastik sanat dalları arasında yer alan heykel sanatı üç boyutlu sanat uygulamalarının da başında gelmektedir. Üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik tekniğine değinmeden önce seramik ve heykel ilişkisini incelemek gerekmektedir. Seramik sanatında en az ressam kadar, heykel sanatçıları da söz söylemişlerdir, kendilerini ifade etmede seramik malzemeyi kullanmışlardır. “Çağdaş seramik sanatının yönelimlerinden biri olan “Seramik Heykel” yönelimi bu iki alanın en temel ilişkisini göstermektedir. Gerek figüratif gerekse soyut olarak değerlendirilen ve seramik malzeme ile ortaya konan yapıtlar üç boyutluluk özelliği taşıyorsa heykel sanatı ile doğrudan ilişkilendirilmektedir” (Özel, 2007: 173). Kuşkusuz seramik bünye plastiklik özelliği sebebiyle heykel yapımında kullanılacak en özel ve güzel materyallerden birisidir. Ancak, seramiğin M. Ö. 8000'lere dayanan geçmişi, insan hayatında hep varoluşu, tüm sanatların neredeyse başlangıç noktası olması ve bilimi olan bir sanat dalı olması sebebiyle diğer sanat dallarından ayrılmaktadır. Seramik bünyenin plastiklik özelliğinin olması birçok sanat alanından sanatçının tercih nedenidir.

Heykel sanatı ile ilişkilendirilen, soyut ve figüratif nitelikler taşıyan üç boyutlu seramikler (Özel, 2007: 173), aynı zamanda farklı teknik ve biçimlerde kullanılarak da yaratma sürecine katkı sağlamaktadır. Bu farklı tekniklerden birisi de mozaiktir. Hem geleneksel hem de çağdaş yöntemlerle oluşturulan mozaikler seramik sanatında da üç boyutta örnekler vermektedir. Bitters (1976: 77) *Environmental Ceramics* adlı kitabında seramik heykel için; “Seramik bünye heykel sanatında güçlü formlar oluşturma görevini üstlenmektedir. Bunun sebebi doğayla uyumlu yapısı, yenilikçi izlenimidir” şeklinde açıklama getirmektedir. Yenilikçi yapısının en önemli özelliklerini de kırığının bile yaratma sürecinde değerlendirilebilmesiyle açıklanabilir. Örneğin, Yee Sookyung yaratma sürecinde kırık çanak çömlekleri kullanarak üç boyutlu çağdaş mozaik eserler

üreten sanatçılardan sadece bir tanesidir (Görsel 39). Koreli sanatçı hem iç mekanda hem de dış mekanda atık porselen çanakları yapıştırıcılarla birleştirip, çizgilerin üzerini altın varakla kaplayarak üç boyutlu formlar oluşturmaktadır.

Görsel 39. Yee Sookyung'a ait porselen mozaik form.

Atık porselenleri kullanarak mozaik eserler üreten bir diğer sanatçı ise Li Xiaofeng'dir. Antik Çin hanedanlığına ait porselenleri ile kıyafetler üreten sanatçı bu parçaları, tabaklarda açtığı küçük deliklerden geçirdiği metal birleştiricilerle bir araya getirmektedir (Görsel 40). Birleştirici olarak metal kullanılması ve giyilebilir kıyafetler olması açısından çağdaş seramik sanatında mozaik tekniğinin kullanımına farklı bir yönelim olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁷

Görsel 40. Li Xiaofeng'e ait mozaik elbiseler.

¹⁷ <http://mezzaluna.me/post/3027853073> (Erişim Tarihi: 24.04.2015)

Plastik sanatların bir kolu olan seramik sanatında iki boyutlu ve üç boyutlu eserlerde mozaik tekniği çeşitli biçimlerde uygulanabilir. Örneğin; iki boyutlu ve üç boyutlu çağdaş seramik eserlerde mozaik tekniği, bazen seramikten üretilen ya da üretim sonrası ortaya çıkan seramik kırıklarından oluşturulan birimler tasarlanan desen dahilinde ahşap, metal, cam gibi yüzeylere çeşitli yapıştırıcılarla yapıştırılmak suretiyle üretilirken, bazen de tasarlanmış desen çeşitli malzemelerin (taş, seramik, deniz kabuğu, boncuk vb.) seramik bünyeye doğrudan ya da gömerek uygulanmasıyla eserler meydana getirilmektedir. Doğrudan, dolaylı ya da gömerek yapılan bu uygulamalar “Seramik Sanatında Mozaik Tekniğinin Uygulama Yöntemleri” başlığı altında detaylı olarak incelenecektir.

2. SERAMİK SANATINDA MOZAİK TEKİNİĞİNİN UYGULAMA YÖNTEMLERİ

Antik çağlardan günümüze, doğudan batıya birçok malzeme ile kültürlerin ilgisini çeken mozaik tekniği uygulama açısından da farklılıklar göstermiş olmakla beraber teknik anlamıyla geleneksel üretimin dışına çıkmıştır. Seramik sanatında mozaik uygulama yöntemleri en basit şekliyle küçük birimlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmaktadır. Seramik sanatında klasik anlamda mozaik tekniğini uygulamak için öncelikle bir forma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu formlar döküm yöntemiyle elde edilebileceği gibi serbest olarak da şekillendirilebilmektedir. Ayrıca serbest ve döküm yönteminin yanında torna, pres ya da plaka teknikleriyle de formlar üretilebilir. Seramik sanatında mozaik tekniğinde tasarıma uygun olarak üretilen küçük parçalar bir araya getirilerek mozaikler oluşturulabileceği gibi atık, defolu ya da kırık seramik parçalar da kullanılabilir. Bu parçalar bir araya getirilirken çeşitli yapıştırıcılar kullanılmakta, derz olarak da çimento, alçı ya da araştırma kapsamında kullanılan seramik bünye yer almaktadır. Mozaik uygulamalarda karo, tabak, bardak, çanak, vitrifiye gibi sırlı ürün atıklarının yanında tuğla, kiremit, refrakter gibi sırsız seramikler de alternatif olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda seramik sanatında da mozaik uygulamalarında farklı arayışlara gidilmiştir. Bu uygulamalar, doğrudan uygulama yöntemi, dolaylı uygulama yöntemi ve gömerek uygulama yöntemi başlıkları altında incelenmiştir.

2.1. Doğrudan Uygulama Yöntemi

Doğrudan uygulama yöntemi en eski uygulama yöntemlerinden birisidir. M. Ö. 2600'lere tarihlenen Sümerlilere ait kakma mozaik kutu doğrudan uygulama yöntemine örnek olarak gösterilebilir. Teknik olarak uygulamada yüzeye yapıştırma, yerinde uygulama olarak nitelendirilebilir. Bazı kaynaklara göre gömerek uygulama yöntemi de doğrudan uygulama olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak araştırma kapsamında seramik sanatında mozaik uygulamalarında gömerek uygulama yöntemi farklı yapım aşamaları gerektirdiği için ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Seramik sanatında doğrudan mozaik uygulama yöntemi iki şekilde olabilmektedir. Pişmiş seramik bünyenin üzerine taş, çini, cam, deniz kabuğu, metal, plastik vb. gibi malzemelerin çeşitli yapıştırıcılar ile yapıştırılması şeklinde ya da tasarıma uygun olarak üretilen sırlı ya da sırsız seramik birimlerin ahşap, cam, metal vb. yüzeylere çeşitli yapıştırıcılar ile uygulanması ile oluşturulmaktadır. Her iki uygulama biçiminde de çeşitli büyüklüklerdeki parçalar yapılan çalışmanın tasarımına uygun olarak ya çeşitli şekiller oluşturacak biçimde, ya da farklı kompozisyonlarda bir araya getirilerek uygulanabilmektedir.

Rush Creek'in çalışmaları seramik sanatında doğrudan uygulama yöntemine örnek olarak gösterilebilir. Sanatçı, deniz kabuğu, kırık seramik parçaları, küçük seramik bibloları seramik formların üzerine çeşitli yapıştırıcılar ve derz dolgu ile uygulayarak formlarını oluşturmaktadır (Görsel 41).

Görsel 41. Rush Creek'e ait seramik mozaik formlar.

Araştırmacının yapmış olduğu “Düş izleri” serisi teknik ve estetik açıdan seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulama yöntemlerinden olan doğrudan uygulama yöntemine örnek olarak değerlendirilmiştir. Araştırmacı yapmış olduğu bu çalışmada seramik sanatında mozaiği değerlendirirken doğrudan uygulama yöntemini denemiştir. 40 cm çapındaki seramik halkalar ilk pişirimi yapıldıktan sonra çatlaklı raku sırsı ile sırlanarak raku pişirimi yapılmıştır. Daha sonra eski siyah beyaz aile fotoğraflarını beyaz fayans üzerine serigrafik baskı tekniği kullanarak uygulamıştır. Halkaların dış kısımlarına tutkal ile fayans parçası kırıkları yapıştırılarak çalışma tamamlanmıştır. Araştırmacı yaptığı çalışmada siyah beyaz aile fotoğraflarını mozaik şeklinde uyguladığı “Düş izleri” çalışmasında aile bağlarının koptuğuna ve geçmişe duyulan özleme dikkat çekmektedir (Görsel 42- 43).

Görsel 42. “Düş izleri I” Döküm yöntemi ile şekillendirme, Raku pişirimi, mozaik tekniği, serigrafik baskı, 22×22×22cm, Düzenleme, 2014

Görsel 43. “Düş izleri II” Döküm yöntemi ile şekillendirme, mozaik tekniği, serigrafik baskı, 60×60cm, Düzenleme, 2014

2.2. Dolaylı Uygulama Yöntemi

Dolaylı mozaik uygulama yönteminde, parçalar genellikle düz bir yüzey oluşturmak amacıyla bir araya getirilmektedir. Yer ve masa gibi düz yüzeye ihtiyaç duyulan zeminlerde bu uygulama yöntemi kullanılmaktadır. Dolaylı uygulama yönteminin en önemli özelliği bir araya getirilecek olan parçaların taşıyıcı bir materyalle uygulanmasıdır. Yapım aşamaları, ters olarak kağıt üzerine yapıştırıldıktan sonra harca gömülerek ya da file üzerine düz yapıştırılarak meydana getirilmektedir. Büyük alanların kaplanmasında daha dayanıklı bir malzeme olmasından ötürü file ile uygulama daha yaygındır. Kağıt daha küçük alanların mozaikle kaplanmasında yardımcı eleman olarak kullanılmaktadır. Dolaylı uygulama yöntemi düz yüzeyler meydana getirmek için avantaj sağlasa da uygulamada ekstra adımlar gerektirmesinden ötürü doğrudan uygulama yöntemine göre daha aşamalı ve detaylıdır.

Seramik sanatında dolaylı uygulama yönteminde ise; taş, çini, cam, deniz kabuğu, metal, plastik vb. gibi malzemeler tutkal ile yapıştırıldığı kağıt ile birlikte dışardan düz bir yüzey oluşturacak şekilde uygulanmaktadır. Daha sonra alçı ya da çimento gibi malzemelerle dolguya gömülmektedir. File kullanılarak yapılan uygulamalar ise belirlenen tasarıma uygun biçimde kesik ya da kırık seramik parçalar önce tutkal yardımıyla fileye düz şekilde yapıştırılarak desen meydana getirilir ve daha sonra uygulanacak yüzeye çeşitli fayans yapıştırıcıları yardımıyla uygulanır (Görsel 44- 45). En alta uygulanacak tasarımın çıktısı, onun üzerine naylon, daha sonra file ve tasarıma uygun olarak şekillendirilen kırılmış ya da kesilmiş seramik birimler sırasıyla yerleştirilmektedir. Fileye tutkal yardımıyla yapıştırılan seramik birimler uygulanacağı yere fayans yapıştırıcıları ile yerleştirildikten sonra, en son derz dolgusu ile tamamlanmaktadır. Tez kapsamında incelenecek olan Eskişehir Çağdaş Seramik Açık hava Müzesi amfi tiyatrodan yürüyüş yollarına, pencere sövelerinden müze duvarlarına kadar dolaylı uygulama yöntemi ile meydana getirilmiştir.

Görsel 44. Dolaylı uygulama yönteminde file kullanımı, 2014.

Görsel 45. Dolaylı uygulama yönteminin derz dolgu aşamaları, 2014.

2.3. Gömerek Uygulama Yöntemi

Gömerek uygulama yöntemi diğer yöntemler gibi Sümerlere kadar tarihlenen çok eski bir uygulama yöntemidir. Sümerlilere ait olduğu bilinen M.Ö. 4000'lere tarihlene Uruk Warka tapınağının duvarlarına yapılmış geometrik bezemeli, yaş çamura gömme tekniğiyle yapılan mozaikler, gömerek uygulama yönteminin ilk örneği olarak değerlendirilebilir. İlk örneklerine yüzyıllar önce rastlanan gömerek uygulama yöntemi çağdaş sanatçılara ilham kaynağı olmuştur.

Bu yöntemde genel kullanımıyla taş, çini, cam, deniz kabuğu, metal, plastik vb. gibi malzemeler harç ya da alçı içine gömülerek uygulanması esasına dayanmaktadır. Diğer yöntemlere göre daha hızlı sonuçlanan gömerek uygulama yönteminde birimler gelişigüzel ya da belirlenen tasarım doğrultusunda uygulanabilmektedir.

Seramik sanatında gömerek uygulama yönteminde harç ya da alçı malzemenin yerini seramik çamuru almaktadır. Araştırma kapsamında seçilen uygulama yönteminde çamur yaşken belirlenen desen doğrultusunda uygun sıcaklığa dayanıklı ürünler (şamot oranı yüksek, beyaz ya da kırmızı çamur, paper clay, stoneware) bünye olarak seçilmiştir. Çamura gömme uygulamasında çamurun türü ve çamura gömülecek birimlerin cinsi oldukça önemlidir. Çamur seçiminde plastikliği fazla ve küçülmesi az olan bir çamur türü kullanılmalıdır. Araştırmacı tarafından yapılan inceleme ve uygulamalarda gömerek uygulama yönteminde kullanılacak en uygun çamur türünün yüksek şamot oranlı ve kağıt katkıli çamurlar olduğu sonucuna varılmıştır. Kağıt katkıli çamurlar (paper clay) uygulamada çatlama hatalarını en aza indirmiştir. Kağıt katkıli çamurlara atık çini parçalarının çeşitli büyüklükte kırılıp gömülmesiyle hem iki boyutta hem de üç boyutta uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Atık çini parçaları çamura gömülmeden önce, ıslatılarak su emme oranı düşürülmüş ve bu sayede çatlama hatalarının önüne geçilmiştir.

Görsel 46. Gömerek uygulama yönteminde birimlerin kesilmesi, 2015.

Görsel 47. Gömerek uygulama yönteminde birimlerin uygulanması, 2015.

Araştırmacı çağdaş seramik sanatında mozaik uygulamasında gömerek uygulama yöntemini seçmiştir. Gömerek uygulama yönteminde atık çinileri alternatif ifade aracı olarak kullanmıştır. Her sanatçı kendine göre sistem geliştirerek çağdaş seramik sanatında mozaik tekniğine uygulamada yenilikler gerçekleştirebilir. Pişmiş bir ürünü pişmemiş bünyeyle birleştirerek sadece teknik açıdan değil, atık çini desenlerinin geri dönüşümü ile estetik açıdan da yeni önermeler getirilmektedir. Yapılan araştırmalar, incelemeler ve denemeler özgün tasarımlara ilham kaynağı olması bağlamında örnek teşkil etmektedir (Görsel 46- 47).

3. KAMUSAL ALANLARDA MOZAIK ve MOZAIK TEKNİğİ KULLANILARAK OLUŞTURULAN ÖRNEKLER

“Kamusal Alan” kavramı hukuktan siyasete birçoğ bilim alanının üzerinde tartıştığı bir konudur. Sanat alanında da sıklıkla kullanılan kamusal alan kavramı sanatla her zaman iç içe olmuştur. “Farklılaşan sosyal, eğitsel, ticari, politik ve benzeri işlevleriyle kentlerin, onları oluşturan toplum/bireyle, geçirgen bir ilişki içinde (Yasa Yaman, 2011: 69)” olduğunu belirten Yaman; kamusal alanlarda estetik gösterge olan anıt ve heykeller üzerine yaptığı çalışmada kamusal alanları, siyasi anlamda hükümetlerin sanat anlayışları üzerinden eleştirel bir açıdan değerlendirmiştir. Siyaset ve politikalar bir kentin sanat ve estetik anlayışıyla doğru orantılı olarak ilk kamusal alanlarında göze çarpmaktadır. Siyasi gösterge olarak anlamı büyük olan kamusal alanlar, sanat içinde halka açık, umumi, özel olmayan mekanlar olarak düşünülebilir.

Kuşkusuz bir kenti kent yapan en önemli unsurlar o kentteki kamusal alanlardan olan parklar, meydanlar, müzeler, galeriler, tiyatro opera binaları, hava alanları hatta duraklar, okullar, devlet binaları, alışveriş merkezleri şeklinde olarak çoğalarak sıralanabilir. Sanatçı gözüyle kamusal alanlar sanatını sunma açısından en kolay yoldan ulaştırılabilecek mekanlardır. Bu durum alıcı açısından da değişmemektedir. Kamusal alanlar, alıcının da sanata en kısa yoldan ulaşabilmesini sağlayan mekanlardır.

Kamusal alanlarda sanat olarak değerlendirilen anıtlar, heykeller, iç mekanlarda bulunan duvar resimleri, seramik panolar ve heykellerin yanı sıra mozaik tekniğiyle uygulanan eserler de bu alanlarda yerini almaktadır. Mozaik kendi doğası itibarı ile

mimari ile doğrudan ilişkili olması sebebiyle kamusal mekanlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Yüzyıllar boyunca kullanılan bu teknik özellikle mimaride vazgeçilmez dekoratif bir unsur olmuştur. Bu bölümde mozaik tekniği uygulanarak oluşturulmuş ve içinde mozaik eserleri barındıran başlıca kamusal alanlar, mozaik parklar, müzeler ve diğer yapılar başlıkları altında gruplandırılarak incelenecek ve örneklendirilecektir.

3.1. Mozaik Parklar

Sanat eserlerinin yediden yetmişe herkese ulaşabildiği mekanlar olan parklar, dış mekana uygulanabilirliği ile mozaikle bulunduğunda görsel şölene dönüşmektedir. Mozaik parklar dünyada en önemli mozaik örneklerini barındıran; Park Guell, Rock Garden, Magic Garden, Tarot Garden, Luna Park, Ceramic Museum and Mosaic Park başlıkları altında örneklendirilecektir. Araştırma kapsamında tez başlığında yer alan Eskişehir Çağdaş Seramik Açık hava Müzesi üçüncü bölümde detaylı olarak incelenecektir. Globalleşen dünyada sanat artık müze ve galerilerin de dışına çıkarak yeni alanlar oluşturmaktadır. Aşağıda bahsedilen bu parklar da hikayeleri, özgünlükleri ve mozaik tekniğinin kullanımı açısından kamusal alanlara taşan sanat eyleminin en değerli miraslarıdır.

3.1.1. Park Guell, İspanya

1900 yılında yapımına başlanan ve yaklaşık 15 yıl devam eden Park Güell'in, Güell ailesinin ticari amaçla yapımına başladığı ancak bir tane bile ev satamadan başarısızlıkla sonuçlanmasının üzerine halka açılarak parka dönüştürüldüğü bilinmektedir (Görsel 48).

Görsel 48. Park Guell detay.

Mozaik sanatı denince kuşkusuz akla ilk gelen isim Antoni Gaudi'dir. İspanya'da Art Nouveau akımının öncüsü olan mimarın İspanya'nın Barcelona şehrinde bulunan, Güell parkta mozaik heykelleri, dış mekan için tasarlanmış mozaik oturma elemanları, mimari eserleri yer almaktadır. "Bu akımın sanatçıları, ilhamı öncelikli olarak doğada aramışlardır. Bu nedendir ki; bitkisel motifler, kadın figürleri, kıvrılan veya bükülen çizgiler akımın etkilediği her dalda kullanılmıştır" (Sevim 2010). Bu doğrultuda Gaudi de çalışmalarında bitkisel motifleri, çeşitli hayvan figürlerini eserlerinde kullanmıştır. Gaudi mozaik tekniğini, mimari öğelerle birleştirerek alışılmamış bir anlayışın dışında kullanmıştır. Sadece dış cephe kaplamasında değil tavanlar, sütunlar, oturma elemanları yollar başta olmak üzere parkın birçok alanında mozaik detaylar yer almaktadır (Görsel 49). Bu detaylar teknik açıdan incelendiğinde, daha önce dijital mozaik alanında değinilen "Pike assiette" kırık tabak-çanak gibi malzemelerin desenlerinin tekrar bir araya gelerek değerlendirilmesi olarak da adlandırılan mozaik tekniği ile meydana geldiği görülmektedir.

Görsel 49. Park Güell tavan detayı.

Aynı zamanda Park Güell, yurtiçinden ve yurtdışından milyonlarca ziyaretçisi ile önemli bir turizm potansiyeline de sahiptir. Park Güell, yürüyüş yolları, Gaudi'nin evi, şehri deniz kıyısına gören eşsiz manzarası ve oturma elemanlarında, park duvarlarında, ve bazı detaylarında kullanılan rengarenk mozaikleri ile insanı hayal dünyasında bir gezintiye çıkarmaktadır (Görsel 50).

Görsel 50. Park Guell oturma elemanları.

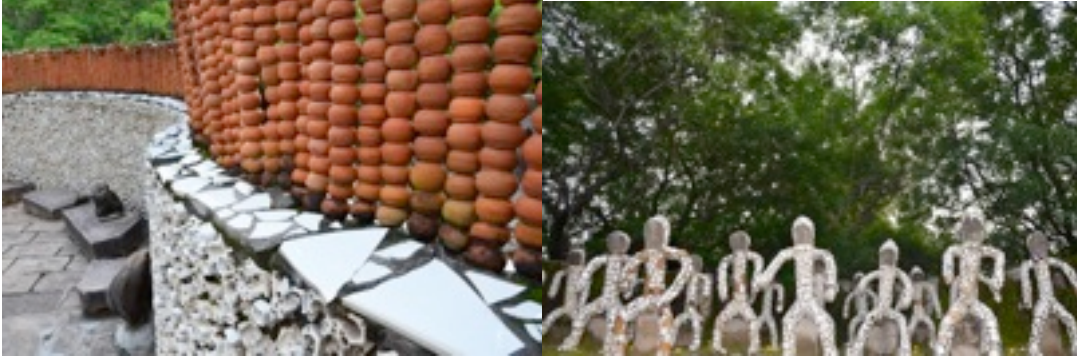
3.1.2. Rock Garden, Hindistan

Bir diğer önemli mozaik park ise Hindistan'ın Chandigarh bölgesinde yer alan Nek Chand'ın kaya bahçesidir (Görsel 51). Rock Garden sıra dışı hikayesi ile dikkat çekmektedir. Hindistan'ın Chandigarh bölgesinde devlet memuru olarak görev yapan Nek Chand, boş zamanlarında devlete ait olan bir alanda topladığı sanayi ve ev atıklarıyla heykeller yapmaya başlar. 1957 yılında yapmaya başladığı heykeller inşaat izni olmayan bölgede büyük bir alana yayılır. Devlet görevlileri heykelleri fark ettiğinde yıkmak isterler. Ancak yapılan heykeller halkın desteğiyle yıkılmaz ve Chand'a devlet katkısı ile parkı büyütmesi için destek verilir.

Hindistan turizm ve ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlayan Rock Garden tamamı el emeğiyle yapılmıştır. Yaratıcılıkta sınır tanımayan park günde beş bin kişinin ziyaret etmektedir. Kaya bahçesinin en çarpıcı özelliği tamamen atık malzemelerden, geri dönüşümlü endüstriyel atıklar, ev ve sanayi atıklarından oluşturulmasıdır.¹⁸

Titiz gözleri ve duyarlı aklıyla Nek Cahand yıllar boyunca durmadan büyük ölçekte ve mükemmel biçimlerdeki doğal malzemelerin yanı sıra, metal parçalarını, paçavraları, kırılmış renkli halkaları, kullanılmış ayakkabıları, erimiş ampulleri, yıpranmış lastikleri, şişeleri, çürümüş bisiklet parçalarını, atılan inşaat malzemelerini toplamış ve sınırsız hayal gücü sayesinde, karşılaştığı her objeyi yararlı kılmayı bilmiştir (Ağatekin, 2012: 97).

¹⁸ <http://www.mapsofindia.com/chandigarh/rock-garden.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2015)

Görsel 51. Nek Chand'ın kaya bahçesi.

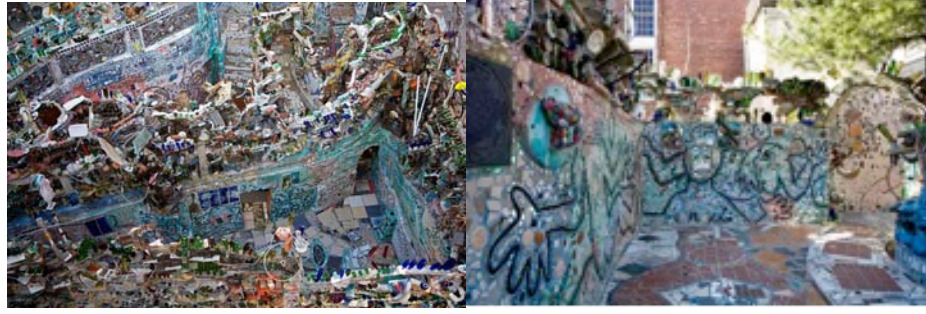
Gerek yapımından günümüze kadar gelen öyküsü, gerek kullanılan malzemeler, gerek uygulamada ki farklılıklar, gerek üzerinde bulunduğu coğrafya Rock Garden'ı diğer örneklerinden ayırmaktadır. Doğrudan uygulama yöntemi ile oluşturulmuştur. Belki de Rock Garden'ı özel kılan, yapımına yasa dışı başlanmasına rağmen halkın ortaya çıkan esere sahip çıkması ve daha sonra devletin de destek vererek ülke turizmine dolayısıyla ekonomisine katkı sağlayacak hale getirmesi ve sahip çıkmasıdır.

3.1.3. Magic Garden, Filedefiya

İsaiah Zagar, dünya çapında 200'den fazla kamusal alanda eserleri bulunan mozaik duvar sanatçısıdır. Filedefiya'da doğup büyüyen Zagar; Schmidt, Picasso, Jean Debuffet, Kurt Schwitters, Antonio Gaudi, Simon Rodia ve Joseph Ferdinand Cheval gibi sanatçılardan etkilenmiştir.

Zagar, Magic Garden'ı 1994 yılında stüdyosunu yanındaki terk edilmiş alanda yapmaya başlamıştır. Alanı korumak amaçlı büyük tel örgülerle çevreledikten sonra, 3000 metrekarelik bölgeyi on dört yıl boyunca tüneller, çok katmanlı duvarlar, mağaralar ve heykellerle inşa etmiştir. Birimler oluşturulurken doğrudan uygulama yöntemi kullanılmıştır. İnşa ettiği bütün alanları mozaiklerle kaplamıştır (Görsel 52). Buna ek olarak Magic Garden ziyaretçilerine görsel bir şölen sunarken aynı zamanda mozaik atölye çalışmaları, konserler, dans gösterileri ve sergilerle de hizmet vermektedir.¹⁹

¹⁹ <http://www.phillymagicgardens.org/about-us/history/> (Erişim Tarihi: 10.01.2015)

Görsel 52. Magic Garden genel görünüm ve detay.

3.1.4. Tarot Garden, İtalya

2002 yılında hayatını kaybeden yetenekli sanatçı Niki de Saint Phalle'ye ait Tarot Garden mozaik uygulanan kamusal alanlara en güzel örneklerinden birisidir. İtalya'da Tuscany bölgesi yakınlarındaki Fontainbleu ormanına yaptığı mozaik heykelleri ile geleceğe büyük bir miras bırakmıştır. Tarot Garden'da parlak, göz alıcı mozaiklerle kaplanmış bina kombinasyonları ve 22 ana tarot kartını temsil eden metafizik özellikler barındıran heykeller yer almaktadır. 1979 yılında yapımına başlanmış ve 1998 yılında halka açılmıştır. Park Güell'den etkilenerek bu bahçeyi tasarlayan Niki de Saint Phalle inşaat sırasında cam ve ayna ile kapladığı mutfak, yatak odası ve banyodan oluşan bir evde yaşamıştır (Görsel 53).²⁰ Teknik açıdan değerlendirildiğinde, dolaylı uygulama yöntemi ile oluşturulduğu görülmektedir.

Görsel 53. Tarot Garden genel görünüm ve detay.

Doğanın içinde çeşitli figürlerle ziyaretçilerine sihirli bir dünyanın kapılarını aralayan Tarot Garden'ın en dikkat çekici özelliği yapımında kullanılan aynalardır. Güneş

²⁰ <http://thejoyofshards.co.uk/tuscan/index.shtml> (Erişim Tarihi: 10.01.2015)

ışıklarının yansımaları ile göz kamaştırıcı bir hal alan heykeller doğayla iç içe geçmiş bir halde adeta ormanın bekçilerini andırmaktadır.

3.1.5. Luna Park, Avustralya

Avustralya'nın Melbourne şehrinde yer alan Luna Parkın bir bölümünde Pamela Irving'e ait mozaik duvar çalışması yer almaktadır. Sanatçı yaklaşık 25 metrekarelik alanda rölyeflerin yer aldığı duvarın yapımında büyük bir ekiple çalışmıştır. Duvar, atık çini ve fayanslarla oluşturulmuştur. Pamela Irving'in luna parkta yer alan mozaiklerinin dışında bir çok kamusal alanda da mozaik çalışmaları yer almaktadır. Sanatçı çalışmalarında mizah duygusunu, ironi ve sevgi temalarını işlemektedir. Çeşitli sempozyumlar ve sergiler sebebiyle dünyayı dolaşan Pamela, bu deneyimlerini ilginç, eğlenceli ve düşündürücü eserleriyle yansıtmıştır (Görsel 54).²¹ Parkta yer alan duvar mozaiklerinin büyük kısmında dolaylı uygulama yöntemi, detaylarda doğrudan uygulama yöntemi kullanılmıştır.

Görsel 54. Pamela Irving'e ait Luna Park, Melbourne'de bulunan mozaik duvar.

3.1.6. Seramik Müzesi ve Mozaik Park, Çin

Oldukça renkli mimarisi ve peyzajı ile dikkat çeken müze ve park, 2013 yılında Dünya Peyzaj Sanatı Expo'suna (World Landscape Art Exposition) ev sahipliği yapan Çin'in başkentine 500 km uzaklıktaki Jinzhou kentinde yer almaktadır. Farklı ülkelerden gelen

²¹ <http://pamelairving.com.au/dreaming-with-open-eyes-luna-park-installation/> (Erişim Tarihi: 28.01.2015)

peyzaj mimarlar tarafından tasarlanan 20 bahçe içinde Hollanda grubunun tasarladığı seramik müzesi ve mozaik bahçesi, mozaik sanatının peyzajla birleştiği bir örnek olarak sunulmaktadır (Görsel 55). Proje, antik çağlardan beri tasarımın temel parçalarından olan mozaığı farklı kültürlerle bir araya getirerek doğudan batıya köprü olmayı hedeflemektedir. Ayrıca parkın geometrisi tasarlanırken, 10. yy. Song Hanedanlığı döneminden beri var olan ve Çin porselenleri üzerine kullanılan çatlaklı sırdan esinlenilmiştir. Müze binası, peyzajda görülen geometrik kompozisyonun üçboyutlu yansımaları andırmakta olup, doğal peyzaj ve çağdaş mimariyi harmanlayan melez bir karaktere sahiptir.²² Bina ve yer döşemeleri dolaylı uygulama yöntemi kullanılarak meydana getirilmiştir.

Görsel 55. Ceramic Museum and Mosaic Park ve detayı

3.2. Müzeler

Kamusal alanlardaki mozaik örnekleri bizlere sunan bir diğer mekan ise müzelerdir. Yapısal ve teknik özelliği itibari ile müzelerde de yer ya da duvar kaplama malzemesi olarak önemli sanatçıların eserleri ile karşımıza çıkmaktadır. Müzeler başlığı altında incelenen mozaikler biçimsel olarak değerlendirilmiştir. Birincisi ünlü sanatçıların mozaik eserlerine yer veren müzeler, ikincisi mozaik ile kaplanarak müze olma özelliği kazanan müzelerdir.

²² <http://www.archdaily.com/445914/ceramic-museum-and-mosaic-park-casanova-hernandez-architects/> (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

3.2.1. Fondation Maeght Müzesi, Fransa

Fransa'nın Saint-Paul de Vence bölgesinde bulunan, katalan mimar Josep Lluís Sert ve Maeght ailesinin iş birliği ile kurulan Maeght vakfının projesidir. Joan Miró, Alexander Calder, Fernand Léger, Georges Braque, Alberto Giacometti, Marc Chagall gibi birçok sanatçının eserlerinin yer aldığı çağdaş bir müze olarak da isimlendirilebilir (Görsel 56). Müzenin mozaik sanatı açısından önemi ise, Pablo Picasso ile kübizmin öncülerinden kabul edilen Georges Braque'ın mozaik çalışmalarının yer almasıdır.²³

Görsel 56. Fondation Maeght Müzesinde bulunan Georges Braque ait mozaik uygulama.

3.2.2. Fernand Leger Müzesi, Fransa

Müze Fransanın, Biot şehrinde yer almaktadır. 1881 yılında doğan, 1955 yılında hayatını kaybeden Fransız ressam ve kübist hareketin öncülerinden Fernand Legerin adını taşıyan müze George Braque gibi çalışmalarını sadece tuval üzerine değil mozaiklerle de yapmıştır. Aynı zamanda heykeltıraş, film yapımcısı, seramikçi ve ressam olan çok yönlü sanatçının müzesinde oldukça etkileyici mozaik duvar resimleri bulunmaktadır (Görsel 57). Mozaik çalışmalarında kübizmin izlerini kaybetmeyen sanatçı, canlı renkleri siyah kontürlerle çalışmıştır. Müzede Leger'in hem iç hem de dış mekânlarda kullanılan taş mozaiklerinin yanı sıra mozaik tekniği kullanılarak oluşturulmuş seramik panolar da yer almaktadır. Ayrıca müzede vitray, resim, seramik

²³ <http://www.fondation-maeght.com/index.php/en/the-foundation> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

ve heykel eserleri de izleyicilere sunulmaktadır. Müzenin en önemli özelliği sanatçıya ait ve müzenin girişinde yer alan kübizmin izlerini taşıyan mozaik eserdir.²⁴

Görsel 57. Fernand Leger Müzesinin dış duvarındaki mozaik uygulama.

3.2.3. Chagall Müzesi, Fransa

Fransa'nın Nice şehrinde yer alan, müze adını ünlü ressam Marc Chagall'dan almıştır. "Marc Chagall, heykel, resim, baskı, mozaik, duvar halısı ve sahne tasarımlarıyla sanatın birçok dalında kalıcı eserler üretmiş çok yönlü bir usta"²⁵ olarak tanımlanmaktadır. Müze Fransa'da bulunmaktadır. Çok yönlü sanatçının imzasını taşıyan mozaik pano müzenin dış cephesinde yer almaktadır. Oldukça küçük mozaik parçalarını resim yaparcasına işleyen sanatçı renkli betimlemeler ortaya koymuştur. Sanatçının bir diğer önemli mozaik eseri de Chicago'da bulunan "four season" isimli duvar çalışmasıdır (Görsel 58).

Görsel 58. Chagall Müzesinin bahçesinde bulunan Marc Chagall'a ait mozaik uygulama.

²⁴ <http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/artists/bios/794> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

²⁵ Tuna Saylağ Sanatta Kısa Kısa, http://www.salom.com.tr/haber-71624-chagallin_gercek_eserleri_ruhunda_tasidiklariydi.html (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

3.2.4. Jun Royal Kiln Site Müzesi, Çin

Araştırmacının 2013 yılında ICMEA sempozyumunda katılımcı olarak bulunduğu sırada karşılaştığı Jun Royal Kiln Site Müzesi, Çin'in Yuzhou bölgesinde bulunmaktadır. Müzede mozaik eserler bulunmamaktadır. Geçmişten günümüze Çin'in seramik tarihinden eserler bulunan müzede seramik fırın maketlerinden, pişirim yöntemlerine kadar geniş bir perspektifte bölgenin seramik tarihi hakkında bilgi veren etnografik müze özelliği göstermektedir. Ayrıca günümüze kadar korunabilen antik fırınları ve o fırınlarda üretilen porselenleri ile önemli bir bölgedir. Bölgede, seledon ve çin kırmızısı sırlı porselen bünye oldukça fazladır. Dolayısıyla bu ürünlerin kırıkları da bir hayli fazla ve farklı çalışmalara ilham kaynağı olmaktadır. Atık seledon ve çin kırmızısı ile sırlanmış parçalar müze girişinde ve yürüyüş yollarında kullanılmıştır. Teknik olarak dolaylı uygulama yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Jun Royal Kiln Site Müzesi atığı bile değerli seramik parçaların geri dönüşümü noktasında mozaik kullanılan kamusal alanlara en güzel örneklerden birisidir (Görsel 59).

Görsel 59. Jun Royal Kiln Site Museum Girişi, Yuzhou Çin.

3.2.5. La Maison Picassiette, Fransa

La Maison Picassiette, Fransa'da Raymond Isidore Charteres tarafından inşa edilen ve müze binasına dönüştürülen evin ismidir. Raymond Isidore Charteres, Fransa'da orta halli bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Mezarlıkta temizlikçi olarak çalışan Raymond 1929 yılında şehir merkezinin dışında küçük bir arsa satın alır ve ailesi için küçük bir ev inşa eder. 1938 yılında evinin duvarlarını ve bahçesini tamamen kırık çanak, çömlek ve seramik parçalarıyla kaplamaya başlar. Böylece bu serüven otuz yıl sürececek bir mozaik projesinin de başlangıcı olur. İlk yedi yıl duvarlar, zeminler, tavanlar

dahil kırık çanak, çömlek, cam gibi birçok malzemelerle, evinin içini ve mobilyaları kaplamıştır (Görsel 60).²⁶

Görsel 60. La Maison Picassiette ve duvar detayı, Fransa

Aslında başlangıçta müze olması niyetiyle yola çıkılmayan ancak mozaik ile kaplanarak müze olma özelliği kazanan ve kamusal alanlara örnek olan La Maison Picassiette'nin, her bir detayında sanatçısının yaşanmışlıklarından izler taşıyan yaşayan bir müzedir. Büyük alanlarda genellikle dolaylı uygulama yöntemi kullanılmasına rağmen La Maison Picassiette oluşturulurken doğrudan uygulama yöntemi kullanıldığı görülmektedir.

3.3. Diğer Yapılar

Seramik malzeme kırığı değerli bir ürün olmasından ötürü, defolu veya hasarlı seramikler en kolay ve estetik biçimde mozaik olarak değerlendirilmektedir. Seramiğin bünyesel özelliğinden dolayı atıklarının değerli olması örneklerde de görüldüğü gibi sanatçısının bakış açısıyla özgün biçimde değerlendirilen uygulamalarda var olmuştur. Yüzyıllardır var olan bu uygulama insanoğlu var olduğu sürece geçmişte olduğu gibi

²⁶ <http://www.spacesarchives.org/explore/collection/environment/la-maison-de-picassiette/> (Erişim Tarihi: 17.01.2015)

gelecekte de örneklerini vermeye devam edecektir. Kamusal alanlarda mozaik uygulamaları parkların, müzelerin dışında kimi zaman uzayıp giden merdivenleri rengarenk kaplanması ile, kimi zaman metro istasyonu duvarlarında kimi zaman da otel lobisi ya da kütüphane binasında karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda diğer yapılar başlığı altında park ya da müze olarak gruplandırılmayan dünyadan farklı bölgelerdeki en önemli kamusal alanlarda mozaiklerin kullanıldığı yapılardan örnekler incelenecektir.

3.3.1. Santa Teresa Merdivenleri, Brezilya

Görsel 61. Santa Teresa Merdivenlerinden detay, Brezilya.

2013 yılında hayatını kaybeden Şilili sanatçı Jorge Selaron tarafından oluşturulan çılgın merdivenler Brezilya’da bulunmaktadır (Görsel 61). Dünyayı dolaştıktan sonra, 1983 yılında Brezilya’nın Santa Teresa bölgesinde küçük bir eve taşınan Selaron, Rio çevresinden topladığı ve ziyaretçiler tarafından bağışlanan “mayolika” parçaları ile ilk olarak 215 adımlık merdiveni kaplamıştır. Dünyanın her yerinden merdivenleri görmek için ziyaretçi kabul eden Santa Teresa, 1990’dan bu yana dünyanın her yerinden gönderilen 2000’in üzerinde karo ile uzayıp gitmektedir. Uygulamada doğrudan uygulama yöntemi kullanılmıştır. Yürütücülüğünü yaptığı Anadolu Üniversitesi yayın teşvik projesi kapsamında Santa Teresa Merdivenlerini görme fırsatını bulan Prof. S. Sibel Sevim ile yapılan yüz yüze görüşmede merdivenler için Sevim;

“renkli renkli, dünyanın her yerinden gönderilen karolar... Şehrin gece kondular bölgesinde oturan sanatçı Selaron tarafından meydana getirilen merdivenler dünyanın

her yerinden akın akın turist akınına uğramaktadır. Aşağıdan yukarıya doğru tıpkı Brezilya ve Brezilya insanı gibi rengarenk desenler, yukardan aşağıya bakıldığında ise renkli manzaradan uzak metruk bir gecekondu bölgesi... Bütün bunun karşısında ülkenin, sanat eseri olan bu merdivenlere sahip çıkması ve tanıtımlarının en üst seviyede yapılması ders alınması gereken bir unsur olarak göze çarpmaktadır.” görüşünü bildirmiştir.

Görsel 62. Santa Teresa Merdivenleri, Brezilya.

3.3.2. National Autonomous University of Mexico Merkez Kütüphanesi, Meksika

Meksiko City'nin güney kesiminde yer alan UNAM (Universidad Nacional Autónoma de México) üniversitesinin kütüphane binası (<http://adip.info/2012/09/mosaic-murals-of-the-unam-central-library/>) kuzey, güney, doğu ve batı cephelerindeki mozaik duvar resimleriyle mimari alanda kullanılan mozaiklere örnek teşkil etmektedir. Mimar Gustavo Saavedra ve Juan Martínez de Velasco tarafından inşa edilen binanın duvar mozaikleri Juan O'Gorman tarafından hayata geçirilmiştir. 1948 yılında başlayan bina inşası 4 yıl sürerken, taş mozaik duvarlar 4.000 metrekarelik alanı kaplayacak şekilde tasarlanmıştır. Binanın her cephesi farklı semboller ve desenlerle bezenmiştir. Geleneksel Meksika motiflerini kullanan sanatçının eseri, üzerindeki desenlerle büyük bir heykeli anımsatmaktadır (Görsel 63).²⁷ Kütüphane, bu açıdan değerlendirildiğinde dolaylı uygulama yönteminin başarılı örneklerinden sayılabilir.

²⁷ <http://global.britannica.com/topic/National-Autonomous-University-of-Mexico> (Erişim Tarihi: 17.01.2015)

Görsel 63. National Autonomous University of Mexico Merkez Kütüphanesi

3.3.3. Tottenham Court Road Metro İstasyonu, İngiltere

2005 yılında, 81 yaşında hayatını kaybeden Sir Eduardo Paolozzi tarafından tasarlanan Tottenham Court Road metro istasyonu Londra'nın merkezinde yer almaktadır. 1000 metrekarelik alanda istasyon boyunca uzanan mozaikler 1980'lerin başında yapılmıştır.²⁸ İnsanların her gün kullandıkları, gelip geçtikleri metro duvarlarını mozaikle değerlendirmek, sanatın halkla buluşması noktasında oldukça etkileyici bir fikirdir. Bu bağlamda Paolozzi tarafından hayata geçirilen projede renkli tasarımlar dikkat çekmektedir. Sanatçı, Giacometti, Tzara, Brancusi, Braque ve Leger gibi sanatçılarla çalışmıştır ve sürrealizmden etkilenmiştir (Görsel 64).²⁹

Görsel 64. Tottenham Court Road Metro İstasyonu

²⁸ <http://www.thejoyofshards.co.uk/london/tcr/> (Erişim Tarihi: 17.01.2014)

²⁹ http://www.mosaicmatters.co.uk/news/news_paolozzi.htm (Erişim Tarihi: 17.01.2014)

Tottenham Court Road Metro İstasyonu her gün yüzlerce insanın kullandığı mekan olması sebebiyle kamusal alanlarda mozaik uygulamalarına örnek olarak gösterilebilir. Bu uygulama genellikle estetikten yoksun soğuk mekanlar olarak karşımıza çıkan metro istasyonlarına, mozaik uygulamaları ile estetik değer katması konusunda örnek teşkil etmektedir. Teknik açıdan değerlendirildiğinde dolaylı uygulama yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

3.3.4. Puebla Meydan Çeşmesi, Meksika

Araştırmacının Prof. S. Sibel Sevim yürütücülüğünde Anadolu Üniversitesi Yayın ve Teşvik Projesi kapsamında Meksika'ya yapılan araştırma ve inceleme gezisinde Puebla şehrinde ziyaret edilen, meydan çeşmesi kamusal alanlarda mozaik kullanımına örnek teşkil etmektedir. Talevera seramikleri ile ünlü şehirde, geleneksel üretim yapılmaktadır. Birçok seramik atölyesinin ve fabrikasının bulunduğu bölgenin atık seramik ürünlerinin değerlendirilmesi konusunda oldukça yaratıcı olduğu gözlemlenmiştir. Kırık parçalar bir düzen gerektirmeden doğrudan uygulama yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Meydan çeşmesinin havuz kısmı, geleneksel talevera seramiklerinin kırıklarıyla kaplanmıştır. Halkın her gün gelip geçtiği bir noktada bulunan meydandaki çeşme, şehre gelen ziyaretçilerin görmeden geçmediği bir konumda bulunmakta talevera seramiklerinin renklerini barındırmaktadır. Sadece çeşme kaplamasında değil, yollardan restoran duvarlarına kadar birçok yerde mozaik kullanılmıştır (Görsel 65).

Görsel 65. Puebla Meydan Çeşmesi ve detayı, Meksika.

4. MOZAIK TEKNİĞİ KULLANAN ÇAĞDAŞ SANATÇILARDAN ÖRNEKLER

Genel olarak dünyada çağdaş sanat bağlamında mozaik çalışan sanatçılara bakıldığında, çok çeşitli malzemeleri gerek iki boyutta gerekse üç boyutta eserler üretmek için kullandıkları görülmektedir. Modern çağın getirileriyle mozaikte klasik anlayışın dışına çıkıldığı yadsınmaz bir gerçektir. Dünyadan örneklere baktığımızda mozaik tekniği akıl almaz çeşitlilikte malzemelerle denenmiştir. Örneğin; Jason Mecier mozaikleri için domuz pastırmasından fasulyeye kadar farklı yiyecekleri kullanırken, Vadim Zaritsky mozaiklerini kelebek kanatlarından oluşturmuştur. Bir diğer sanatçı Scott Gundersen şişe mantarlarının renk tonlarını kullanarak portreler üretmiştir. Mozaik sanatçılarının ilgisini çeken diğer materyaller; raptiyeler, şişe kapakları, kahve çekirdekleri, oyun küpleri, penalar şeklinde uzayıp gitmektedir. Parçadan bütüne gitme fikri antik çağlardan beri sanatçıların ilgisini çekmiştir. Araştırma kapsamında, çok çeşitli malzemelerle üretilen mozaiklerin dışında, özellikle seramik kullanan sanatçılara yer verilmiştir. Çağdaş seramik sanatında mozaik tekniği kullanarak ya da mozaik tekniğinde seramik bünye kullanarak, iki boyutta ve üç boyutta çağdaş eserler üreten yabancı ve yerli sanatçılardan örneklerle değerlendirilmiştir.

4.1.Mozaik Tekniği Kullanan Çağdaş Yabancı Sanatçılardan Örnekler

Mozaik tekniğinin çağdaş kullanımına ilişkin dünyadan örneklere bakıldığında özellikle Avrupa ülkelerinin bu konuda öncü olduğu görülmüştür. Kuşkusuz bunun en önemli sebeplerinden birisi modern sanatın doğduğu coğrafyalar olmasıdır. Geleneksel anlamda mozaik, dünyanın birçok yerinde kullanılmasına rağmen çağdaş eserler özellikle Amerika topraklarında üretilmektedir. Sanatta disiplinler arası keskin çizginin ortadan kalkması ve yeni sanat akımlarının ortaya çıkmasıyla artık sadece Avrupalı sanatçıların değil Uzakdoğu'dan Anadolu coğrafyalarına kadar uzanan birçok sanatçının mozaik tekniğinin sınırsız olanaklarından faydalandığına araştırmalar sonucunda ulaşılmıştır. Örnekler belirlenirken eserlerinde özellikle seramik kullanan sanatçılara yer verilmiştir.

4.1.1. Betsy Youngquist

Betsy Youngquist, suluboya resimlerinin yüzeylerine boncuk uygulayarak başladığı mozaik yapımına, farklı bünyeler üzerine uyguladığı boncuklarla oluşturduğu mozaikleri ile devam etmiştir ve tanınmıştır. Eserleri gerçeküstücü bir anlatıma sahiptir. Mozaiklerini uyguladığı bünyeler genellikle eski porselen bebek parçalarından oluşan formlardır. Bu formları oluştururken heykeltıraş R. Scott Long ile çalışmaktadır. Meydana getirdiği her bir parçanın farklı bir öyküsü olduğunu belirten Betsy karakterlerinin, kuşların konuşabildiği, çiçeklerin fısıldayabildiği bahçelerde yaşadığını belirtmektedir (Görsel 66).³⁰

Görsel 66. Betsy Youngquist "Harry" 2011 8x7x4, antik porselen oyuncak bebek parçaları, cam boncuk, eski taş boncuklar.

4.1.2. Cleo Mussi

Cleo Mussi Amerika'da tekstil eğitimi almış ve geri dönüşümü kumaşlarla denemiştir. 1900'lü yılların sonunda mozaik'in renkli dünyasıyla tanışmıştır. Sanatçının çalışmaları kırık seramik, porselen ve çini parçalarının geri dönüşümünden oluşmaktadır. Sanatçının çalışmalarında bir kupanın kulpunu kulak, kırmızı bir çini desenini yanak olarak görmek mümkündür. Mussi'nin mizahi bir anlayışla yaptığı bu çalışmalar çağdaş olarak nitelendirilirken, sanatçının çalışmalarında kullandığı antika bir parça göz olarak

³⁰ <http://byart.com/about-betsy-youngquist/> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

karşımıza çıkabilir. Mussi neşeli, renkli ve iyimser tarzını, genellikle Hint ve Meksika minyatürlerinden almıştır.³¹ Çalışmalarını iki boyutta ve üç boyutta gerçekleştiren Mussi, mozaiklerini meydana getirirken atık seramikleri değerlendirmesi ile dikkat çekmektedir (Görsel 67).

Görsel 67. Cleo Mussi'ye ait mozaik çalışmalar.

4.1.3. Emma Biggs

Profesyonel bir mozaik sanatçısı olan Emma Biggs'in çağdaş mozaik uygulamaları konusunda birçok yayını, müze galeri ve özel koleksiyonda eserleri bulunmaktadır. Çalışmalarını genellikle yüzeyde resimsel bir anlatımla dile getiren Biggs mozaik panolarında mermer, taş, cam, seramik hatta altın mozaik parçalarını kullanmaktadır. Emma Biggs İngiltere'nin en büyük mozaik stüdyosuna sahiptir. Sanatçı bu çalışmasını 13. ve 14. yy.'larına ait York Müzesi koleksiyonundan bulunan seramik parçalarından meydana getirmiştir (Görsel 68).

Görsel 68. Emma Biggs'e ait mozaik pano, 2007.

³¹ <http://www.mussimosaics.co.uk/information.php> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

4.1.4. Ilana Shafir

Ilana Shafir 1924 yılında Saraybosna'da doğmuştur. Mimari alanda eğitim alan sanatçı Nazi işgali ile savaşın gölgesinde zorlu bir hayat geçirerek sanatını icra etmeye çalışmıştır. Altmışlı yılların başında tanıştığı mozaikğin yanı sıra çağdaş seramik heykel alanıyla yakından ilgilenmiştir. Bosna Hersek'te sanat çalışmalarına devam eden Ilana 1980'den bu yana mozaik çalışmalarıyla dünyanın çeşitli yerlerinde hem eserleriyle hem de konferans ve çalıştayları ile gelecek nesillere ilham kaynağı olmaktadır. Mozaiklerinde kullandığı canlı renkler, dokular, seramik ve taş parçalar ile izleyiciler üzerinde oldukça etkili izler bırakmaktadır. Hem atık seramikleri, hazır doğal taşları ve camları, hem de kendi şekillendirdiği ve sırladığı seramik parçaları bir araya getirerek mozaik ile bir ahenk oluşturmaktadır. Sanatçı seramik heykellerinde mozaik tekniğini kullanmamıştır, özellikle iki boyutlu eserlerinde, duvar resmi olarak adlandırdığı çalışmalara imza atmıştır (Görsel 69).³²

Görsel 69. Ilana Shafir "Through The Waves" 2011 47x47, el yapımı seramik parçalar, taş.

4.1.5. Jim Bachor

Amerikalı sanatçı Jim Bachor, Detroit yaratıcı Çalışmalar Merkezinden mezun olmuştur. Çalışmalarını Chicago'da sürdüren sanatçı, antik çağlarda kullanılan teknikleri günlük imgelerle dile getirmektedir. Yıllar öncesinde kullanılan malzeme, araç-gereç ve yöntemlerle yüzeylerde tüketim toplumunun günlük yaşamında kullandığı nesnelere seçtiği objeleri mozaik dönüştürmektedir. Tüketim toplumuna yaptığı göndermeler ve

³² <http://www.shafirart.com/> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

bazı çalışmalarında kullandığı renkli mermerler ile pop art akımını da çağrıştıran eserlere imza atmaktadır. Bunu yanı sıra mozaik portreler ve kavramsal çalışmaları da bulunmaktadır. Sanatçı mozaığe iki boyutlu yüzeylerde hayat vermektedir (Görsel 70).

Görsel 70. Jim Bachor'a ait mozaik pano "Italian Sausage" 2012 11x14, kesme taş mozaik.

4.1.6. Kelley Knickerbocker

Sanatçı Washington Üniversitesindeki 22 yıllık deneyiminden sonra, 2006 yılında sanatsal ve mimari mozaik çalışmalarını yürütmek için kendi atölyesini açmıştır. Malzemeyi ve kontrastlığı ön planda tutan sanatçı, camdan sırsız porselene geniş bir yelpazede mozaiklerini yaratmaktadır. Kelley'in mozaik çalışmalarından oluşan hem çağdaş hem mimari mozaikler kamusal alanlar dahil birçok koleksiyonda yer almaktadır. Sanatçı çalışmaları için; "mozaikle farklı ilişkiler kurabilmenin olanaklarına erişebildiğini, sınırsız yaratıcılık deneyimine ulaşabildiğini, mozaik parçalarını bir araya getirirken yaratıcısını davet ettiği yüzey üzerinde sonsuz alternatifli kompozisyonların ahengini yansıttığını" belirtmektedir (Görsel 71).³³

³³ <http://www.rivenworksmosaics.com/bio.html> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

Görsel 71. Kelley Knickerbocker'e ait mozaik çalışma. Incrocio (Crossing) II (2014)
29" x 18", kağıt, atık seramikler, cam, taş, altın, renklendirilmiş harç.

4.1.7. Lynne Chinn

1982 yılında Colorado Enstitüsü Grafik Tasarım/Moda İllüstrasyon bölümünden mezun olan sanatçı kariyerine cam ve taşı birleştirdiği mozaiklerle devam etmektedir. Cam ve taşla hem iki boyutlu hem de üç boyutlu çalışmalar ortaya koymaktadır. Minimal parçaları bir araya getirerek çoğunlukla tek renkli çalışmalar ortaya koyduğunu belirten sanatçı, mozaik yapımını resim sanatıyla özdeşleştirmektedir. Cam ve taş malzemeyi yüzey üzerinde adeta fırça gibi kullanmaktadır. Amerika ve Kanada'nın çeşitli yerlerindeki kamusal alanlarda ve özel mülklerde de çalışmaları bulunmaktadır. Temeli antik sanatta yatan bu sanat dalını mermer, doğal taş, kristal, en güncel malzemelerle dile getirmektedir (Görsel 72).³⁴

Görsel 72. Lynne Chinn'e ait mozaik form "Arabesque", 2012, 12 x 29 x 14

³⁴ <http://www.lcmosaics.com/> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

4.1.8. Marcelo De Melo

Brezilyalı Marcelo De Melo tiyatro ve sahne sanatçısı olarak çalışmalarını sürdürürken Avrupa'ya geldikten sonra mozaikle tanışmıştır ve birçok projede yer almıştır. Sanatçı çalışmalarında geleneksel dekoratif mozaığın dışına çıkarak mozaik sanatına farklı bir yorum getirmiştir. Mozaığı iki boyuttan üç boyuta taşımıştır. Bunu yaparken birçok konuya göndermelerde bulunmuştur. Füzeler, el bombaları, gaz maskeleri, gibi savaş malzemelerini mozaikle kaplayarak savaşın yıkıcılığına derin göndermeler yapmıştır (Görsel 73).³⁵

Görsel 73. Marcelo De Melo'ya ait mozaik form "American Gifts: Missile" 2003, 24.4 x 5.9 x 5.9, seramik, porselen, alçı, tel, harç.

4.1.9. Martin Cheek

Grafik tasarım bölümünden mezun olan Martin Cheek daha sonra kendi yapım şirketini kurmuş, akademilerde ders vermiş, sanat eleştirmenliği yapmıştır. Şimdi profesyonel mozaik sanatçısı olan Cheek'in birçok ülkeden öğrencileri vardır. Başlangıçta cam füzyon tekniğini benimseyen sanatçı kendisini çok yönlü mozaik sanatçısı olarak tanımlamaktadır. 2011 yılında İstanbul'da da ders veren Cheek, çağdaş mozaik sanatının öncülerindedir. Sanatçının kişisel ve karma birçok sergisi, ulusal ve uluslararası çalışmaları, mozaik sanatına ilişkin yayınlanmış altı adet kitabı bulunmaktadır. Cheek mozaığı zanaat içinde sanat olarak nitelendirmektedir. Ürettiği eserlerde bu anlayışın ürünüdür. Mozaik sanatının el verdiği bütün teknik olanakları, malzeme çeşitliliğini sonuna kadar kullanmıştır (Görsel 74).³⁶

³⁵ <http://www.quazoo.com/q/Marcelo%20de%20Melo> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

³⁶ <http://www.martincheek.co.uk/> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

Görsel 74. Martin Cheek'e ait mozaik panolar.

4.1.10 Mohamed Banawy

Mısır'da doğan sanatçı resim, heykel, duvar resmi, mozaik eğitimi almıştır. 2005 yılında Mısır hükümeti tarafından duvar resminde yaratıcılık ödülüne layık görülen sanatçı bu dönemden sonra mozaik çalışmalarına ağırlık vermiştir. Işık efektleri ve dokular yaratmak için çeşitli malzemeleri toplayıp, ayırıp tekrar düzenleyerek mozaik parçalarla oynarken onun büyüdü dünyasını hissettiğini açıklamaktadır. “Özet” ve “Şehir” serilerinde karelere bölünmüş seramik parçalarında bir şehrin silüetini anımsatan kuşbakışı yüzeyler meydana getiren sanatçı çalışmalarını şu şekilde açıklamaktadır: “Yaratılışın temel unsurlarından olan çamur yaşam ve sonsuzluğun sırrıdır. Çamurdan sadece insanoğlu yaratılmamıştır, her şey ondan yaratılmıştır... Bu birimleri oluştururken bu büyük evrenin bir parçası olduğumu hissediyorum. Aslında bütün dünyayı görebiliyorum ve hissedebiliyorum.” Parçadan bütüne bakıldığında, her birimin aslında bir kişi, araba, ev, fabrikadan oluşan kalabalıkların oluşturduğu şehirler olduğu anlaşılmaktadır (Görsel 75).³⁷

³⁷ (<http://www.mosaicartnow.com/2012/10/mosaico-oggi-interview-with-mohamed-banawy/>) (Erişim Tarihi: 28.01.2014)

Görsel 75. Mohamed Banawy "City 1" 2011 49 x 49 cm kil, cam, çimento.

"Family" 2009 200 x 80 x 40 cm porselen, taş, çimento.

4.1.11. Monica Machado

Portekizli sanatçı Monica Machado'nun ayrıntılı, fantastik heykelleri izleyicide büyülü dünyalar yaratmaktadır. Topladığı nesnelere ve seramik parçaları bir araya getirerek özgün biçimde çocukluk, büyü, günlük yaşamı yorumlamaktadır.³⁸

Tekstilden seramiğe bir çok nesneyi bir araya getirerek mozaikler oluşturmaktadır. Sınırsız hayal gücünün ürünü olan "La Bicoque" (Yıkık Ev) sayısız seramik parçaların oluşturduğu eserlerinden bir tanesidir. Ayrıca mozaik sınırlarını araştıran sanatçı, günlük yaşamda kullanılan iç çamaşırı, çorap, yastık kılıfı gibi nesnelere mozaikle buluşturmuştur (Görsel 76).³⁹

Görsel 76. Monica Machado'ya ait mozaik form. "La Bicoque" 46 x 37 x 31 cm

³⁸ <http://www.mosaicartnow.com/artists/monica-machado/> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

³⁹ <http://www.mosaicartnow.com/2013/02/the-multi-dimensional-mosaic-sculptures-of-monica-machado/> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

4.1.12. Monica Rossella Baccolini

Monica Rossella Baccolini 1991 yılında yapmış olduğu çalışmalarında emaye cam ve mermeri birlikte kullanmıştır. Sanatçı bu çalışmalarında, betondan yapmış olduğu prova mankenlerine mermer taşları adeta bir moda tasarımcısı gibi giydirek mozaik sanatına yepyeni bir bakış açısı getirmiştir. İtalyan sanatçı durağan bu mankenleri kimi zaman mozaikten elbiselerle giydirirken, kimi zaman prova mankenlerini tamimiyle cam mozaiklerle kaplamıştır. Sanatçı bu mankenleri kendine özgü farklı bir stilde sergilemektedir (Görsel 77).⁴⁰

Görsel 77. Monica Rossella Baccolini'ye ait mozaik çalışma.

4.1.13. Norma Vondee

Mozaik sanatını farklı bir şekilde yorumlayan bir diğer sanatçı da Norma Vondee'dir. Norma Vondee mozaik sanatına çağdaş yorumlar getirerek, insan figürü, gökyüzü, su, mimari, teknoloji ve antik mozaik gibi ikonografilerini sanatında kullanmıştır. Sanatçı mozaik çalışmalarında genellikle mermer, taş, seramik ve camı kullanmıştır. Amerikalı sanatçının Londra'da birçok kamu alanında ve şehir meydanlarında mozaik heykelleri bulunmaktadır. Sanatçı ulusal ve uluslararası birçok sergiye katılmıştır ve birçok projede yer almıştır. Norma Vondee hobi olarak başladığı mozaik sanatını, 50 yaşından sonra girişimci ruhuyla farklı boyutlara taşımıştır (Görsel 78).⁴¹

⁴⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=zPGWjy19xXU> (Erişim Tarihi: 28.01.2014)

⁴¹ <http://www.normavondeemosaics.com/> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

Görsel 78. Norma Vondee'ye ait mozaik çalışma.

4.1.14. Yakov Hanansen

Yakov Hanansen, Kızı Yulia Hanansen ile kamusal ve özel alanlar için geniş bir yelpazede mozaik çalışmalar yapmaktadır. Sanatçı New York, Ohia, Özbekistan'da yaptığı mimari mozaikler ile “master” unvanını almıştır. Mimari çalışmalarda rengi etkin biçimde kullanan sanatçı 1980'lerden sonra yaptığı kişisel mozaik çalışmalarında beyaz rengi kullanmıştır. Kesme taş mozaikleri ve beyaz porselen kırıkları ile oluşturduğu yüzeylerde ışığın yansımalarıyla oynayarak dokular oluşturmuştur. Beyazın tüm renkleri içinde barındırdığını belirten Hannasen'in çalışmaları tek renk içinde dinamizmi yansıtmaktadır (Görsel 79).⁴²

Görsel 79. Yakov Hanansen'e ait mozaik çalışma ve detayı. “Brain” 36 x 36, el yapımı seramik kesme mozaikler, porselen.

⁴² Paul Anater Mosaic Art Now No.3 2010

http://issuu.com/nancie_mills_pipgras/docs/to-work-without-fear-yakov-and-yulia-hanansen/1?e=4619609/1988001 (Erişim Tarihi: 28.01.2014)

4.1.15. Yulia Hanansen

Rusya, Özbekistan, Litvanya gibi ülkelerde yaşayan sanatçı çalışmalarını Amerika'da sürdürmektedir. 2011'den bu yana profesyonel olarak mozaikle ilgilendiğini, kendi atölyesinde mozaik sanatında kamusal bilinç oluşturmak ve mozaik tekniklerinin sınırsızlığını sergilemek misyonu ile yola çıktığını belirtmektedir. Ayrıca sanat vakıflarında ve akademilerde de mozaik sanatı ve eğitimi için dersler vermektedir. Son eserlerinde doğa temalarını, iklim değişikliklerini, evreni konu edinmektedir. Sonsuza ilgi duyduğunu belirten sanatçı, bu bağlamda katmanlı cam mozaik tekniğini kullanmaktadır (Görsel 80).⁴³

Görsel 80. Yulia Hanansen'e ait mozaik pano. "Jupiter: Great Red Spot"

4.2. Mozaik Tekniği Kullanan Çağdaş Türk Sanatçılardan Örnekler

Türkiye'de çağdaş sanat anlamında sınırlı sayıda örnekler barındıran mozaik tekniği, genellikle endüstriyel bazda ya da ticari kaygılarla üretilen çalışmalarla karşımıza çıkmaktadır. Mozaik tekniğinin çağdaş sanat alanında gelişme gösterememesinin sebeplerine bakıldığında ise Türkiye'deki sosyo-kültürel yapı, siyasi politikalar, eğitim seviyesine bağlı olarak sanata verilen değer, devlet politikalarının üretilen eserleri korumaya yönelik eksikliği gibi etmenler sayılabilir. Türkiye'de çağdaş sanat alanındaki gelişmeler Cumhuriyet sonrası dönemle tarihlenmektedir. Endüstriyel ve geleneksel üretimin ön planda olması, çağdaş sanata duyulan ilginin az olması sebebiyle genellikle yurtdışında sanat eğitimi almış sanatçıların kişisel özverileriyle çağdaş sanatta mozaik

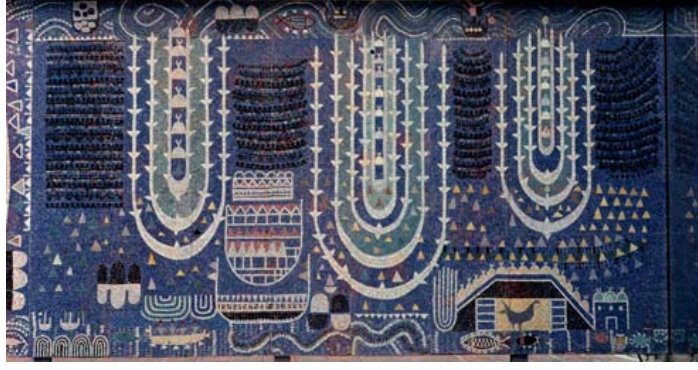
⁴³ <http://www.mosaicsphere.com/resume.html> (Erişim Tarihi: 25.01.2014)

tekniki kullanılmıştır. Yine de akademilerde ya da bireysel çabalarla mozaik tekniğine gönül veren sanatçılar bulunmaktadır. Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Eren Eyüpoğlu, Gazanfer Bayram, Gülten Akyan, Hülya Vurnal İ kizgül, Mehmet Hakan Demirok, Nedim Günsür, Süha Semerci, Turan Gökmenoğlu Türkiye’de çağdaş mozaik eserler üreten sınırlı sayıdaki sanatçıların bazılarıdır. Bu isimlerin yaptığı çalışmalar incelendiğinde göze çarpan en belirgin özellik mozaik tekniğinin iki boyutlu yüzeylerde kullanılarak resim sanatının uzantısı şeklinde algılanmasıdır. Oysa ki dünyadaki örnekler bakıldığında hem form açısından hem de kullanılan malzeme açısından geleneksel tabular yıkılarak çok çeşitli mozaik örneklerle karşılaşmıştır. Türkiye’de mozaik tekniğinin kısır bir döngüde kalmasının sebebi disiplinler arası sanat sınırlarının keskin olması olarak düşünülebilir. Yine de seramik sanatçılarından mozaik tekniğini alternatif ifade aracı olarak kullananlar yok değildir. Bu isimler, Eskişehir Çağdaş Seramik Açık hava Müzesinde bulunan heykelleri ile ayrıca değerlendirilecektir.

4.2.1. Bedri Rahmi Eyüpoğlu

1911’de doğan sanatçı, Türkiye’de çağdaş mozaik sanatı deyince akla gelen ilk isimlerdendir. Sanatın birçok alanıyla etkileşim içinde olan Eyüpoğlu edebiyattan seramiğe, heykelden vitraya ürettiği eserlerle çok yönlü çağdaş sanatçılardan olduğunu ispatlamıştır. Çağdaş eserler üretirken geleneksel Türk öğelerini özgün ifade biçimleriyle birleştirerek eserlerine yansıtmaktadır. Fransa’da ve Paris’te ünlü sanatçılardan dersler alarak modern sanat anlayışını geleneksel öğelerle harmanlamayı başarmıştır. Eyüpoğlu 1936’da Moskova’da düzenlenen “Çağdaş Türk Sanatı” sergisine katılarak yurtdışında da Türkiye’yi temsil etmiştir.⁴⁴ İstanbul’da Hilton ve Divan otel başta olmak üzere birçok kamusal alanda mozaik eseri bulunmaktadır. Çağdaş mozaik eserlere imza atan Eyüpoğlu’nun 1975’de ölümünden sonra İ skilip’te adına müze kurulmuştur (Görsel 81).

⁴⁴ <http://www.rahmiejuboglu.com/bedri-rahmi-eyuboglu/biyografi> (Erişim Tarihi: 20.04.2015)

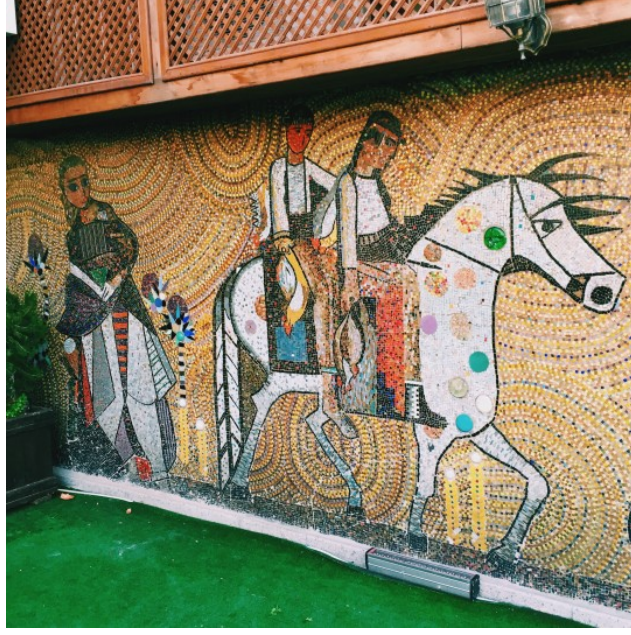
Görsel 81. Bedri Rahmi Eyüpoğlu'na ait mozaik pano, 1965, Unkapanı İMÇ, İstanbul.

4.2.2. Eren Eyüpoğlu

Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun eşi olan sanatçı, 1907 yılında doğmuştur. Güzel Sanatlar akademisinde resim eğitimi aldıktan sonra Paris'te eğitimine devam etmiştir. 1930 yılında tanıştığı Bedri Rahmi Eyüpoğlu ile evlenerek sadece hayatlarını değil sanatlarını da birleştirmişlerdir. Sanatçı Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun dekoratif unsurları kullanmasına karşın, Eren Eyüpoğlu eserlerinde Anadolu'dan etkilendiği folklorik öğeleri, geleneksel yaşantılardan sahneleri özgün anlatım biçimiyle betimlemiştir.

Resmin yanında Mozaikle de çalıştığı 1956'da Ankara Etibank, 1957'de 4. Levent Konut Duvarları, 1978'de Ankara Çocuk Hastanesi, Cerrahpaşa Hastanesi ile 1979 yılında Haydarpaşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi için gerçekleştirdiği mozaik panoları kamusal alandaki mozaiklere de örnek gösterilebilir. Geride çok sayıda sanat eseri bırakan Eren Eyüboğlu, 1988 yılında vefat etmiştir (Görsel 82).⁴⁵

⁴⁵ <http://www.rahmiejuboglu.com/eren-eyuboglu/biyografi> (Erişim Tarihi: 20.04.2015)

Görsel 82. Kompozisyon, Eren Eyüboğlu, 1965, Mozaik pano, Unkapanı İMÇ, İstanbul.

4.2.3. Gazanfer Bayram

1974 yılında Belgrad'daki Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olan sanatçı, aynı akademide lisans üstü çalışmalarını da tamamlamıştır. Fresko-resim ve mozaik alanlarında uzmanlaşarak, İtalya'nın mozaik uygulama teknikleriyle ünlü Ravenna şehrinde eğitimi almıştır. Üsküp'te Güzel Sanatlar Okulu'nda ve yine Üsküp'teki Avrupa Film Akademisi ESRA'da profesör olarak çalışmıştır. Strumica'da 10 yıldır çalışmalarını sürdüren ünlü Plastik Sanat Kolonisi'ndeki Mozaik Stüdyosu'nun kuruculuğunu ve başkanlığını yapmıştır. Eserleri Makedonya'da, İtalya'da, Türkiye'de, Kanada'da, ABD'de, Avustralya'da, Belçika'da, Polonya'da, Moldova'da, Kıbrıs'ta, Japonya'da ve eski Yugoslavya'da birçok müzede ve özel koleksiyonlarda yer almaktadır (Görsel 83).⁴⁶

⁴⁶ <http://mozaiksanati.ning.com/profiles/blogs/makedonyali-mozaik-sanatcisi> (Erişim Tarihi: 20.04.2015)

Görsel 83. Gazanfer Bayram'a ait mozaik pano.

4.2.4. Gülten Akyan

1958 tarihinde İzmir'de doğan sanatçı, 21 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekli olmuştur ve mozaik sanatına ilgi duymaya başlamıştır. Mozaik sanatına olan hayranlığından ötürü, mozaik eğitimi olarak iki boyutta ve üç boyutta çağdaş mozaik eserler üretmiştir. Balıkesir'de çeşitli atölyelerde resim, rölyef ve heykel kurslarına katıldıktan sonra, İtalya'nın Ravenna kentinde mozaik eğitimini tamamlamıştır. Yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli koleksiyonlarda eserleri bulunan sanatçının, çok sayıda iç ve dış mekanlarda çalışmaları bulunmaktadır (Görsel 84).⁴⁷

Görsel 84. Gülten Akyan'a ait mozaik formlar.

⁴⁷http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=1543 (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

4.2.5. Hülya Vurnal İkizgül

1966'da İstanbul'da doğan sanatçı Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinden mezun olarak duvar resmine yönelmiştir. Antikçağ'dan günümüze eskimeyen yöntemlerden birisi olan taş mozaik tekniği ile eserlerini üretirken, yüzlerce taşı bir araya getirerek çok renkli mozaik eserlere imza atmaktadır. Fransada Istres Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda eserleri bulunan sanatçı, yurt içinde ve yurtdışında birçok mozaik sergisi açmıştır. Sanatçı eserlerinde mozaik tekniğiyle mimari öğeleri birleştirirken, Anadolu topraklarında var olan ve mozaik eserler bırakan Bizans ve Roma kültürlerinden izleri kendi sanat görüşüyle yorumlamaktadır (Görsel 85).⁴⁸

Görsel 85. Hülya Vurnal İkizgül'e ait mozaik panolar.

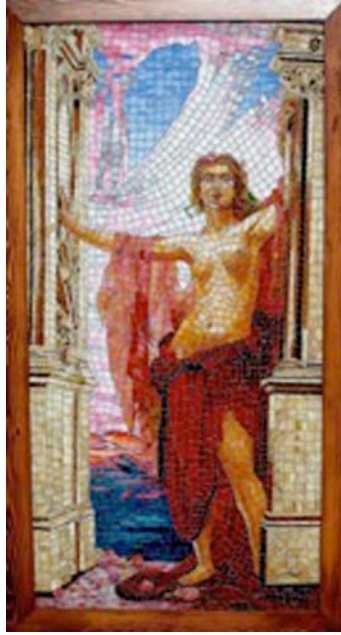
4.2.6. Mehmet Hakan Demirok

1963 yılında İstanbul'da doğan sanatçı Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinden mezun olduktan sonra kişisel atölyesinde mozaik çalışmalarına devam etmiştir. Anadolu topraklarında binlerce yıl önce Roma ve Bizans saraylarının duvarlarını süsleyen mozaik sanatının, günümüzde yeniden keşfedildiğini belirtmektedir.

Portre ve figüratif çalışmalara imza atan sanatçı, genellikle cam mozaik kullanmaktadır. Birçok kamusal ve özel alana taşınabilir çağdaş mozaikler üretmiştir. Mehmet Hakan Demirok Sabah gazetesine verdiği röportajda, mozaik tercih etmesinin sebebini

⁴⁸ <http://www.hulyaikizgul.com/eserler.html> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

Zeugma mozaiklerinden örnek vererek, yapılan iş sonsuza kadar kalabiliyor olması olarak açıklamıştır. Demirok ayrıca 1970'lerden sonra Türkiye'de Seramik sanatının yaygınlaşmasıyla mozaikğin değer kaybettiğini belirtmektedir⁴⁹. Son yıllarda mozaik tekniği seramik sanatçılarının da ilgisini çekmektedir ve alternatif ifade aracı olarak değerlendirilmektedir (Görsel 86).

Görsel 86. Mehmet Hakan Demirok'a ait mozaik pano.

4.2.7. Nedim Günsür

1924'de Ayvalık'ta doğan sanatçı Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun öğrencisi olmuştur. Bedri Rahmi gibi Paris'te eğitimine devam etmiştir. Eğitimi sırasında Picasso ve Leger'den etkilenerek kendine has yarı soyut bir anlayış geliştirmiştir. Çağdaş Türk resim sanatının öncüleri olan, 10'lar grubunun kurucuları arasında yer alan sanatçı, mozaik çalışmalarında büyük renk lekeleri üzerinde kalın çizgilerle soyut figürler kullanmıştır (Görsel 87).⁵⁰

⁴⁹ <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/04/18/cp/gnc104-20040404-102.html> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

⁵⁰ http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=261 (Erişim Tarihi: 20.04.2015)

Görsel 87. Nedim Günsür'e ait mozaik pano, Unkapanı İMÇ, İstanbul.

4.2.8. Süha Semerci

1960 Yılında Denizli'de doğan sanatçı, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nden mezun olmuştur. Fransa ve İtalya'da eğitimini tamamladıktan sonra, çalışmalarına İstanbul'da kurduğu atölyede devam etmiştir. Çalışmaları ile uluslararası mozaik arenasında yer edinen sanatçı, bilgisayar teknolojisinden faydalanarak antik mozaiklerin röprodüksiyonlarını üretmektedir (Görsel 88). Ayrıca çintemani, lale gibi geleneksel öğelere çalışmalarında yer veren sanatçı, bu bağlamda geçmişle bugün arasında köprü kurmaktadır. Sanatçıyla mail yoluyla yapılan görüşmede çalışmaları hakkında şu açıklamaları yapmıştır.

“Anadolu'dan Dünya'ya Çağdaş Mozaik sergisi ve İstanbul Kadıköy - Kartal metrosu Göztepe istasyonu için yapmış olduğum mozaik çalışmamın ana teması "Anadolu'dan kültürel izlerdir." Yani yaşadığımız coğrafya üzerinde geçmişten günümüze kadar yaşamış kültürlerin bize bıraktıkları değerler ve bu değerlerin günümüz sanatçısı tarafından özü bozulmadan yorumlanması. Anadolu'dan Dünya'ya Çağdaş Mozaik sergisini de özellikle Gaziantep ve Hatay Mozaik Müzelerinden seçtiğim eserleri orijinaleri doğal taş olmasına rağmen günümüz çağdaş malzemesi ile yaptım. Burada dikkat ettiğim en önemli detay geçmişte yapılan bu eserlerin günümüzde de bu topraklarda da yapılabildiğini ve bu kültürün sürekliliğini sağladığını göstermekti. Yapmış olduğum sergi ve devamı olan projelendirilmiş diğer sergilerimde aynı temada olacak. Yani bu coğrafyanın motiflerini özünü bozmadan kendimce yorumlayıp farklı kompozisyonlarda çalışıp gelecek nesillere kültürel izler bırakmak.”

Görsel 88. Süha Semerci'ye ait mozaik pano.

4.2.9. Turan Gökmenoğlu

1957'de doğan sanatçı, Hukuk Fakültesiyle başladığı eğitim hayatına matbaa sektöründe kendi işini kurarak devam etmiştir. Edebiyat ve şiirle de yakından ilgilenen sanatçı, çocukluğundan beri taşlara duyduğu ilgiyi, çakıl taşı ressamı Fehim İbrahim Hakkıoğlu ile tanıştıktan sonra yoğunlaştırmıştır (Görsel 89). Vincent Van Gogh ve Fransız ressam Edouard Leon Cortes'in tablolarını çakıl taşı mozaiklerle yorumlayan sanatçı, özgün çalışmalarına da imza atmıştır. Sanat alanında akademik bir eğitim almamasına rağmen yaratma sürecinde farklı bir tarz yakalayan sanatçı mozaik eserleri ile adından söz ettirmeyi başarmıştır.⁵¹

Görsel 89. Turan Gökmenoğlu'na ait taş mozaik pano.

⁵¹http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=3238 (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIKHAVA MÜZESİ

Seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulanmasına örnek olarak seçilen Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi amfi tiyatrosundan, heykellerine, müze binasından yürüyüş yollarına bütünüyle kamusal alanlarda kullanılan mozaik tekniğinin en güzel örneği olarak teknik ve estetik açıdan değerlendirilmiştir. Araştırmanın ana temasını oluşturan seramik ve mozaik birlikteliği, Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesinde atık seramik, cam, mozaik tekniği ve farklı yöntemler kullanılan çağdaş seramik heykellerin yanı sıra mozaik tekniği kullanılarak oluşturulan, geleneksel öğelerin kişisel yorumlamaları ile Türkiye’de örneği bulunmayan bir kamusal alan olması sebebiyle incelenmiştir ve tez kapsamında yer verilmiştir. Türkiye’de son yıllarda mozaik tekniğinin uygulanması konusunda bir proje olmaması ve Seramik Park’ın proje süreçleri, yapım aşamaları ve bugünkü durumu ile yapılacak kamusal ve bireysel uygulamalara ilham kaynağı olması açısından tez kapsamında incelenmiştir. Tez konusunun çağdaş seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulanması olması bağlamıyla da tez konusu seramik park örneğiyle bütünlük sağlanmıştır.

Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi ya da kısa adıyla “Seramik Park” Eskişehir’in Yenikent bölgesinde 18 000 m²’lik bir alan içine konumlanmıştır. İlk etabı 25.06.2013 tarihinde başlayıp 31.07.2014 tarihinde tamamlanan proje üç aşamalı olarak düşünülmüştür. Projenin ilk etabı; Anadolu Üniversitesi’nden Prof. S. Sibel Sevim koordinatörlüğünde ve koordinatör yardımcıları Yrd. Doç. Elif Ağatekin ve Arş. Gör. Duygu Kahraman, saha sorumlusu Fatma Somer, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik bölümünden 11 mezun öğrenci ve Odunpazarı Belediyesi çalışanlarının yardımları ile gerçekleştirilmiştir. Seramik Park Eskişehir ve çevre illerde oldukça büyük bir öneme sahip olan seramik sektörünün üretim sonrası atıklarının değerlendirilmesiyle gerçekleştirilmiş, BEBKA (Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kalkınma

Ajansı) ve Odunpazarı Belediyesi tarafından desteklenmiştir. (Seramik Park Basın Bülteni) Bu bölümde seramik sanatında mozaik uygulamalara en güzel örneklerden olan Seramik Park ayrıntılı olarak teknik ve artistik açıdan incelenecektir.

Seramik park, mozaik tekniği açısından incelendiğinde, seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulama yöntemleri bölümünde ayrıntılı olarak incelenen “dolaylı uygulama” yöntemiyle oluşturulduğu görülmektedir. Amfi tiyatrodan müze binasının pencere sövelerine, baca detaylarından yürüyüş yollarına, tuvalet duvarlarından heykellere kadar iç ve dış mekanlarda geniş alanları kaplamak için bu yöntem kullanılmıştır. Eskişehir bölge olarak seramik endüstrisi ve sanatı açısından günümüzde önemli bir konuma sahiptir. Eskişehir çevresinde bulunan çeşitli seramik fabrikalarının atıklarının toplanmasıyla başlayan süreç, ürünlerin renk ve çeşit ayrımıyla devam etmiştir. Parkın her bir bölümü için ayrı ayrı tasarımlara uygun olarak şekillendirilerek file üzerine yapıştırılan atık seramik karolar, parkın tamamında görsel bir bütünlük oluşturmaktadır. Estetik açıdan değerlendirildiğinde akademisyen sanatçı Prof. S. Sibel Sevim’in imzasını taşıyan geleneksel motiflerin çağdaş yorumları göze çarpmaktadır. Sanatçı, lale, çintemani, haliç işi, çin bulutu, geçme yıldız motifleri gibi kültürümüzün parçası olan geleneksel çini sanatının öğelerini çağdaş bir şekilde yorumlayarak gelecek kuşaklara miras olarak bırakmıştır.

Kamusal alanlarda mozaik ve mozaik tekniği kullanılarak oluşturulan örnekler bölümünde dünyanın dört bir yanından mozaik tekniği kullanılarak oluşturulan mozaik parklara yer verilmiştir. Bu parkların çoğu Seramik Park gibi atık seramikler kullanılarak oluşturulmuştur. Seramik Parkın öyküsünün aslında dünyadaki mozaik park örneklerinden sadece bir tanesi olan Park Güell ile başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Proje yürütücü Prof. S. Sibel Sevim projenin başlangıç öyküsüyle ilgili;

“akademisyen ve seramik sanatçısı olarak mesleğim gereği dünyanın pek çok ülkesinde bulundum. Bu ülkelerdeki önemli yapıtları ve sanat eserlerini gezerken içimden bizler sanatçı olarak neden bu kadar büyük ve halkla paylaşabileceğimiz eserler üretmiyoruz diye kendi kendime sorarak hep bir arayış içindeydim. 2011 yılında Barselona’ya seramik sempozyumu için davet edildiğimde hayranı olduğum Katalan Mimar Antonia Gaudi’nin eserlerini ziyaret ederek yakından inceledim. “Güell Park’ı ziyaretim sırasında birden beynimin içinde şimşekler çaktığını hissettim. Çünkü Gaudi bu parkı şehrin kenarında atık seramikler de kullanarak 1900’lü yılların başında inşa etmişti ve tamamlayamadan hayatını bir kaza sonucu kaybetmişti. Henüz tamamlanmayan parkta atık seramiklerin kullanıldığı ve mekânı çok farklı kılan dalga biçimli bir oturma birimi ve yine atık seramiklerle oluşturulmuş birkaç bölüm ve figür vardı. Dikkatimi çeken diğer bir unsur da bu parka

gelen yüzlerce turist ve turist yoğunluğundan parkı zor ziyaret edişimdi. Beynimin içinde çakan şimşekler o gün Seramik Parkın temellerini oluşturdu. Aynı zamanda doktora öğrencim Elif Aydoğdu Ağatekin “Seramik Sanatında Alternatif Bir İfade Aracı Olarak Atık Seramik Kullanımı” isimli sanatta yeterlilik tezini gerçekleştirmesi projenin bilimsel kısmının araştırılmasında önemli bir etken olmuş ve projeyi daha da güçlü kılmıştır. ”

görüşünü bildirmiştir. Dünyadaki örneklerine bakıldığında mozaik parklar; yerli ve yabancı turistleri buldukları ülkelere çekerek milli gelir oluşturmaktadır. Tamamı ile atık seramikler kullanılması açısından çevre duyarlılığı gösteren proje, özgün tasarımlar ve mimarisiyle dünyadaki örneklerinin önüne geçmektedir.

1. ESKİŞEHİR ÇAĞDAŞ SERAMİK AÇIKHAVA MÜZESİ BÖLÜMLERİ

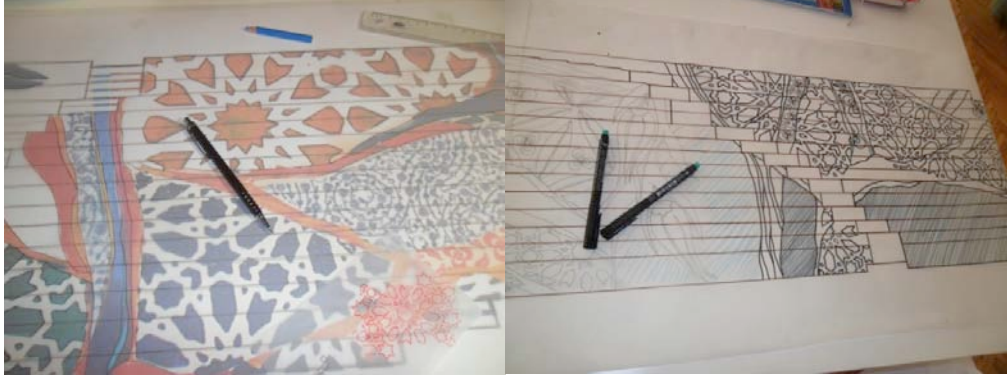
Eskişehir Çağdaş Seramik Açık hava Müzesi amfi tiyatro, seramik heykeller, yürüyüş yolları, çağdaş seramik eserler müzesi ve müzenin içinde bulunan atölye ve kafeterya binasından oluşmaktadır. Seramik Park tasarımından uygulanmasına, geleneksel öğelerden çağdaş heykellerine kadar bütün bölümleri ile dünyada ve Türkiye’de bir ilk olma özelliği ile karşımıza çıkmaktadır. Bir bütün olarak Seramik Parkı; çeşitli organizasyonlara ev sahipliği yapan amfi tiyatro, çeşitli sergilerin düzenlendiği ve dünyadan önemli seramik sanatçıların koleksiyonlarının toplanacağı çağdaş seramik müzesi, yediden yetmiş üzerine bastığı herkesi gülümseten yürüyüş yolları, seramik ve mozaik birlikteliğinin çağdaş örneklerini sunan heykelleri, çocuklara ve yetişkinlere seramik kurslarının verileceği atölyeleri ve oturma elemanlarına kadar mozaik detaylarla bezenen parkı gezip bir kahve molası vermek isteyenlerin soluklanacağı kafeterya binası olarak tasarlanmıştır. Bu kadar geniş bir komplekste, geleneksel öğelerin çağdaş yorumlamaları ile dünyada benzerine rastlanmayan ve Türkiye’de bir ilk olan gelecek kuşaklara miras olarak kalacak çağdaş açık hava müzesi olması özelliğine sahiptir.

1.1. Amfi Tiyatro

1500 kişi kapasiteli amfi tiyatro tasarımları, proje yürütücüsü Prof. S. Sibel SEVİM tarafından geleneksel motiflere çağdaş yorumlamalar getirilerek oluşturulmuştur (Görsel 90). Uygulamada ise çeşitli atık seramikler ve çini karolar kullanılmıştır.

Anadolu coğrafyalarında da yaşayan Roma Uygarlığı döneminden bu yana çeşitli amaçlarla kullanılan kamu yapılarından olan amfi tiyatrolar, geçmişten bu yana

gladyatör savaşlarından, yırtıcı hayvan dövüşlerine, konserlerden tiyatrolara kadar bir çok etkinliğe mekan olmuştur. Gelecek kuşaklara bir miras olarak kalacak olan amfi tiyatro yapıldığı malzeme ve teknik açısından tarih sayfalarında yüzyıllar sonra bile yer alacaktır.

Görsel 90. Prof. S. Sibel SEVİM'e ait amfi tiyatro mozaiklerinin tasarımı.

Konser, tiyatro ve çeşitli organizasyonlara ev sahibi olabilecek amfi geleneksel Anadolu motiflerinin çağdaş yorumları ile meydana gelmesi ve atık seramiklerin kullanılması konusunda Türkiye'de ve dünyada bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Daha önce atıl halde bulunan amfi, çevre düzenlemesi yapılarak kamuya kazandırılmıştır (Görsel 91). Amfi tiyatro tasarım aşaması tamamlandıktan sonra yapımına başlanmıştır (Görsel 92). Eskişehir çevresindeki seramik fabrikalarının ve çini atölyelerinin atık seramiklerinin toplanması ve renk ayrımının yapılmasıyla süreç devam etmiştir. Atık seramikler, hazırlanan tasarımlara uygun renklerde kesilerek file üzerine yapıştırılmış ve fayans yapıştırıcıları yardımıyla amfi tiyatronun zemini kaplanmıştır (Görsel 93). Kaplanan mozaikler derz dolgu ile doldurularak sağlamlaştırılmıştır (Görsel 94). Daha sonra ahşap görünümlü oturma elemanları monte edilmiştir (Görsel 95). Son olarak özel tasarım ferforje korkuluklarının montajı amfi tiyatroyu daha da özel kılmıştır (Görsel 96).

Tamamlanan amfi tiyatro parkın en görkemli bölümlerinden birisidir. Rengarenk tasarımı ile dikkat çeken bu yapı; yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği, yaz akşamları açık hava sinema gösterilerinin yapıldığı, açılışlara ve sanat organizasyonlarına ev

sahipliği yapacak şekilde planlanarak, çağdaş seramik sanatında mozaik tekniğinin kullanılması açısından kamusal alan örneği sunmaktadır (Görsel 97).

Görsel 91. Amfi tiyatronun ilk görünümü.

Görsel 92. Amfi tiyatro mozaiklerinin tasarımının tamamlanması.

Görsel 93. Fileye yapıştırılan mozaiklerin yerleştirilmesi.

Görsel 94. Amfinin derz dolgusunun yapılması.

Görsel 95. Oturma elemanlarının yerleştirilmesi

Görsel 96. Ferforje korkulukların tamamlanması.

Görsel 97. Eskişehir Çağdaş Seramik Park'ı Amfi tiyatrosu son hali.

1.2. Çağdaş Seramik Eserler Müzesi

Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesinde amfinin dışında 600 m²'lik bir alan üzerine inşa edilen Çağdaş Seramik Eserler Müze binası bulunmaktadır (Seramik Park Basın Bülteni) (Görsel 98). Seramik parkta sadece dış mekanda değil müze binasının içi de mozaik detaylarla bezenmiştir. Amfi tiyatronun tasarımında uygulanan geleneksel motifler, çağdaş seramik eserler müzesinin bacalarında ve pencere sövelerinde uygulanarak parkın bütünlüğü sağlanmıştır. Müze binası; ulusal ve uluslararası çeşitli sergilerin düzenleneceği ve çağdaş seramik sanatçıların eserlerinden oluşan müze-galeri bölümü, toplumun çeşitli kesimlerine sanat kurslarının verileceği ve hediyeelik eşya üretiminin yapılacağı atölye bölümü ve gelen ziyaretçilerin sanat, seramik ve mozaikle geçirilen bir günün ardından soluk alacağı kafeterya bölümleriyle planlanmıştır.

Eskişehir'in merkezinde bulunan ve Eskişehir'in simgesi haline gelen, tarihi bacalardan esinlenerek müze binasına dört adet baca tasarlanmıştır (Görsel 99). Müze binası parkın girişinde hemen göze çarpan bacaları ile göz doldurmaktadır. Dil birliği sağlaması açısından amfi tiyatrodaki kullanılan geleneksel motifler bacalarda ve taşıma kolonlarında kullanılmıştır. Bacaların dışında pencere alınlıklarından, lavabo duvarlarına kadar bütün detaylar mozaiklerle kaplanmıştır (Görsel 100). Ayrıca binanın boş duvarları da değerlendirilmiştir. Çocuklara yönelik eğlenceli mozaik figürler ve ağaçlarla müze binasının arka duvarı kaplanarak seramik ormanı oluşturulmuştur (Görsel 101). Park'ın sol duvarı ise gelen ziyaretçilerin fotoğraf çektirebileceği seramik park hatıra duvarı olarak düzenlenmiştir (Görsel 102). Bu duvarda yer alan figürlerde atık seramiklerle

oluşturulmuş proje koordinatörü, koordinatör yardımcıları, saha sorulusu ve proje uygulamasında görev alan 11 kişinin karikatürize edilmiş portreleri yer almaktadır (Görsel 103).

Görsel 98. Müze binasının inşa çalışmalarından görüntü.

Görsel 99. Müze binası bacalarının inşasından görüntü.

Görsel 100. Müze binası pencerelerinden detay.

Görsel 101. Seramik Park ormanı.

Görsel 102. Seramik park hatıra duvarı.

Görsel 103. Müze binası genel görünüş.

1.2.1. Müze-Galeri

Müze binası içinde yer alan galeri-müze kısmı çağdaş seramik sanatçılarının eserlerinin yer alacağı müze ve çeşitli sergilerin düzenleneceği müze galeri olarak tasarlanmıştır. Ayrıca müze-galeride dünyadan sanatçıların davet edilerek çeşitli çalıştaylar sonrasında üreteceği eserleri bağışlayarak büyük bir koleksiyonun oluşturulması ve sergilenmesi planlanmıştır.

Müze galeri kısmındaki ilk sergi parkın açılışıyla eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Bu sergide, Proje koordinatörü S. Sibel Sevim ve proje koordinatör yardımcıları Elif Ağatekin ve Duygu Kahraman'ın eserleriyle yer almıştır. Bir diğer sergi ise Odunpazarı Belediyesi ve Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nın düzenlediği "Neden öldürüldüler?" sergisidir (Görsel 104). Müze -galeri düzenlenen sergi ve organizasyonlar ile yaşayan bir mekan olarak düşünülmüştür ve bu bağlamda hizmet vermektedir.

Görsel 104. Müze galeride gerçekleşen sergilerden kareler.

1.2.2. Atölyeler

Müze binası içerisinde yer alan atölyelerde toplumun çeşitli kesimlerine sanat kursları verilmesi ve hediyelik eşya ürünlerinin üretilmesi planlanmıştır. Ayrıca ulusal ve uluslararası sempozyumlara, çalıştaylara ev sahipliği yapabilecek kapasitede olan atölyelerde üretilen heykellerin seramik parkın çeşitli alanlarında konumlanması planlanmıştır. Çocuklara, engellilere, ev hanımlarına verilecek olan sanat kursları ile Türkiye'de büyük bir eksiklik olan sanat eğitiminin toplumun her kesimine ulaştırılması açısından bu atölyeler önemli bir misyon üstlenmiştir. Özel olarak tasarlanması

planlanan hediyelik eşyaların bu atölyede üretilmesiyle de estetik değeri olmayan ucuz ithal hediyelik eşyanın önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Özgün tasarımlardan oluşan hediyelik eşya üretimiyle atölyeye katma değer yaratılması düşünülmüştür (Görsel 105).

Görsel 105. Müze binası içinde bulunan atölye.

1.2.3. Kafeterya

Parka gelen misafirlerin dinlenip, parkta keyifli vakitler geçirebileceği bir alan olarak düşünülen kafeterya alanı da müze binası içinde yer almaktadır. Bu alanda benzerlerinden farklı olarak masalardan yer döşemesine kadar içeride yine atık seramikler kullanılarak tasarlanmış özel bir iç mimari düşünülmüştür. Ayrıca kafeteryada gelen ziyaretçilere parkta yer alan heykellerin pastalarının yapımı ve satışı ile ziyaretçilere anlamlı ve keyifli anlar yaşatılması, atölyede düzenlenecek workshopların yanı sıra kafeteryada düzenlenecek pasta yapım çalışmaları ile ziyaretçilerin ilgisinin çekilmesi planlanmıştır (Görsel 106).

Görsel 106. Kafeterya Binası

1.3. Yürüyüş Yolları

Parkın girişinden itibaren ziyaretçileri karşılayan yürüyüş yolları müze binasını, amfi tiyatroyu, seramik heykelleri birbirine bağlamaktadır. 1500 m²'lik alanda uzayıp giden yürüyüş yolları özellikle çocukların ilgisini çekecek detaylarla bezenmiştir (Görsel 107). File üzerine belirlenen desene ait şablona uygun renkte mozaik parçalar yapıştırılarak desen oluşturulmaktadır. Projenin ikinci etabında yürüyüş yollarına devamı planlanmıştır. Yürüyüş yollarında seramik atıklarının yanı sıra tuğla kırıkları da kullanılmıştır. Özel olarak tasarlanan yürüyüş yollarında ilerlerken çeşitli hayvan figürleri, çizgi film karakterleri, oyuncak betimlemeleri, çiçek desenleri ziyaretçilerine sürprizler sunmaktadır (Görsel 108-109-110).

Görsel 107. Yürüyüş yolu mozaikleri yapımından görüntü.

Görsel 108. Yürüyüş yollarından detay.

Görsel 109. Tamamlanmış yürüyüş yolları.

Görsel 110. Yürüyüş yollarından detay.

1.4. Heykeller

Parkın içinde farklı seramik sanatçıların atık seramiklerden oluşturduğu 5 adet seramik heykel bulunmaktadır. Sanatın halka ulaşması, halkla bütünleşmesi açısından önemli bir misyon yüklenen bu heykeller, aynı zamanda sanatın galerilerden çıkıp kamusal alanlarda izleyiciye ulaşması açısından da oldukça değerlidir. S. Sibel Sevim, Cemalettin Sevim, Mustafa Ağatekin, Elif Ağatekin ve Duygu Kahraman atık seramikler kullanarak yapmış oldukları heykelleri, seramik parkın çeşitli alanlarında sergilemişlerdir. Sanatçılar, yüz yüze ve e-posta yoluyla yapılan görüşmeler sonucunda eserlerinin teknik özelliklerini, manifestolarını ve sanat görüşleri hakkında da bilgi vermişlerdir. Projenin ikinci etabında çeşitli sanat çalışmaları ile yurtiçinden ve yurtdışından sanatçıların katılımları ile parktaki heykel sayısının arttırılması planlanmıştır.

1.4.1. S. Sibel SEVİM

Projenin koordinatörlüğünü yürüten, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde müdürlük görevine devam eden ve Seramik Bölümünde Profesör olan S. Sibel Sevim parkın girişinde Selçuklu ve Anadolu motiflerinin özgün yorumlaması ile yer alan eserinde çocukluğuna da göndermede bulunmuştur (Görsel 111). Sanatçı ilham kaynağını açıklarken şu cümlelere yer vermiştir:

“Geçmiş kültürler beni çok etkiliyor. Çalışmalarında tema olarak geçmiş kültürleri ele alıyorum. Çünkü üzerinde yaşadığımız topraklar tarih boyunca diğer ülkelere nasip olmayan Hitit, Frig, Lidya, Urartu, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi birçok önemli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıkları incelediğim zaman hepsi de kendi içlerinde birçok zenginlikleri barındırıyorlar ve geçmiş yaşanmışlıklar bende her zaman merak uyandırmaktadır. Bu bilinmeyen içinde kaybolarak o dönemde yaşadığımı düşünüyorum. Çünkü bu yaşanmışlıkların hepsi var olan gerçekler ve ulus olarak bizim kültürümüzü oluşturuyor. Sanatçı olarak da bu kültüre ve gerçeklere sahip çıkmamız gerektiğini düşünüyorum. Otuz bir yıllık sanat hayatım boyunca dönem dönem üretmiş olduğum eserlerimde farklı teknikler kullandım. Fakat ürettiğim eserlerde hep geçmişe ait göndermelerim olmuştur. Çocukluğumda zeytin ağaçlarının altında bulmuş olduğum ve adına cicik dediğim seramik kırıklar benim baş oyuncuğım olmuştur.”

Akademisyen sanatçı, 31 yıllık sanat hayatına sayısız yayın, seminer, sergi, ödül, sertifika ve yeni nesil seramikçilere miras olarak adlandırdığı bir de kitap sığdırmıştır. Seramiği yaşayan, çocukluğunda oyun arkadaşı olmuş, cicik dediği seramik parçalarıyla eserler üretmektedir. Şimdilerde ise seramiksiz düşünemediği bir hayat ve seramik eserlerle akademisyenliği sürdürmektedir. Üretirken ustaca kullandığı dekor teknikleri ve son olarak da kullanmış olduğu bu ustalığı ile her daim yaşayan bir mekan olmasını istediği Seramik Park ile sanat hayatına devam etmektedir.

Görsel 111. S. Sıdıka Sibel Sevim'e ait heykel ve detayı.

1.4.2. Cemalettin SEVİM

Anadolu Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi Seramik bölümünde Yardımcı Doçent olan Cemalettin Sevim, atık lavabolardan oluşturulan “ benim çeşmelerim” isimli heykel çalışması ile Seramik Park'ta yer almaktadır. Cemalettin Sevim ile yüz yüze görüşme sonucunda eserini şu şekilde anlatmıştır:

“ Birçok atık malzemenin içinden sıhhi tesisat malzemelerinden olan lavaboları seçtim. Kaideyi oluştururken sağ ve sol bentlerinde mozaik tekniği kullandım. Bu mozaikler suyun akışını temsil etmektedir. Yaşam içindeki tezatlığı vurgulamak istedim. 2.90x1.20 boyutlarındaki heykeli tasarlarken, suyun içine aktığı lavaboların işlevini dışlayarak, giderlerine musluklar yerleştirdim. Heykelin arka kısmında da lavaboların terslerini kullanarak zıtlıkların uyumunu yakalamayı hedefledim.”

Seramikle yoğrulan hayatında torna tekniğini ustaca kullanan sanatçı, çağdaş seramik heykellere imza atmaktadır. Seramik heykellerini üretirken geleneksel Türk kültüründen öğelerin özünü kaybetmeden çağdaş bir bakış açısıyla değerlendirmektedir (Görsel 112). Sadeliği ön planda tutan Cemalettin Sevim, ustaca kullandığı torna tekniğiyle seramiğin sınırlarını ve boyutlarını zorlayarak özgünlüğü yakalamaktadır. Torna formlarında rengi ve seramiğin plastiklik özelliğini kullanarak uyguladığı dokuları ön planda tutmaktadır.

Görsel 112. Cemalettin Sevim'e ait heykel ve detayı.

1.4.3. Mustafa AĞATEKİN

Anadolu Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi Seramik-Cam bölümünde profesör olarak görev yapan Mustafa Ağatekin, parkta bulunan çalışmasında göz esprisinden yola çıktığını belirtmektedir (Görsel 113). Mustafa Ağatekin ile yapılan yüz yüze görüşme sonucunda eserini anlatırken şu açıklamaları yapmıştır;

“Göz esprisi ile parkın silüetine bir anlamda bakış yakalamayı, kare boşluk içerisindeki dairenin kadrajını kendimize göre ayarlayarak bakış açısı yakalamayı hedefledim. Bakıldığında bir duvar, o duvarın içinde bulunan bir göz formu, atık şişelerden duvara gömülerek yerleştirilen cam şişelerden kırıklar ve uçlarında camdan damlalar... damlalar yaşayan ve değişeni temsil etmektedir. Soğuk bir malzeme olan beton ve sıcak bir malzeme olan camı, ışığın rengi ve yansıması olarak sarı-beyaz atık karoları tercih ettim. İş yerleştirdikten sonra gözün içine oturup fotoğraf çekirmek isteyenler, orada durup içinde var olmak ve o anı ölümsüzleştirmek istiyorlar. Zaten biricik dokunulmayacak bir çalışma yapmak istemedim, dokunulsun, hissedilsin, yaşasın istedim. Bu bağlamda amacına hizmet ettiğini düşünüyorum.”

Mustafa Ağatekin, resim sanatının temel öğelerinden olan deseni, cam içi seramik tekniği olarak adlandırabileceğimiz yöntemle uygulayarak, cam ve seramiğin bütünleştiği eserler üretmiştir. Çalışmalarında çizgisel öğeleri kullanan sanatçı alçı plaka üzerine negatif çizgilerle yaptığı desenleri sıraltı boya renkleri renklendirilip, alçı plakanın üzerine fırça yardımıyla uygulamaktadır.

Görsel 113. Mustafa Ağatekin'e ait heykel ve detayı.

1.4.4. Elif AYDOĞDU AĞATEKİN

Çalışmalarında her nevi atık seramik malzemeyi kullanan Elif Aydoğdu Ağatekin parkta atık porselen sofraya eşyası ve kırmızı tuğlalardan oluşan “Çınar Ağacı” adlı heykeli gerçekleştirmiştir (Görsel 114). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinde yardımcı doçent olarak görev yapmakta olan Elif Aydoğdu Ağatekin Seramik Parktaki Çınar Ağacını ve atık seramiklere olan ilgisini kendisiyle yapılan görüşmede şöyle aktarmıştır;

“2007 yılından beri farklı atık seramik malzemeleri kullanarak seramiklerimi çiziyor, boyuyor ve biçimlendiriyorum. 2012 yılında tamamladığım “Seramik Sanatında Alternatif Bir İfade Aracı Olarak Atık Seramik Kullanımı” başlıklı sanatta yeterlik tezim, atık seramiklerle olan ilişkiyi daha derin boyutlara taşımamda bana çok büyük katkılar sağlamıştır. Tezin tarihsel süreçte atık seramiklerin kullanımı bölümünün araştırması sırasında; karşımıza çıkan örnekler; dünyada kamusal alanda atık seramikler kullanılarak biçimlendirilmiş mekânlarla ilgili önemli bir kaynağa ulaşmamıza hatta konuyla ilgili sevgili tez hocam Prof. S. Sibel Sevim’le bir bildiri hazırlamamıza vesile olmuştur. Seramik Park’ta araştırılmış tüm örneklerin ışığında atık seramiklere Eskişehir’de kamusal bir alan yaratılabilir hayalidir. Bu hayal tez hocam Prof. S. Sibel Sevim’in proje koordinatörlüğünde büyük bir özveriyle çalışmış bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.”

Görsel 114. Elif Aydoğdu Ağatekin'e ait "Çınar Ağacı" adlı heykelin proje aşaması.

"Çınar; Ege'nin, Anadolu'nun en sevilen ağaçlarından biri... Sıcak yaz günlerinin huzur veren gölgeği ve benim en kıymetlimin adıdır. Seramik Park'sa hayallerimizin mekânı; bu mekâna en kıymetlimin adıyla; bir daha hiç büyümeyeceğini bildiğim ama adıyla yaşamasını umduğum seramikten bir çınar ağacı bırakmak istedim. Ağacı parkın merkezi sayılabilecek bir alana; ziyaretçilerin üç farklı geliş yönüne bağlı olarak konumlanmış 80 cm çapındaki 3 beton rekorların üzerine 3 farklı konumda ama birbirini tamamlayacak biçimde tasarladım (Görsel 115). Tasarımın projesinde; Eskişehir'in simgelerinden, park alanında da yoğun biçimde kullanmayı tercih ettiğimiz kırmızı tuğlaların atık, yanık ve bozuk olanları tercih edilmiş, ağaç bölümünde ise; aile yadigarı ve atık porselen sofa eşyaları ile yine beyaz karoları tercih ettim."

Görsel 115. Seramik Park'a 80 cm çapındaki 3 beton rekorun yerleştirilmesi; tasarımın aktarılması ve kırmızı tuğla uygulamalarının başlaması.

"Tasarıma bağlı olarak yerleştirilen 80 cm çapındaki 3 beton rekorun üzerine önce tasarım şablonlar yardımıyla aktarıldı, ajur biçimde kesilen alana sprey boya ile çalışılacak alanlar aktarıldı ve kırmızı tuğla uygulamaları direk beton yüzeyine uygulanırken ağacın gövdesini ve dallarını oluşturacak bölümlerin tasarımları iç mekânda mozaik uygulamasının fileleme işlemi tamamlandı. Her üç beton için hazırlanan fileler betona monte edildi ve tasarımın iç alanlarına serbest olarak atık kırmızı tuğlalar yerleştirilerek tasarımın uygulaması tamamlandı (Görsel 116)."

Görsel 116. Elif Ağatekin'e ait heykeller ve detayı.

1.4.4. Duygu KAHRAMAN

Anadolu Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi Seramik bölümünde yardımcı doçent olarak görev yapan Duygu Kahraman, “ruh ayası” isimli çalışmasında kırık ayna parçalarını kullanarak izleyiciyle sanat eseri arasında interaktif yaklaşımlar kurmaktadır (Görsel 117). Edebiyatla da yakından ilgilenen sanatçı eserini, yazdığı bir şiirden etkilenerek meydana getirmiştir.

Çalışmasının manifestosunu oluşturan şiiri şu şekilde açıklamaktadır:

RUH AYASI

Sığınma, saklanma, kenarından, ucundan bakma, yeri göğü hem inletme doğumuyla, hem de huzur içinde kovuğunda uyuma.

Bu bir ev,

Bu bir ruh ayası.

Avucunun içi gibi burada dünya, hayat rastlantısal ya da kaderinin çizdiği kadar. Oku hadi ruhunu.

Tut kalbini bu evin içerisinde. Penceren var, bak bir dünyaya.

Görmeyen gözlerin küçük sandığı, aslında izin verdiğin kadar sınır bu pencere. İster bak, ister gizlen. İkisinin arasında git ve gel.

Dön içine ruhunu say, kaç parça?

Bak içine kalbini say, kaç parça?

Duvarların, derinin altıdır. Dışın kırmızı, dışın parlak, dışın düzgün, dışın her daim güçlü.

Kapa gözlerini say içinden, dışın kaç parça?

Kapa gözlerini unut, bak pencereden

Körpecik bir kuzusun, hanımeli ve yumuşacık rüzgar takılsın saçlarına Hep böyle görsünler

seni, dışından.
Görmeyen gözlerin küçük sandığı bu pencereden.

Görsel 117. Duygu Kahraman'a ait heykel ve detayı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MOZAİK TEKNİĞİ KULLANILARAK YAPILAN UYGULAMALAR

Antik çağlardan günümüze mozaik, birçok malzeme, şekil, yüzey ve yöntemle karşımıza çıkmaktadır. Sonsuz alternatifle bir araya gelen parçaların bir yüzeyde buluşması ve onların uyumu ile yola çıkılan çalışmalarda, mozaikleri bir arada tutan malzeme olarak seramik seçilmiştir. Farklı çamur alternatifleri ile yapılan denemeler sonucunda kullanılan atık çini mozaik parçalarını en iyi biçimde bir arada tutabilecek seramik malzemenin şamotlu kil ve paperclay (kağıt katkılı çamur) olduğu belirlenmiştir. Paperclay içinde bulunan selülozik lifler sayesinde diğer çamurlara nazaran daha dayanıklı ve kuru küçülmeden kaynaklanacak çatlama hatalarını giderme noktasında yardımcı, bir anlamda mozaikleri bir arada tutacak dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Uygulamalarda kullanılan bu teknik, ikinci bölümde Seramik Sanatında Mozaik Tekniğinin Uygulama Yöntemleri ana başlığının altında yer alan “Gömerek Uygulama Yöntemi” kapsamında detaylı olarak anlatılmıştır. Yapılan uygulamalarda “Dünyada Mekan” ve “Bin Gemiye” serileri oluşturulmuştur. İ ki başlık altında incelenen konuların manifestoları aşağıda belirtilmiştir.

1. DÜNYADA MEKAN

Araştırmacı çocukluğunu geçirdiği gecekondü mahallelerindeki mutluluğu, renkli hayatı seramikleriyle birleştirerek içselleştirmiş. Birçok insanın hatıralarında kalan, laminant parkesi olmayan, duvarları çatlak, yağmur yağdığında çatısı akan ama dumanı tüten bacalarıyla içinde yaşayan insanların belki yoksul ama mutlu olduğu kayısı kokulu evler... Artık yolun sonuna geldiği düşünülen, atılmak için bekletilen atık çini parçalarını özlemine duyduğu bu ev formlarıyla birleştirerek aslında estetikten yoksun toplu konutların iticiliğine dikkat çekmek istemiştir (Görsel 118).

Görsel 118. Ankara'nın Mamak ilçesindeki toplu konut dönüşümü için bekleyen gecekondular.

“Bir yolculuktur hayat insan için, yolun sonunu bilemediği. Sürprizlerle dolu hayat yolunda yolun sonucunda onu neyin beklediğini yaşamadan bilemeyeceği bir paradoksun içinde kaybolmaya mahkumdur insanoğlu. Dünyadan fazla beklentisi olmayan insanların lafıdır “dünyada mekan, ahirette iman”. Bu mantıkla yola çıkarak politikalar geliştiren siyasi otoriteler, toplulukları birbiri ardına uzayan tek tip, estetikten yoksun mekanlarda yaşamaya adeta mecbur bırakmaktadır. Gelir düzeyi düşük bölgelerde daha iyi imkanlar içinde yaşamak vaadiyle toplu konutlara yerleştirilen bu topluluklar acaba daha mı mutlu? Bir göz odaydı belki ama bahçesinde babasının hatırası olan kayısı ağacından kopardığı çağlanın tadı bambaşkaydı... Tek katlıydı belki ama üzerinden geçen bulutların rengi biçimleri ile hayal dünyasına dalarak bambaşka diyarlara yolculuğa çıkardı... Kısacası modern dünyanın getirdiği zorunluluklardan uzak çocuklar mutluydu, anneler şefkatli, babalar fedakar.”

Görsel 119. Dünyada Mekan I, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği, % 40 Şamotlu Stoneware, 18x22x8 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 120. Dünyada Mekan II, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği, % 40 Şamotlu Stoneware, 35x24x8, 1200 °C, 2015

Görsel 121. Dünyada Mekan III düzenleme, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware 1200 °C, 2015

Görsel 122. Dünyada Mekan IV ve detayı, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30x10, 1200 °C, 2015

Görsel 123. Dünyada Mekan V, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği, Paperclay, 30x7x12, 1200 °C, 2015

Görsel 124. Dünyada Mekan V düzenleme, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği, Paperclay, 1200 °C, 2015

Görsel 125. Dünyada Mekan VI ve detayı, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği, Paperclay, 11x22x34, 1200 °C, 2015

Görsel 126. Dünyada Mekan Düzenleme 2015, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği, Paperclay, 1200 °C

Görsel 127. Dünyada Mekan Pano I, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 37x32 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 128. Dünyada Mekan Pano II, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 37x32 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 129. Dünyada Mekan Pano III, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware, 32x33 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 130. Dünyada Mekan Pano IV, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware , 32x33 cm,1200 °C, 2015

Görsel 131. Dünyada Mekan Pano V, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware, 32x33 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 132. Dünyada Mekan Pano VI, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 32x33 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 133. Dünyada Mekan Pano VII, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 134. Dünyada Mekan Pano VIII, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 135. Dünyada Mekan Pano IX, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

2. BİN GEMİYE

Araştırmacı “bin gemiye” serisinde kullandığı denizciliğe ait kayık, deniz feneri, iskele formlarıyla atık çini parçalarının maviliğinden hayal dünyasında kurduğu denizlerde daha yaşanılabilir, daha mütevazı ve daha umutlu diyarlara yolculuğa çıkmaktadır.

“Bir gemi varmış bir de gemicik kimileri için... Kimileri bir valizle binmiş gemiye geri dönmek üzere çıktığı yollara, kimileri sandıklarla binmiş daha çok hırsıyla arşınlamak üzere dalgaları... Aynı yolun yolcusuymuş aslında hepsi bindiği limanda belliymiş, ineceği limanda. Neyin kavgasıymış ki bu? Kim doğruymuş, kim yanlış? Kim haklı, kim haksız? Bazen bir gemiye binip gitmek ister insan, umutlarına doğru, hayallerine doğru... Kimi zaman bir deniz feneri karşılar onu kimi zaman boş bir iskele. Değişmeyen tek şey yolculuklarda, dalgalar ve muhtaç olduğun üstündeki gemidir.”

Görsel 136. Bin Gemiye I, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 20x24x13 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 137. Bin Gemiye II, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 22x20x20 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 138. Bin Gemiye III ve detayı, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 18x21x18 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 139. Bin Gemiye IV, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 40x43 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 140. Bin Gemiye Pano I, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 141. Bin Gemiye Pano II, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 142. Bin Gemiye Pano III, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
Paperclay, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 143. Bin Gemiye Pano IV, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 144. Bin Gemiye Pano V, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware, 30x30 cm, 1200 °C, 2015

Görsel 145. Bin Gemiye Pano VI, Elle şekillendirme ve mozaik tekniği,
% 40 Şamotlu Stoneware , 30x30 cm, 1200 °C, 2015

SONUÇ

Yapılan araştırma sürecinde mozaik tekniğinin gerek endüstriyel, gerek sanatsal uygulamalarda uzun yıllardan beri kullanıldığı görülmüştür. Bu uygulamalarda teknik ve malzeme çeşitliliğinin yanı sıra, kullanıldığı yüzeylerde de farklılıklar izlenmiştir. Farklı disiplinlerden bir çok sanatçının ilgisini çeken mozaik tekniği, özellikle seramiğin yanı sıra diğer organik-inorganik malzemeler ve dijital yöntemlerle geniş bir yelpazede üretilerek hem iki boyutlu hem de üç boyutlu eserlerde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yurtdışında yapılmış olan araştırmalar sonucunda karşılaşılan mozaiklerde seramik malzemenin kırığının bile ne kadar değerli olduğunun farkına varılmış ve kırık seramikler ile neler yapılabileceğine dair sanatçıları düşünmeye sevk etmiştir. Araştırmacı bu paralelde seramik bünye ile mozaik tekniğini birleştirilerek eserler üretmiştir. Çağdaş seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulanmasında “gömerek uygulama” yöntemi seçilmiş, bu yöntemle iki boyutlu duvar çalışmaları ve üç boyutlu seramik heykeller üretilmiştir. Araştırmacı çocukluğuna ve daha yaşanılabilir bir dünyaya duyduğu özlemlerle içselleştirdiği “Dünyada Mekan” ve “Bin Gemiye” uygulamaları esnasında geleneksel çini motiflerinin yer aldığı çini atıklarını yeniden değerlendirerek eski ve yeninin birlikteliğine dikkat çekmiştir. Böylece mozaik tekniğinin sadece resim sanatının uzantısı olarak düşünülmesinin önüne geçilerek, bu tekniğe yeni söylemler kazandırılması hedeflenmiştir.

Anadolu Üniversitesi'nin Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından yüksek lisans tez projesi olarak desteklenen bu çalışma kapsamında, mozaik türleri ve uygulama teknikleri araştırılarak, günümüz çağdaş seramik sanatıyla mozaik ilişkisi ve bu bağlamda çeşitli sanatçıların çalışmalarının değerlendirilmesinin yanı sıra kamusal alanda mozaik uygulamalarına örnek olan Eskişehir Çağdaş Seramik Açık hava Müzesi incelenmiştir.

Değerlendirme sonucunda Türkiye'de mozaik tekniğinin çağdaş anlamdaki uygulamalarda kısır bir döngüde kaldığı ve Seramik Park'ın kamusal alanda atık seramik ve mozaik tekniğinin bir arada kullanılması ile ilk ve tek örnek olduğu

sonucuna varılmıştır. Kamusal alanlarda mozaik tekniğinin uygulanması konusunda Seramik Park'ın örnek teşkil etmesi ve başka çalışmalara ilham kaynağı olması ümit edilmektedir. Araştırmacının yaptığı uygulamalarda kullanılan çini atıkların paper clay ve yüksek oranlı şamotlu çamur ile birleştirilerek pişirilmesiyle bu tekniğe alternatif bir yaklaşım getirilmiştir. Böylece gerek yapılan uygulamalar, gerekse Seramik Park örneği seramik sanatında yeni ufuklar açılmasına zemin oluşturulması ve yeni çalışmalara kaynak olması beklenmektedir.

EK 1. Sözlük

Apsis: Kiliselerde koronun arkasındaki yarım çember tasarlı bölüm, koro.

(<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Frontal: (Resim, Heykel) Önyüzü bakana dönük (duruş), yarı, yandan.

(<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Hiyeroglif: Mısırlıların kullandıkları bir resimyazı çeşidi. (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Kûfi: Arap yazısının düz ve köşeli çizgilerle yazılan eski bir biçimi: Kendi ismi akik üzerine kûfi bir yazıyla hakkedilmiş kıymetli bir yüzük taşırdı. -A. Ş. Hisar.

(<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Monokromatik: 1. Tek renkli. 2. Renk görmeyen sadece parlaklık gören; renk körü.

(<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Narteks: Bizans kiliselerinde sütunlarla veya duvarla ayrılan bölüm.

(<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Nesih: Özellikle Osmanlılar tarafından yazmalarda kullanılan, yumuşak, köşeleri yuvarlaklaşmış, işlek bir yazı türü. (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Portal: Ana kapı. 2. Kapı. (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Refrakter: Yanma özelliklerini ve etkilerini azaltmak için üstü özel bir koruyucu ile kaplanmış ya da bu koruyucu emdirilmiş özdek. (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Tonoz: Yarım silindir biçiminde tavan örtüsü. Bir kemer gözünün aralıksız olarak devam etmesi ile meydana gelen örtü biçimi. (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

Sülüs: 1. Üçte bir. 2. Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı. (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.04.2015)

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- Atakan, N. (2008). Sanatta Alternatif Arayışlar. (1. Baskı). İzmir: Karakalem Kitabevi.
- Barsook, E. (1998). Message in Mosaic. Great Britain Publishing, UK.
- Bitters, S. (1976). Enviromental Ceramics. New York: Litton Educational Publishing.
- Campbell, S. D.(1988). 1938- The Mosaics of Antioch. Gagne Printing, Canada..
- Cheek, M. (2012) Fused Glass Mosaics Master Class Techniques. Schiffer Publishing, England.
- De Waal, E. (2003). 20th Century Ceramics. New York: Thames & Hudson Publishing.
- Dunbabin, K. M. D. (2001). Mosaics the Greek and Roman World of.(1. Baskı).New York: Cambridge University Press.
- Fineberg, J. (2014). 1940'tan Günümüze Sanat Varlık Stratejileri. İzmir: Karakalem Kitabevi.
- Glover, C. (2007). Community Public Art. Ceramicand Technical No. 24 p.p. 101-103.
- Gombrich, E. H. (2007). Sanatın Öyküsü. (16. Baskı). (çev. E. Erduran, Ö. Erduran) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Goodwin, M. E. (2000). Classic Mosaic. London: Trafalgar Square Publishing.
- Gönül, Ö. (1976). Türk Çini Sanatı. İstanbul.
- Gönül, Ö. (1987). İslam Mimarisinde Çini. İstanbul: Ada Yayıncılık.
- Gregory, I. (1992). Sculptural Ceramics. (1. Baskı). London: Great Britain Publishing.
- Hessenberg, K. (2000). Ceramics For Gardens & Landscapes. (1. Baskı). London: Great Britain Publishing.
- Howarth, M. (2003). The Complete Pebble Mosaic Handbook. Firefly Books Publishing. Canada.
- Hunkin, T. (2003). Modern Mosaic Inspiration From The 20th Century. Firefly Books, Canada.
- Jobst W., Erdal B., Gurtner C., (1997). İstanbul Büyük Saray Mozaiği. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Keser, N. (2009) Sanat Sözlüğü. Ankara: Ütopya Yayınevi
- King, S. (2003). Mosaic Techniques & Traditions. New York: Sterling Publishing.

- Ling, R. (1998). Ancient Mosaics. (1. Baskı). Barcelona: British Museum Press.
- Lockov, J. (1998). The Art of Mosaic Design. Rockport Publishers, United States of America.
- Lockov J., Clagett Plummer, L. (1998) Mosaic Design A Collection of Contemporary Artists. United States of America: Rockport Publishers,.
- Loctov, J, Clagett L. P. (1998). The Art of Mosaic Design. Massachusetts: Rockport Publishers.
- Mastandrea, D. (2001). Mosaics Inside and Out. Rockport Publishers, United States of America.
- Mellin, B. R. (2007). Pixilated Pictures. Cerami cand Technical No. 25 p.p. 32-35.
- Piepenburg, R. (1998). The Spritof Clay. U.S.A.: Pebble Press.
- Rosalind, W. (2002). The Mosaic Idea Book. Ohio: North Light Books.
- Ruscoe, W. (1975). Sculpture for the Potter. New York: St. Martins Press.
- Smith, P. . (2003). Primary Pavers. Ceramicand Technical No. 17 p.p. 10-13.
- Soler, F. (1998). Essential Techniques and Classic Projects Mosaics. New York: Sterling Publishing.
- Steinberg, R. (2005). Glass Mosaics. Art and Activities, January 2005. P.p. 32-33, 66.
- Tansuğ, S. (2008). Çağdaş Türk Sanatı. (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tülek, F. (1998). Efsuncu Orpheus, Orpheus , the magician. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Üstüner, A. C. (2007). Mozaik Sanatı. İstanbul: Engin Yayıncılık.
- Vance, P., Goodrick-Clarke C. (1996) The Mosaic Book Ideas, Projects and Techniques. Trafalgar Square Publishing. United States of America.
- Yılmaz, M. (2006). Modernizmden Postmodernizme Sanat. (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Zakin, R. (1999). Ceraics, Ways of Creation. U.S.A.: Krause Publications.

Bildiriler ve Makaleler:

- Dicle, B. (2008). Fas' da Geleneksel Kesme Çini Mozaikler. Türk Seramik Dergisi ocak-mart, sayı:24 sayfa:112-117.
- Karayel Gökkaya, E. "Disiplinlerarası Sanatsal İfade: Ressam Seramikçiler-Seramikçi Ressamlar" Atatürk Üniversitesi Sanat Dergisi, Sayı:24 Sayfa:25-40, Erzurum.

- Sevim S, Cemalettin S, Yıldırım Ö. (2014) “Maya ve Aztek’lerin Gölgesinde Maske Örnekleri”, Sayı: 29, Sayfa: 95-102 Hacettepe Üniversitesi Sanat Yazıları Dergisi, Ankara.
- Yasa Yaman, Z. (2011) “ “Siyasi/Estetik Gösterge” Olarak Kamusal Alanda Anıt Ve Heykel” Odtü Mimarlık Fakültesi Dergisi 1(28): 69-98
- Sevim S. ve Yıldırım Ö. (2014) “Çağdaş Türk Seramik Sanatında Resimsel Anlatım” Anadolu üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı: 7, Sayfa: 60-74 , Eskişehir.
- Sevim S. ve Ağatekin E. (2012) “Kamusal Alanda Atık Seramiklerin Kullanımına Bir Örnek: Şandigar Kaya Bahçesi Hindistan” Anadolu üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı: 3, Sayfa: 92-99, Eskişehir.

Tezler:

- Ağatekin E. (2012) Seramik Sanatında Alternatif Bir İfade Aracı Olarak Atık Seramik Kullanımı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ağatekin, M. (1990). Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Seramik Sanatının Gelişimi ve Anlatım Dili Yönünden Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı.
- Eren, G. (2012). Kamusal Alanlarda Mozaik Çalışmalar “Ayasofya ve Sagrada Familia”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik ve Cam Anasanat Dalı.
- Erkan, O. (2006). Mozaik Sanatı ve Büyük Saray Mozaikleri Restorasyon Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Hakan, E. (2003). Tarih Öncesinden Günümüze Geleneksel ve Çağdaş Seramik Mozaikler. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir Çokhamur, E. (2012). İstanbul’da Bulunan Bizans Dönemi Mozaikleri: Kariye Müzesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik ve Cam Anasanat Dalı.
- Özel V. (2007) Plastik Sanatlarda Disiplinlerarası Etkileşimler ve Seramik Sanatına Yansımaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Tabanlı, D. (2007). Roma Dönemi Mozaiklerinin Efes Örneğinde İncelenmesi. Yüksek

Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Uludağ K. (1999). Seramik Duvar Panosu, Hamiye Çolakoğlu'nun Artistik Duvar Panosu Tasarımları, Anadolu Sanat Dergisi, Sayı: 9, Sayfa:122-132, Eskişehir.

E-Kaynaklar:

Dell' Oro, G. (1953). Synagogue Mosaics. East and West, Vol. 4, No. 2, p.p. 133-137
<http://www.jstor.org/stable/29758090> (Erişim Tarihi: 26.11.2013).

Di Blasi, G, Gallo G. (2005). Artificial Mosaics. Visual Comput 21: 373–383 DOI
10.1007/s00371-005-0292-4
<http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00371-005-0292-4> (Erişim Tarihi:
04.01.2014)..

Elias-Ozkan S. T., Özkan B. (2007). From Clay Cones to Tesserae: the Generative Art of Mosaic Making. 10. Generative Art Conference GA2007 sunulmuş bildiri.
<http://www.generativeart.com/on/cic/papersGA2007/25.pdf> (Erişim Tarihi:
11.07.2014)

Fan, R. (2001). Terra-Cotta Tile Mosaics at Sea View Hospital: Endangered Glazed Ceramics on Staten Island. APT Bulletin, Vol. 32, No. 4p.p. 37-42
<http://www.jstor.org/stable/1504771>(Erişim Tarihi: 26.11.2013)

Kampen, N. B. (2006). Venetian Mosaics. American Journal of Archaeology, Vol. 110, No. 2 (Apr., 2006), p.p. 301-306
<http://www.jstor.org/stable/40027160>(Erişim Tarihi: 26.11.2013).

Manchester, K. (2006). Mosaic Glass Dish. Art Institute of Chicago Museum Studies, Vol. 32, No. 1, p.p. 46-47,95
<http://www.jstor.org/stable/4104501>(Erişim Tarihi: 26.11.2013).

Moholy-Nagy, H. (1966). Mosaic Figures From Tikal. Archaeology, Vol. 19, No. 2, pp. 84-89
Publishedby: Archaeological Institute of America Stable
<http://www.jstor.org/stable/41670459> (Erişim Tarihi: 26.11.2013).

Özgündoğdu, F. (2014). Seramik Üretiminde Çağdaş Bir Biçimlendirme Yöntemi Olarak Üç Boyutlu Yazıcılar, 8. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiri Kitabı, 05-20 Eylül 2014, Sayfa: 213-229, Eskişehir

<https://feyzaceramics.files.wordpress.com/2014/10/a-feyza-c3b6zgc3bcndoc49fdu-tam-metin.pdf> (Erişim Tarihi: 23.04.2015)

Panayotopoulou, A. (1998). Roman Mosaics from Sparta. British School at Athens Studies, Vol. 4, pp. 112-118 <http://www.jstor.org/stable/40960263>(Erişim Tarihi: 26.11.2013).

Uludağ K. (1998). Seramik Sanatının Kimlik Sorunu, Türkiye’de Sanat Dergisi, Mart / Nisan, Sayı: 33, Sayfa: 36–38, İstanbul. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/943?locale-attribute=tr> (Erişim Tarihi: 23.04.2015)

Web Kaynaklar

<http://smarthistory.khanacademy.org/the-standard-of-ur.html> (Erişim Tarihi: 01.03.2014)

<http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/mozayasofyan%C4%B1n-mozaikleri> (Erişim Tarihi: 08.04.2014)

<http://www.ayasofyamuzesi.gov.tr/fethiye.html> (Erişim Tarihi: 19.04.2014)

<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/66.196.40,.41> (Erişim Tarihi: 14.02.2015)

<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/21.2.2> (Erişim Tarihi: 14.02.2015)

<http://www.mosaicartnow.com/2012/05/between-pop-and-zen-felice-nittolo-and-the-case-of-the-fiat-500/> (Erişim tarihi: 15.07.2014)

<http://www.tsevis.com/965/about> (Erişim Tarihi: 18.08.2014)

<http://www.tsevis.com/964/5288819/portfolio/lio-messi-els-fragments-de-barcelona> (Erişim Tarihi: 18.08.2014)

<http://sanatsozlugum.blogspot.com.tr/2013/07/opus-tesselatum.html> (Erişim Tarihi: 03.03.2015)

<http://www.unutulmussanatlar.com/2012/07/mozaik-sanat.html> (Erişim Tarihi: 10.12.2014)

http://www.deinreiseleiter.com/turkce/Bilgi/Mozaik_fresko_teknikleri.html (Erişim Tarihi: 10.12.2014)

<http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2009/11/MA%C4%9EARA-RES%C4%B0MLER%C4%B0-40-B%C4%B0N-YIL%C3%96NCES%C4%B0NDEN-B%C4%B0ZE-ULA%C5%9ETI-TEMMUZ-2012.pdf> (Erişim Tarihi: 22.04.2015)

<https://feyzaceramics.files.wordpress.com/2014/10/a-feyza-c3b6zgc3bcndoc49fdu-tam-metin.pdf> (Erişim Tarihi: 22.04.2015)

<http://thejoyofshards.co.uk/tuscan/index.shtml> (Erişim Tarihi: 10.01.2015)

<http://pamelairving.com.au/dreaming-with-open-eyes-luna-park-installation/> (Erişim Tarihi: 28.01.2015)

<http://www.archdaily.com/445914/ceramic-museum-and-mosaic-park-casanova-hernandez-architects/> (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

Tuna Saylağ Sanatta Kısa Kısa, http://www.salom.com.tr/haber-71624-chagallin_gercek_eserleri_ruhunda_tasidiklariydi.html (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

<http://www.spacesarchives.org/explore/collection/environment/la-maison-de-picassiette/> (Erişim Tarihi: 17.01.2015)

<http://www.thejoyofshards.co.uk/london/tcr/> (Erişim Tarihi: 17.01.2014)

http://www.mosaicmatters.co.uk/news/news_paolozzi.htm (Erişim Tarihi: 17.01.2014)

<http://www.mussimosaics.co.uk/information.php> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

<http://www.shafirart.com/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

<http://www.rivenworksmosaics.com/bio.html> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

<http://mdemelo.com/artworks.html>

<http://www.quazoo.com/q/Marcelo%20de%20Melo> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

<http://www.mosaicartnow.com/2012/10/mosaico-oggi-interview-with-mohamed-banawy/> (Erişim Tarihi: 28.01.20014)

<http://www.mosaicartnow.com/artists/monica-machado/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

<http://www.mosaicartnow.com/2013/02/the-multi-dimensional-mosaic-sculptures-of-monica-machado/> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

Paul Anater Mosaic Art Now No.3 2010 http://issuu.com/nancie_mills_pipgras/docs/to-work-without-fear-yakov-and-yulia-hanansen/1?e=4619609/1988001 (Erişim Tarihi: 28.01.20014)

<http://www.mosaicsphere.com/resume.html> (Erişim Tarihi: 25.01.20014)

<http://www.rahmieyuboglu.com/bedri-rahmi-eyuboglu/biyografi> (Erişim Tarihi:20.04.2015)

<http://www.rahmiyuboglu.com/eren-eyuboglu/biyografi> (Erişim Tarihi:20.04.2015)

<http://mozaiksanati.ning.com/profiles/blogs/makedonyali-mozaik-sanatcisi> (Erişim Tarihi: 20.04.2015)

http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=261 (Erişim Tarihi:20.04.2015)

<http://www.anadoluyakasi.net/sanat/2012/06/07/uluslararası-mozaik-sanatcisi-suha-semerciden-mozaik-sergisi/> (Erişim Tarihi: 11.04.2015)